

Izazovi kršćanskoga odgoja u suvremenom društvu

Paić, Katarina

Professional thesis / Završni specijalistički

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:397183>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu

Poslijediplomski specijalistički studij Pastoralne teologije

Smjer: Pastoral obitelji

Katarina Paić

IZAZOVI KRŠĆANSKOGA ODGOJA

U SUVREMENOM DRUŠTVU

Obitelj kao glavni čimbenik moralnoga i vjerskoga odgoja

Specijalistički rad

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž

Đakovo, 2017.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu

Poslijediplomski specijalistički studij Pastoralne teologije

Smjer: Pastoral obitelji

Katarina Paić

IZAZOVI KRŠĆANSKOGA ODGOJA

U SUVREMENOM DRUŠTVU

Obitelj kao glavni čimbenik moralnoga i vjerskoga odgoja

Specijalistički rad

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Ivica Raguž

Đakovo, 2017.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	4
SAŽETAK.....	6
SUMMARY	7
UVOD	8
I. METAMORFOZE OBITELJI	10
II. VJERSKI ODGOJ DJECE U SUVREMENOM OKRUŽENJU – ANALIZA ISTRAŽIVANJA	16
2.1. Uvodne i metodološke napomene.....	16
2.2. Rezultati istraživanja	17
2.2.1. Socio-demografska struktura ispitanika	18
2.2.2. Društveni, moralni i vjerski odgoj u hrvatskom društvu.....	20
2.3. Zaključak istraživanja.....	45
III. KAKO KRŠĆANSKI ODGAJATI U SUVREMENOM DRUŠTVU.....	47
3.1. Utjecaj suvremenog okruženja na odgoj djece u vjeri.....	47
3.2. Doprinos Crkve u odgoju za vrijednosti.....	49
3.3. Smjernice za kvalitetan kršćanski odgoj u suvremenom društvu.....	52
IV. „DA VAŠA RADOST BUDE POTPUNA“ (IV 15, 11) KATEHEZA I RAST U VJERI U DANAŠNJIM OKOLNOSTIMA.....	61
4.1. Osvrt na radni dokument Hrvatske biskupske konferencije o katehezi i rastu u vjeri, s posebnim naglaskom na katehezu roditelja i djece	61
4.1.1. Potreba obnove župne zajednice	61
4.1.2. O katehezi djece i roditelja.....	69

4.1.3. Smjernice Dokumenta s obzirom na katehezu djece i roditelja	72
4.1.4. Temeljne metodološke postavke u katehizaciji	76
ZAKLJUČAK	61
LITERATURA	81
Dodatak 1	84
Dodatak 2	86
Dodatak 3	87
Dodatak 4	88
Prilog	90
Pregled tablica, grafikona i slika	95

SAŽETAK

Današnje je suvremeno društvo usmjereno prema znanju, sreći i uspjehu. Sve se manje važnosti pridaje duhovnoj dimenziji čovjeka stoga postoji potreba potaknuti kod roditelja volju i želju da što više usmjeravaju svoju djecu prema usvajanju moralnih kršćanskih vrijednosti i kršćanske vjere kao veoma bitne za dobar, kvalitetan i ispunjen život. Često se spominje da je obitelj danas u krizi iako je prema brojnim istraživanjima ona na vrhu ljestvice vrednota. Potrebno je dakle uvidjeti gdje to griješimo u odgoju i zašto je obitelj u krizi. Jedan od mogućih razloga je i pogrešan način odgoja koji je više usmjeren prema znanju i sreći a manje prema moralnom i duhovnom razvoju čovjeka. Ovim smo radom pokušali dotaknuti problem važnosti moralnog i vjerskog odgoja djece unutar kršćanskih obitelji. Rezultati istraživanja provedenih u radu pokazuju da kršćanski roditelji nastoje odgajati svoju djecu u vjeri te im je stalo do toga da njihova djeca prihvate vjeru kao dio života ali da ne čine dovoljno kako bi to postigli. Isto tako, treba reći da današnji roditelji nastoje naći ravnotežu između zahtjeva suvremenog svijeta koji donosi svoje novosti s jedne strane i želje da svoju djecu odgoje kao odgovorne, moralne i vjerski usmjerene osobe s druge.

Ključne riječi: suvremeno društvo, kršćanska obitelj, moralni odgoj, vjerski odgoj

SUMMARY

Today's modern society is more directed on knowledge, happiness and success and less importance is attached to the spiritual dimension of man. Therefore there is a need to encourage parents to have the will and desire to turn their children more towards the acceptance of moral Christian values and Christian faith as essential for a good, quality and fulfilled life. It is often mentioned that the family is in crisis. Although, according to numerous research family is at the top of the scale of values. Therefore, we considered it necessary to find out what are we doing wrong in raising our children and why the family is in crisis. One of the possible reason is the wrong way of upbringing children that is more focused on knowledge and happiness and less toward the moral and spiritual development of man. With this work we tried to touch the problem of the importance of moral and religious upbringing of children within Christian families. The results of research, conducted in the work shows that Christian parents are trying to raise their children in faith and care about their children accepting their faith as a part of life. But not doing enough to achieve it. Likewise, it should be said that today's parents are trying to find a balance between the demands of the contemporary world that brings new things on the one hand, and the desire to raise their children as responsible, moral and religious people on the other.

Key words: modern society, Christian family, moral upbringing, religious education

UVOD

Današnje je društvo usmjereno prema uspjehu i sreći. Sve se više zanemaruje duhovna dimenzija čovjeka te vjersko i moralno ponašanje. Društveno je okruženje vrlo stimulirajuće pa tako postoje razne društvene aktivnosti još od najranije dobi, od plivanja dojenčadi, preko raznih sportskih aktivnosti kako u vrtićima tako i u školi. Djeca su okružena raznovrsnim ponudama ali isto tako, možemo primijetiti kako su te ponude vezane samo uz jednu dimenziju ljudskog postojanja, onu tjelesnu. Trebamo se zapitati što je sa duhovnom dimenzijom čovjeka koju bi, isto tako, trebalo razvijati i poticati od samoga početka ljudskog života. Od trenutka kada roditelji dijete dovedu na krštenje i predaju ga Gospodinu, pa preko kriznih godina mladenaštva i sve do onda kada će ono samo zasnovati svoju obitelj.

Moramo priznati kako se u društvu ne čini dovoljno po pitanju razvoja duhovne dimenzije ljudskoga života te kako je ova zadaća prepuštena isključivo roditeljima. Roditelji koji nastoje odgojiti svoju djecu u kršćanskoj vjeri često nailaze na probleme i prepreke u okolini te budu obeshrabreni u svojim nastojanjima a ponekad i pod utjecajem te okoline, potpuno zanemare ovu svoju zadaću. U ovome ćemo radu pokušati prikazati koliko volje i truda ulažu roditelji u vjerski i moralni odgoj svoje djece, koliko im je to važno te na koji način to i čine.

Prvi dio rada pod naslovom *Metamorfoze obitelji*, donosi analizu obitelji i njezine promjene tijekom povijesti, krenuvši od antike koja je temelj zapadnoeuropske kulture pa sve do današnjeg suvremenog doba.

Drugi dio donosi analizu istraživanja provedenog među kršćanskim obiteljima u Republici Hrvatskoj. Pod naslovom *Vjerski odgoj djece u suvremenom okruženju*, ovaj dio rada obuhvaća analizu istraživanja i zaključke donesene na temelju te analize. Vidjet ćemo da su ishodi na određeni način očekivani, s obzirom na stanje u kojem se nalazi današnja kršćanska obitelj. Konkretno, ona teži naći ravnotežu između želje za uspjehom i samoostvarenjem na jednoj strani, te voljom za usađivanjem moralnih vrednota i osobne vjere kod djece, s druge.

U trećem dijelu rada ćemo pokušati dati odgovor na pitanje koje je ujedno i naslov ovog dijela a ono glasi: *Kako kršćanski odgajati u suvremenim društvu*. Ovdje je iznesena problematika kršćanskog odgoja u suvremenom okruženju, doprinos Crkve u odgoju za vrijednosti te smjernice roditeljima koji nastoje odgojiti svoju djecu u vjeri, na koji način u tome uspjeti te naći ravnotežu između života u suvremenom okruženju i življenja vlastite vjere.

Četvrti dio rada donosi osvrt na dokument Hrvatske biskupske konferencije „*Da vaša radost bude potpuna*“ (Iv 15, 24) *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, a koji je donijela u vidu potrebe obnove katehizacije u duhu nove evangelizacije. U ovom ćemo dijelu iznijeti neke prijedloge vezane uz temu vjerskog odgoja djece i roditelja odnosno obitelji te na tom putu iznijeti zaključke koje donosi Dokument a koji se odnose na spomenutu katehizaciju u odnosu na djecu i roditelje tj. obitelj kao subjekt našega govora o odgoju.

I. Metamorfoze obitelji

Da bismo mogli govoriti o obitelji i odgoju kroz povijest kršćanstva, najprije trebamo krenuti od antičke tj. grčke i rimske kulture koje imaju važnu ulogu u povijesti odgoja na zapadnoeuropsku kulturu a time i na kršćansku obitelj. Prema Antonu Benvinu, kršćanstvo nije stvorilo neki novi oblik obitelji nego je preuzelo postojeći, ovisno o tome u kojem se okruženju ona našla. Ipak, najvažniji utjecaj na njezin razvoj imala je helenistička, antička kultura. Prema Benvinu, u staroj Grčkoj i Rimu susrećemo dva tipa obitelji: veću i manju. Veća je bila tzv. *porodična zadruga* utemeljena na zajedničkom podrijetlu, u kojoj su članovi međusobno povezani imovinskim, privrednim, vjerskim, političkim ili aristokratskim vezama. Manju obitelj čine roditelji sa svojom djecom a njima mogu biti pridruženi i djedovi, stričevi, nećaci.¹ Nešto više o obitelji i odgoju kod Grka možemo naći u Homerovim klasicima, Odiseji i Ilijadi, u kojima pisac neizravno donosi obiteljski poredak i odnose među njenim članovima.² U grčkim obiteljima sinovi ostaju u kući, otac je glava obitelji, što znači da upravlja ženom i kćerima. U velikim porodicama glava kuće ima pravo na život i smrt vlastite djece, a zanimljivo je da se žena ne udaje ukoliko to ne želi. S gledišta muške strane obitelji, žene su jako poštivane.³ Isti autor navodi da je u Grčkoj klasičnog doba obiteljska stanica dom, kućanstvo koje obuhvaća roditelje i djecu. Otac je ujedno i glava obitelji i svećenik. Atenjani nisu nalazili mnogo zadovoljstva u obiteljskom životu, važniji im je bio poslovni život, putovanja, trgovina. Žena se nije ubrajala među građane, nego je pripadala žiteljima bez prava glasa, za koje se brinuo muž ili otac (gazda). Ipak u helenističko vrijeme dolazi do postojanja ravnopravnosti između muža i žene a i da žena u braku ispunjava svoju pravu vlastitost i vrijednost.⁴

U starorimskim kućama vladala je vjernost i podređenost žene mužu. U Rimu je glavnu zadaću odgoja nosila obitelj i to ponajprije *pater familias*, koji je brigu o odgoju preuzeo od djetetove sedme godine do kada se za njega brinula majka. U drevnom je Rimu otac smatran pravim i jedinstvenim odgajateljem, čak i onda kada dijete dobiva profesionalnog učitelja i odgajatelja. Najvažnije vrednote koje je dječak trebao usvojiti bile su tjelesna snaga i zdravlje, bogobožnost, strahopoštovanje pred zakonima, stega i čednost u ponašanju i govoru, strogi posluš, umjerenost, radinost i pouzdanje u vlastitu snagu, sve su to ideali koje je dječak trebao

¹Usp. A. BENVIN, Obitelj kroz povijest, u: *Bogoslovska smotra*, 42 (1972.) 1, 38-39.

² Usp. M. PRANJIĆ, Kontinuitet i diskontinuitet starogrčkih odgojnih sadržaja u hrvatskoj pedagoškoj praksi, u: *Kroatologija : časopis za hrvatsku kulturu*, 1 (2010.) 1, 228-253.

³ Usp. A. BENVIN, Obitelj kroz povijest, 39.

⁴ Usp. *Isto*, 39.

usvojiti kako bi postao razborit čovjek, dobar domaćin i valjani građanin. Sve ovo usvajao je promatrajući oca koji ga je vodio sa sobom na sve važnije obrede i svakodnevne rituale kao i dok bi išao u polje sijati ili orati. Sin je bio prisutan i kao pomoć ocu u inim radnjama a ne samo kao puki promatrač. Otac je učio djecu čitati, pisati, računati i poznavati rimske zakone, kao i jahati, plivati, boriti se šakama i oružjem, dakle, otac je bio odgajatelj i prvi učitelj svoga potomka.⁵ Osim oca, važnu ulogu u prvim godinama života imala je majka koja je bila i najvažniji faktor odgoja djeteta u njegovoj najranijoj dobi. Majku se smatralo odgajateljicom jednako važnom kao i oca samo je razlika ta što je majka bila zadužena za odgoja unutar zidova doma. Rimske matrone su se odlikovale ćudorednošću i jednostavnošću, sramežljivošću i neizmjernom marljivošću.⁶

U prvim stoljećima kršćanstva Crkva prihvaća kulture različitih naroda s kojima je u doticaju, nije stvarala nove sociološke i kulturne strukture nego je prihvatila one postojeće.⁷ Najvažnije je bilo da se poštuju društvena i kulturna pravila, pa se tako valjanim smatrao onaj brak koji je bio sklopljen prema važećim građanskim pravilima. Obitelji su morale poštivati kršćansku svijest, a odbaciti sve što je pogano, odnosno kultno. O životu unutar kršćanskih obitelji ima jako malo podataka. U kršćanskim domovima najvažnije vrijednote koje se poštuju jesu vjernost, uslužnost, ljubav i jednakost, a Benvin navodi da je kod kršćana otac vezan dubokim ljudskim dužnostima dok je žena mužu podređena i njena prava nisu neograničena: žena nije sluškinja, ropkinja, nego sestra: ona muža poštuje pažnjom koja graniči s ljubavlju. Djeca su najveći dar obitelji, rađanje djece vrhovni je cilj ženidbe. Kršćanstvo naglašava očevu dužnost i ljubav prema djeci, te duboku borbu protiv rastave braka.⁸

U srednjem vijeku dolazi do ustanovljenja braka kao sakramenta. Prema Benvinu, u prvom je tisućljeću Crkva isticala ćudoredne i religiozne osnove kršćanskog braka kao zemaljske stvarnosti koju kršteni supruzi žive u Gospodinu. Ženidbi se posvećivala pastoralna briga. U doba skolastike se uvodi formalni element braka tzv. Ženidbeni ugovor. Od 12. st. čin sklapanja braka obavlja se pred svećenikom koji ga blagoslivlja. U 16. st. na saboru u Tridentu dekretom *Tametsi* uvedena je obvezatna kanonska forma po kojoj brak postaje valjan. U isto vrijeme u Europi se širi pokret sekularizacije a s njime i brak dobiva svoju građansku formu.⁹

⁵ Usp. M. PRANJIĆ, Autohtoni starorimski odgoj, u: *Napredak*, 156 (2015.) 1-2, 181.

⁶ Usp. *Isto*, 184.

⁷ Usp. A. BENVIN, Obitelj kroz povijest, 41.

⁸ Usp. *Isto*, 40 - 43.

⁹ Usp. *Isto*, 46.

Kada govorimo o odgoju u srednjem vijeku, neki izvori govore o tome da su djeca radila u tuđim porodicama kao posluga ili šegrti. To su uglavnom bili poslovi posluživanja za stolom, namještanja kreveta i sl. Obrazovanje su stjecali tijekom šegrtovanja, gdje je vlasnik domaćinstva svoje znanje, vještine, iskustva i ljudske vrijednosti prenosio na dijete koje je radilo u njegovom domaćinstvu. Zanimljivo je to da znanje nije prenosio na svoje vlastito dijete, već ga je slao u drugu kuću u kojoj je ono učilo od vlasnika tog domaćinstva. Svakodnevnim sudjelovanjem djece u životu odraslih, prenosila su se iskustva sa generacije na generaciju. Djeca su spoznavala život u bliskom kontaktu sa svakakvim ljudima i gdje god je bilo odraslih bilo je i djece. U obrazovanju djece najvažnije je bilo da ona steknu znanja iz knjiga o lijepom ponašanju i učtivosti te detaljna uputstva o tome kako se ponašati u svakom aspektu života, praktičnom i moralnom. Samim time što nije postojao sustav školovanja, ovom načinu odgoja i obrazovanja djeteta pridavana je velika pažnja. U tom je razdoblju postojala i velika smrtnost male djece, ali emocije žaljenja nisu bile intenzivne kao danas, jer bi na mjesto umrlog djeteta dolazilo drugo, novorođeno dijete.¹⁰

Novi je vijek obilježen industrijskom revolucijom i urbanizacijom stanovništva koje seli u gradove. Time se mijenja i sama obitelj. Članovi obitelji svakodnevno napuštaju svoje domove i odlaze na posao te jako malo vremena provode zajedno. Sada obitelj prestaje biti središte života njezinih članova. Prema Rotenbergu, „industrijska je revolucija razorila tradicionalnu proširenu obitelj“, ona sada najviše vremena provodi razdvojena. Dolazi do borbe za ravnopravnost žena tako da i patrijarhat odlazi u povijest a s time i uloga oca postaje nerazumljiva što je ostavilo traga do danas. Ovo vrijeme obilježava potpuno udaljavanje od tradicije i njenih vrijednosti.¹¹ Neki autori navode četiri glavne transformacije novovjekog društva: industrijalizacija, kapitalizam, urbanizacija i liberalna demokracija. Svi ovi izvanjski čimbenici uzrokuju promjene odnosa unutar obitelji koje su se posebno izrazile na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće, tako tadašnju modernu obitelj karakteriziraju privrženost, osjećajna povezanost članova obitelji, važnost osobne slobode i sreće u braku, pridavanje sve veće važnosti spolnom užitku i razdvajanje toga užitka od grijeha i osjećaja krivnje te sve jače izražena želja za privatnošću obiteljskog života.¹² Elkind tvrdi da je moderna obitelj dijete

¹⁰ Usp. Položaj djeteta u porodici i društvu kroz historiju, u: http://www.zehra.ba/zehra/index.php?option=com_content&view=article&id=339:poloaj-djeteta-u-porodici-i-društvu-kroz-historiju-&catid=80:djeca-i-odgoj&Itemid=213, (25. siječnja 2017.).

¹¹ Usp. M. LJUBETIĆ, Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu, WEB predavanje recenzirano 8. svibnja 2006. i prema Odluci Znanstveno-nastavnog vijeća Filozofskog fakulteta na Sveučilištu u Splitu, donesenoj na sjednici 15. svibnja 2006., postavljeno na www.ffst.hr (službenoj WEB stranici Filozofskog fakulteta u Splitu) https://www.ffst.unist.hr/images/50013806/Ljubetic_022006.pdf, (27. siječnja 2017.), 1-3.

¹² Usp. *Isto*, 4.

vidjela kao naivno biće s potrebom za roditeljskom zaštitom i sigurnošću, što je moguće ostvariti samo u stabilnom zaštitničkom domu, a takvo viđenje djeteta dodatno je pojačavalo jednostrani autoritet modernih roditelja. Roditelji su, često na uštrb svoje profesionalne karijere i po cijenu života u nezadovoljavajućem braku, ispunjavali svoje roditeljske zadaće i trudili se maksimalno zadovoljavati dječje potrebe zanemarujući svoje. Može se zaključiti kako je u ovom razdoblju obitelj usmjerena prema tome da u potpunosti zadovolji potrebe vlastite djece. Prema svemu navedenom, osnovna obilježja modernih, nuklearnih obitelji bila su: postojanje jasnih granica između doma i radnog mjesta, «romantična ljubav» je postala značajan čimbenik u izboru bračnog partnera, idealizira se uloga majke kao jedinog zakonskog staratelja, osobni identitet temelji se na osobnoj procjeni vrijednosti, djeca se prezaštićuju te stoga kasnije sazrijevaju, veća je usredotočenost na dijete i njegove potrebe pa mladi prolaze burno mladenaštvo kako bi se osamostalili i odvojili od roditelja.¹³

Sljedeće razdoblje, koje većina autora naziva razdobljem kasne modernosti, obuhvaća 20. stoljeće te prijelaz u 21. stoljeće obilježeno je novim promjenama u društvu, osobito u području informacijskog i tehnološkog napretka. Nove mogućnosti pružaju roditeljima da se ostvare u karijeri, žene tako nerijetko odlučuju biti poslovne žene i majke. Sada su roditelji ti koji pokušavaju zadovoljiti svoje potrebe a sve to dovodi do popustljivog načina odgoja gdje su obiteljska pravila, granice i vrijednosti nejasni, neodređeni i promjenjivi.¹⁴ Osim obiteljskog doma, u život djece ulaze i institucije u kojim ona provode većinu vremena. Denick ističe kako su mnoga djeca u modernim obiteljima izvrgnuta «dualnoj socijalizaciji», i to uz roditelje i u institucijama. Obitelj tako, prema tom autoru, označava intimno utočište i zonu stabilnosti, dok su odgojno-obrazovne institucije (jaslice, vrtići i sl.) mjesta gdje djeca vježbaju samokontrolu svojih ponašanja. Tako se moderna djeca moraju stalno prilagođavati dvjema sferama života.¹⁵

Kada govori o obitelji u suvremenom društvu, Elkind spominje nastajanje sasvim nove forme obitelji koju je moguće nazvati *vitalna obitelj*, a o njoj kaže sljedeće: „Najvažnija je zadaća obitelji djelotvorno razvijanje i njegovanje vještina i sposobnosti i djece i njihovih roditelja. Vitalna obitelj i dalje ima različite forme rodbinskih odnosa, od tradicionalnog nuklearnog obrasca do obitelji s jednim roditeljem, obitelji s posvojenom djecom, miješane obitelji i sl. Ono što razlikuje vitalne obitelji jest njena snaga i važnost u ljudskom razvoju - njeno prepoznavanje da i djeca i roditelji prolaze stalne promjene i rast - i njena prilagodljivost u

¹³ Usp. *Isto*, 2 - 5.

¹⁴ Usp. *Isto*, 6.

¹⁵ Citat kod: *Isto*, 6.

izmjeni jednostranog i uzajamnog utjecaja".¹⁶ Autor nadalje kaže kako će se od kompetentnih roditelja očekivati stalna spremnost za izazove roditeljstva i otvorenost za učenje te kako je moguće očekivati da će u vitalnim obiteljima kompetentni roditelji poučavati svoju djecu učeći i od njih samih.¹⁷

Osim tzv. vitalne obitelji Jasper Juul govori o „postdemokratskim obiteljima“. Autor navodi dva uporišta na kojima se temelji tzv. ravnopravno dostojanstvo. Prvo se odnosi na sve veću društvenu, političku i gospodarsku ravnopravnost između muškaraca i žena, a drugo na uvjerenju kako muškarci i očevi trebaju djelatno podijeliti odgovornost sa ženama za svakodnevno vođenje doma te biti emocionalno uklopljeni u obitelj i preuzeti aktivnu ulogu u skrbi za djecu. Obiteljsko vodstvo ravnopravnog dostojanstva leži u činjenici da oboje roditelja mogu preuzimati potrebne uloge u obitelji te se u njima izmjenjivati kad je to nužno, a odluke koje donose mogu biti «donesene zajednički ili o tome odlučuje kompetentniji partner». ¹⁸ U suvremenim obiteljima zasnovanim na ravnopravnom dostojanstvu, naglašava, veća se pozornost pridaje kvaliteti odlučivanja nego samom procesu donošenja odluka, za razliku od demokratskih obitelji gdje se partneri međusobno bezuvjetno podupiru, pa čak i onda kad im se mišljenja po nekom pitanju razilaze.¹⁹

Može se reći kako se danas ovi stavovi i mišljenja o obitelji i ostvaruju. Danas se, govoreći o odgoju i odnosima u obitelji, golema važnost pridaje emocionalnoj inteligenciji i tome da djecu treba promatrati kao osobe sa cijelim spektrom osjećaja i sposobnosti. Puno se energije troši na to da djeca nauče razumjeti sebe i ono što se oko njih događa, a da pri tome razumiju i uvažavaju i tuđe osjećaje. Roditelji postmodernih obitelji nastoje u odnose sa djecom unijeti uzajamno poštovanje, otvorenu komunikaciju i preuzimanje odgovornosti za svoje (djetetove) postupke. Današnji se odgoj pouzdaje u razvojnu psihologiju i njezina saznanja želeći imati uvid u to što se s djetetom događa u određenom (svakom) trenutku, s njegovim sposobnostima, kako tjelesnim tako i emocionalnim. Kako je spomenuto, puno truda se ulaže u razvijanje djetetove emocionalne inteligencije i općenito stvaranju čvrste emocionalne veze između roditelja i djeteta a kako bi dijete u potpunosti zadovoljilo svoje potrebe za pažnjom, povjerenjem i empatijom te kako bi mu se osigurao temelj za razvoj zdravih veza u budućnosti.²⁰

¹⁶ Citat kod: M. LJUBETIĆ, *Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu*, 8.

¹⁷ Usp. *Isto*, 8.

¹⁸ J. JUUL, *Vaše kompetentno dijete*. Zagreb, Educa, 1996., 262.

¹⁹ Usp. *Isto*, 263.

²⁰ Usp. R. ŠANKO, *Što je povezujuće roditeljstvo?* (17. lipnja 2016.), u:

<http://modernoroditeljstvo.com/povezujuce-roditeljstvo/sto-je-povezujuce-roditeljstvo/>, (14. veljače 2017.).

Osim čvrste emocionalne povezanosti, karakteristika suvremenog odgoja je i prepuštanje djeci prava na izbor, od onoga što će jesti pa do toga da sama donose odluke. Ovo prepuštanje nije dobro kako za roditelje tako i za samo dijete. Djetetu je potreban autoritet i netko tko će ga voditi kroz život osobito u razdoblju kada nije dovoljno zrelo da samostalno donosi odluke. Djeca žele znati što točno smiju a što ne a isto tako neprestano provjeravaju roditelje u zadanim granicama, a ono što je važno a najteže jest – ostati dosljedan.

II. Vjerski odgoj djece u suvremenom okruženju – analiza istraživanja

2.1. Uvodne i metodološke napomene

Drugi dio rada obuhvaća analizu ankete provedene među kršćanskim obiteljima koja je pokazatelj stanja i stavova današnjih obitelji s obzirom na temu vjerskog odgoja. Anketa je provedena online a u njoj su sudjelovala 54 ispitanika. Upitnik je sadržavao pitanja kojima je ispitano koliko roditelji vremena i truda ulažu u moralni i vjerski odgoj svoje djece te koliko im je to važno. Ispitani su također i socio-demografski podaci ispitanika. Anketa je bila anonimna. Ovo istraživanje stanja i stavova današnjih kršćanskih obitelji s obzirom na temu vjerskog odgoja provedeno je tijekom veljače i ožujka tekuće 2017. godine. Upitnik korišten u istraživanju sadržavao je 27 pitanja koja obuhvaćaju opća pitanja vezana uz socio-demografski status ispitanika, pitanja vezana za bračni status i broj djece. Drugi dio vezan je uz odgoj općenito, a posljednji dio obuhvaća pitanja vezana za vjerski odgoj unutar njihove obitelji. Uzorak je dobiven slučajnim odabirom odnosno u samom uvodu upitnika vidljivo je kome je namijenjen i koja mu je glavna svrha i cilj (Prilog 1).

Uz pitanja zatvorenog tipa gdje su odgovori bili ponudeni, upitnik je sadržavao i otvorena pitanja u kojima su ispitanici/ce mogli slobodnije izraziti svoje stavove i mišljenja, posebice oko prijedloga za poboljšanje vjerskog odgoja, kako u obitelji tako i u široj zajednici. Struktura uzorka vidljiva je iz tablica 1 – 6.

Osnovna hipoteza od koje polazimo u ovom radu jest da će ispitanici kojima je vjerski odgoj važan i svoju djecu odgajati u vjeri te će im biti važno da njihova djeca imaju izgrađene čvrste moralne stavove, upoznaju svoju vjeru, a isto tako, da će se osloniti na crkvene institucije kao pomoć u odgoju vlastite djece.

Cijevi istraživanja bili su:

- Utvrditi važnost moralnoga i vjerskoga odgoja djece u obitelji
- Uočiti važnost vjerskoga odgoja naspram odgoja za znanje i razvoj socijalnih vještina
- Sagledati na koji način šira zajednica i crkva mogu pomoći roditeljima u vjerskom odgoju djece.

2.2. Rezultati istraživanja

Glavni rezultati istraživanja pokazuju sljedeće:

- Najveći broj ispitanika su žene (92,6%) dok je muškaraca puno manje (7,4%) najzastupljenija je dob između 30 do 39 godina (51,9%) sa završenim diplomskim studijem (53,7%) koji žive u gradu (72,2%) te imaju jedno (40,7%) ili dvoje djece(38,9%), većina ih je u braku (88,9%)
- Većina ispitanika primjenjuje autoritativni oblik odgoja (87%)
- Najviše njih smatra kako su za odgoj djeteta važna oba roditelja (94,4%)
- O pitanju kakvo dijete je po njima dobro odgojeno, najviše ponuđenih odgovora zastupa stajalište da je to dijete koje je pristojno, komunikativno i ima dobar odnos s roditeljima
- Većina smatra da dijete treba pohađati društvene aktivnosti od najranije dobi (66,7%) a ponajviše zbog socijalizacije i usvajanja radnih navika
- Jednak broj ispitanika (25,9%) dalo je odgovor da im djeca provedu ispred suvremenih medija (televizora, računala ili telefona) do pola sata ili od pola sata do jedan sat, nešto više (31,5%) ispitanika tvrdi da im djeca provedu od jedan do dva sata ispred nekog od medija te gotovo svi ispitanici (96,3%) tvrde da kontroliraju sadržaje koje njihova djeca gledaju
- kod pitanja da poslože vrednote prema važnosti najveću važnost ispitanici su dali vrednoti znanja
- kod pitanja je li važnije odgojiti dijete čvrstih moralnih stavova ili dijete znanja i uspjeha, većina njih smatra da je oboje jednako važno (68,5%)
- većina ispitanika (58,5%) smatra kako je vrlo važno djetetu usaditi moralne vrijednote od najranije dobi
- zanimljivo da više ispitanika odgaja svoju djecu u vjeri (70,4%) a nešto manje (66,7%) smatra vjerski odgoj vrlo važnim; većina smatra kako je obitelj najvažnija za odgoj djeteta u vjeri (94,4%)
- više ispitanika (40,7%) smatra de je važnije da im djeca nedjeljom napišu domaću zadaću ili odu na neku od aktivnosti nego da odu na misu (27,8%)
- na pitanje mole li zajedno u obitelji većina ispitanika (37%) odgovorila je negativno
- manje od polovice ispitanika djeci čita biblijske priče (48,1%)
- više od polovice ispitanika odgovorilo je kako razgovara sa svojom djecom o Isusu i njegovoj važnosti za kršćane (57,4%)

- većina ih smatra da je roditeljima potrebna pomoć u vjerskom odgoju djece (63%) a u tome bi im najviše mogli pomoći župa ili župnik
- posljednje pitanje odnosilo se na to što bi odgovorni u Crkvi trebali učiniti za bolji vjerski odgoj djece, najviše ispitanika smatra kako bi trebalo organizirati druženja roditelja i poučavanja njih u vjeri i na koji način tu vjeru prenijeti na djecu.

2.2.1. Socio-demografska struktura ispitanika

Ispitanici po dobi	f	%
20 – 29	16	29,6
30 – 39	28	51,9
40 – 49	8	14,8
50 i više godina	2	3,7

Tablica 1. Ispitanici po dobi

Ispitanici prema spolu	f	%
Muškarci	4	7,4
Žene	50	92,6
Ukupno	54	100

Tablica 2. Ispitanici prema spolu

Ispitanici prema stupnju obrazovanja	f	%
Osnovna škola	1	1,9
Srednja škola	14	25,9
Preddiplomski sveučilišni studij	6	11,1
Diplomski sveučilišni studij	29	53,7
Viša od navedenih	4	7,4

Tablica 3. Ispitanici prema stupnju obrazovanja

Ispitanici prema mjestu stanovanja	f	%
Grad	39	72,2
Manja urbana sredina (selo)	15	27,8

Tablica 4. Ispitanici prema mjestu stanovanja

Bračni status ispitanika	f	%
U braku	48	88,9
Nisu u braku/razvedeni	6	11,1

Tablica 5. Bračni status ispitanika

Broj djece u obitelji	f	%
Jedno	27	40,7
Dvoje	21	38,9
Troje	7	13
Više od troje	4	

Tablica 6. Broj djece u obitelji

Iz tablica 1 – 6 vidljiva je struktura ispitanika. Od njih ukupno 54 prevladavaju žene i to njih čak pedeset dok je broj muškaraca uistinu mali, svega četiri (Tablica 2). Moglo bi se reći da je ovo pokazatelj koliko malo pažnje i interesa očevi pridaju vjerskom odgoju svoje djece, moglo bi se iščitati i zaključiti kako su taj dio posla prepustili majkama.

Što se tiče ostalih obilježja ispitanika, većina njih je u svojim tridesetima (Tablica 1), živi u gradu (Tablica 4), u bračnoj zajednici (Tablica 5). Iznenadujući je broj djece koji prevladava unutar obitelji jer većina ispitanika ima samo jedno ili eventualno dvoje djece (Tablica 6). Ovakav rezultat je zabrinjavajući budući da se radi o kršćanskim obiteljima čije bi temeljne vrijednosti trebale pretpostavljati veći broj potomaka.

2.2.2. Društveni, moralni i vjerski odgoj u hrvatskom društvu

Procesi modernizacije, liberalizacije i individualizacije uvelike su utjecali na promjenu odgoja, kako u odnosima roditelj - dijete, tako i u odnosu na moralni i vjerski odgoj. Na početku rada spomenuto je kojim putem je išao odgoj od tradicionalnog prema današnjem modernom odnosno suvremenom. Više nije otac samo hranitelj a majka domaćica, nego u odgoju podjednako odgovorno sudjeluju oba roditelja. Sve se više i zakoni prilagođavaju ovim promjenama pa je tako zadnji obiteljski zakon uveo neke prilagodbe u odnosu na oca kao sudionika u odgoju od rođenja djeteta.²¹ Društvo tako sve više nastoji uključiti oba roditelja u odgoj djeteta i to od samog početka djetetova života. Ono, isto tako, postavlja neke svoje norme i vrednote kojih bi se roditelji trebali pridržavati. Koje su to vrednote koje smo stavili na vrh svojih ljestvica, slijedeći zahtjeve društva, a zatim i promjene koje su zahvatile odgoj, osobito moralni i vjerski, pokušat ćemo prikazati u sljedećoj analizi.

Drugi dio istraživanja analizira društveni, moralni i vjerski odgoj kršćanskih obitelji u suvremenom hrvatskom društvu. U nastavku ćemo pokušati ukratko opisati i prikazati u kojem smjeru idu roditelji u odgoju svoje djece.

Način odgoja koji roditelji primjenjuju unutar svoje obitelji razlikuje se od jedne obitelji do druge. Od ponuđena su četiri načina odgoja djece. Autoritarni odgoj u sebi podrazumijeva odgoj prema strogim pravilima gdje je roditelji vrlo strogi i zahtjevni, disciplinu ostvaruju prijetnjama i kaznama, pokazuju vrlo malo topline prema djetetu, cijene poslušnost, poštovanje autoriteta i tradiciju, komunikacija je jednosmjerna i ne objašnjavaju svoje odluke.

Autoritativni roditelji pokazuju toplinu i brigu za dijete, zahtjevi prema djetetu primjereni su dobi i sposobnostima ili nešto iznad toga, komunikacija je dvosmjerna: pitaju dijete za mišljenje i vode računa o njegovim osjećajima objašnjavaju svoje odluke.

Popustljivi (permisivni) roditelji jako su usmjereni na dijete, udovoljavaju mu u svemu pokazuju puno topline i pozitivnih osjećaja nemaju nikakvih zahtjeva prema djetetu i sve mu dopuštaju.

Nezainteresirani (indiferentni) roditelji zaokupljeni su sami sobom, ne zanima ih previše što se događa s djetetom izbjegavaju dvosmjernu komunikaciju "ne da im se" baviti se djetetom. Svi

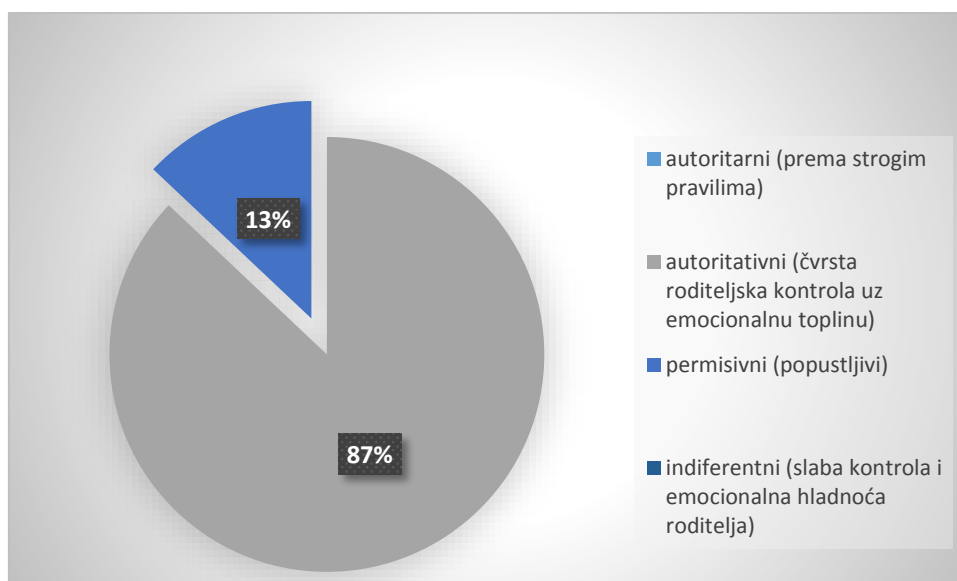
²¹ Novi zakon o roditeljskim potporama kaže kako majka ima pravo na dodatni roditeljski dopust do navršene šest mjeseci života djeteta, a dodatni roditeljski dopust majka može prenijeti na oca pisanom izjavom uz njegovu prethodnu suglasnost. U: http://www.hzzo-net.hr/dload/zakoni/06_procisceni.pdf (15. travnja 2017.).

ovi stilovi imaju svoj odraz u osobinama djeteta tako će dijete odgajano autoritarnim stilom biti Nezadovoljno, povučeno, nesigurno, brinuti kako će udovoljiti roditelju a ne kako će riješiti problem, djevojčicama će nedostajati motivacija za postignućem a dječaci će biti agresivni. Kod autoritativnog stila odgoja dijete će imati visoko samopoštovanje, biti sigurno u sebe, spremno prihvatiti rizik, imati visoku potrebu za postignućem te imati dobru samokontrolu. Permisivni način odgoja ima za posljedicu dijete koje je obično dobro raspoloženo ali bez osjećaja odgovornosti, nezrelo, ima slabu samokontrolu, nesigurno, razmaženo te agresivno kad ne dobije što hoće. Kod nezainteresiranih roditelja ono ima odlike promjenjivog raspoloženja, nema kontrolu nad svojim ponašanjem, ne zanima ga škola, sklono uzimanju droge, alkohola ili delinkvenciji.²²

Iz slike 1 je vidljivo kako čak 87% ispitanika u svom odgoju koristi autoritativni oblik kojeg karakterizira čvrsta roditeljska kontrola uz emocionalnu toplinu. 13% ispitanika odgaja djecu permisivnim načinom odgoja koji je karakterističan način odgoja za društvo na prijelazu iz tradicionalnog u moderno razdoblje. Iz ovog bi se moglo zaključiti kako je hrvatsko društvo izašlo iz tranzicije koju karakterizira izrazito sučeljavanje tradicije i modernizacije.²³

²² D. MILJKOVIĆ – M. RIJAVEC, Stil roditeljskog odgoja i samopouzdanje (13. kolovoza 2010.), u: <http://www.centarzdavlja.hr/zdrav-zivot/majka-i-dijete/stil-roditeljskog-odgoja-i-samopouzdanje/>, (19. lipnja 2017.)

²³ Svakako ćemo rezultate dobivene iz ovog upitnika gledati sa skepsom. Kao prvo, uzorak je premalen da bi se mogao donijeti ovakav zaključak a isto tako metoda kojom je istraživanje rađeno ne može nikada biti u potpunosti pravovjerna, ovdje mislimo na metodu online anketiranja gdje osobe najčešće daju odgovore koji su socijalno prihvatljivi, ali ako se odmaknemo od ovih činjenica, mogli bi uzeti ovaj zaključak kao smjernicu kojom ide današnje društvo u Republici Hrvatskoj.

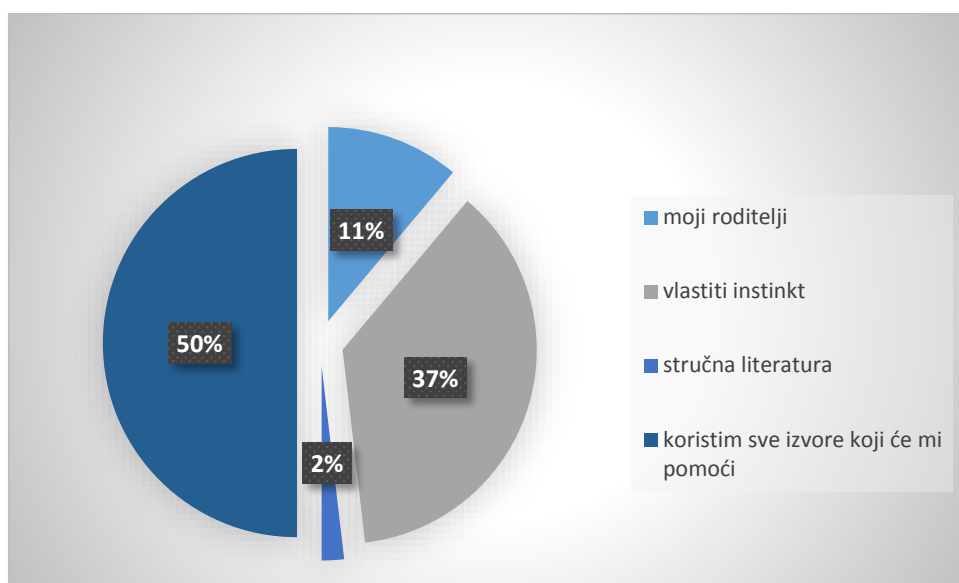
Slika 1. Obitelj prema načinu odgoja

Sljedeće pitanje koje nas je zanimalo u vezi odgoja a koje bi moglo dati sliku općeg stanja društva s obzirom na odgoj djece kako društvenog tako i vjerskog i moralnog, pitanje je uzora u odgoju. Iz rezultata možemo zaključiti kako današnji roditelji nastoje u sve većoj mjeri okrenuti leđa tradicionalnom načinu odgoja te gotovo u potpunosti odbaciti prijašnji način odgoja koji se povodio za svemoćnim autoritetom roditelja. O ovoj temi pišu i autori u knjizi *Obitelj prijelaznog naraštaja* u kojoj opisuju kako se nekada autoritet jako naglašavao, te se smatralo da roditelji imaju apsolutnu vlast nad svojom djecom, da mogu određivati što će djeca osjećati i misliti, što su oni često i zloupotrebjavali te zlostavljali djecu kad su pokazivala negativne osjećaje, zabranjujući ih ili su ih fizički kažnjavali. Nakon ove faze roditeljstva stanje se okrenulo u drugi ekstrem pa se roditeljski autoritet često dovodio u pitanje (pa je nastao i izraz *Vaterlose Gesellschaft* – društvo koje je ostalo bez oca) tako je došlo do razdoblja permisivnog roditeljstva u kojem je djecu strogo zabranjeno fizički zlostavljati ipak su roditelji uspjeli naći neki drugi suptilniji ali po djecu puno gori način manipuliranja njihovim osjećajima – podmićivanjem, koje je u tome gore što je manje vidljivo.²⁴ Danas dakle imamo društvo koje se nastoji osloboditi i jednoga i drugoga načina odgoja pa roditelji sve više teže ka autoritarnom odgoju svoje djece koji u sebi sadrži čvrstu roditeljsku kontrolu i emocionalnu toplinu roditelja.

Kao najvažniji uzori u odgoju u anketi su navedeni najprije vlastiti roditelji kao prvi uzori od kojih učimo „osnove roditeljstva“, zatim je naveden vlastiti instinkt koji roditelji često koriste

²⁴ Usp. V. GRAČNER – M. MATAUŠIĆ, *Obitelj prijelaznog naraštaja*, Tražimo istinu, Zagreb, 2014., 37-38.

u odgoju djece želeći se još više udaljiti od osjećaja vezanosti za način odgoja svojih roditelja. I posljednji izbor je stručna literatura. Iz slike 2 je vidljivo kako samo 11% ispitanika smatra vlastite roditelje uzorima u odgoju, čime smo se dosta udaljili od tradicionalnog odgoja kojim preslikavamo svoje roditeljstvo a time se potvrđuje i činjenica da se današnje obitelji nastoje odagnati od tradicionalnog načina odgoja. 50 % ispitanika odgovorilo je kako koristi sve izvore koji će im pomoći u odgoju. Prema ovome možemo zaključiti da velik broj ispitanika (37%) smatra vlastiti instinkt kompetentnim za odgoj svoje djece te kako osim inog, često posežu i za pomoćnom literaturom ne bi li što efikasnije riješili problem koji je nastao.

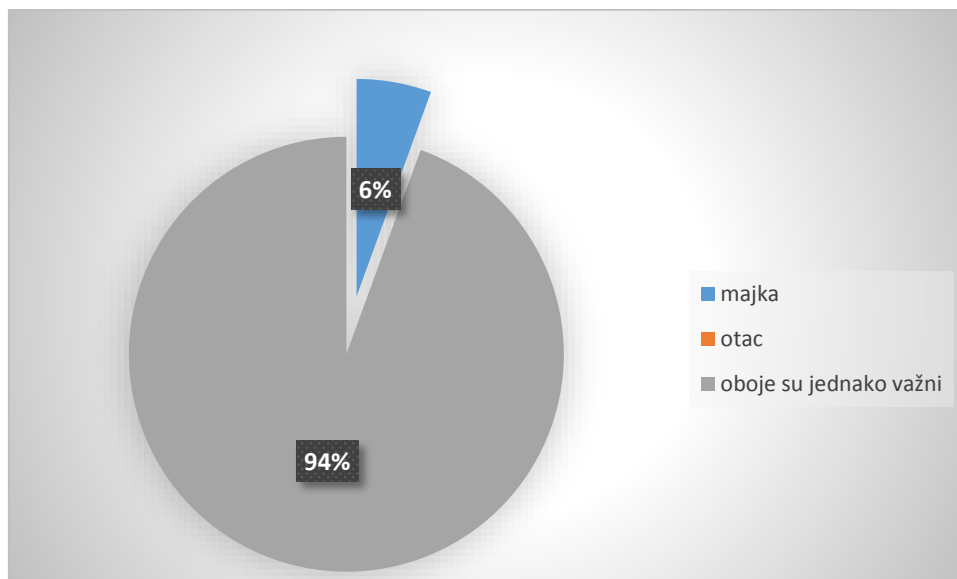

Slika 2. Najvažniji uzor u odgoju djece

Uloga oca i majke u odgoju djeteta je nezamjenjiva. Nije samo majka ta koja je bitna za dobar odgoj, sve se više ističe i očeva važnost u odgoju i to brojnim istraživanjima koja dokazuju važnost pozitivnog odnosa oca s djetetom za bolju sliku o sebi i razvoj samopouzdanja. Djeci je potrebna ravnoteža u odnosu na majčin autoritet (ili izostanak autoriteta), tj. na njezin odgojni stil. U ranom uzrastu dijete koje je naviknuto na pažnju, igru te aktivnu prisutnost tate brže progovori, ranije prohoda i lakše uspostavlja odnose s vršnjacima.²⁵ Psihologinja Alison

²⁵ Usp. J. HOLCER, Uloga oca u djetetovu životu, (9. srpnja 2014.). u: <http://www.sensaklub.hr/clanci/blogovi-strucnjaka/uloga-oca-u-djetetovu-zivotu> (19. lipnja 2017.).

Clarke-Stewart svojim je istraživanjem dokazala da su intelektualne vještine veće u djece čiji su očevi bili uključeni u igru s njima dok su bili bebe.²⁶

Slika 3. Najvažnije osobe u odgoju djece

Ovim smo pitanjem htjeli doći do odgovora je li uloga majke ostala najvažnija za odgoj a ono što možemo vidjeti iz slike 3 jest da većina ispitanika, i to čak 94%, smatra da su za dobar odgoj djeteta važna oba roditelja. To je uistinu tako jer niti otac može zamijeniti majku niti majka oca. Otac je onaj koji u obitelji stoji kao uzor i autoritet koji s puno ljubavi pristupa djeci a majka je ta koja će djeci usaditi osjećaj sigurnosti i povjerenja. Uistinu oba roditelja čine veliku ulogu u životu svakoga djeteta, dok je ono još novorođenče potrebna mu je sva majčina nježnost i ljubav jer ono još nije svjesno da je jedinstvena osoba nego doživljava majku kao dio sebe. A kako dijete raste sve više uočava i druge oko sebe tako da tada važnu ulogu u odgoju ima i otac koji će djetetu pružiti sigurnost. Temeljem analize, na slici 3 vidljivo prevladava važnost obaju

²⁶ Psihologica Clarke-Stewart provela je istraživanje kojime je htjela dokazati da očeva uključenost u odgoj djeteta ima veliki utjecaj na akademska postignuća djeteta. Naime, opažajući očeve i njihove 15 i 30-mjesečne bebe utvrdila da su intelektualne vještine veće kod djece čiji su očevi uključeni u nestrukturiranu igru s djetetom a koje očevi pozitivno ocjenjuju, koja su češće u interakciji s ocem i čiji očevi podržavaju djetetovu neovisnost. Nadalje, istraživanja utvrđuju da očevi koji su uključeni u odgoj djeteta utječu na djetetov razvoj pismenosti čak i ako oni sami nemaju visoko obrazovanje. Budući da je razvoj pismenost ključan za akademski uspjeh, pokazalo se da očevi imaju značajniji utjecaj na razvoj akademskih vještina djeteta nego što imaju majke. U predškolskom razdoblju, očevi mogu čitati priče svojem djetetu, šarati, crtati i pisati s njima, obogaćivati im vokabular raznim igricama, pjevati pjesme, učiti ih prepoznavati slova i važne riječi kao što su njihova imena te jednostavno što više razgovarati s njima. U školskom razdoblju, otac se može uključiti u školske aktivnosti, sudjelovati na roditeljskim sastancima i događajima važnim djetetu. Usp. T. GJURKOVIĆ, Uloga oca u odgoju djeteta, (20. veljače 2010.), u: <http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/sretno-dijete/uloga-oca-u-odgoju-djeteta/> (19. lipnja 2017.).

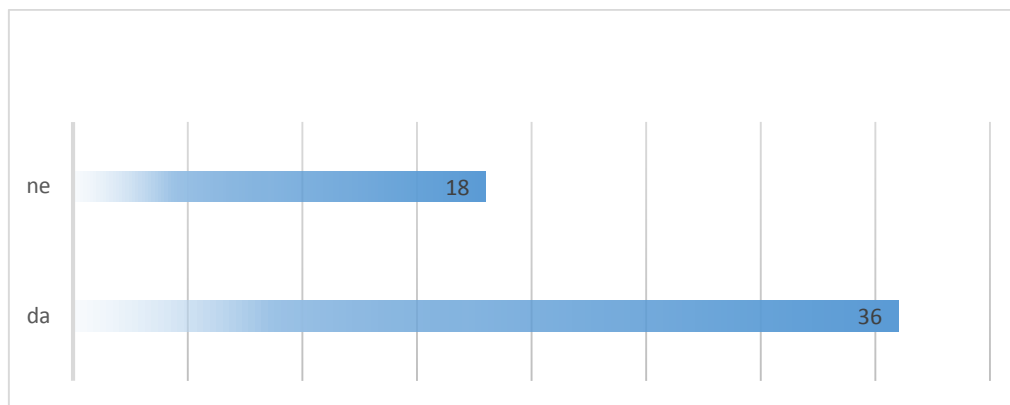
roditelja u odgoju. Ovogodišnja uskrsna poruka nadbiskupa Marina Barišića u svojem posljednjem dijelu opisuje ulogu oca u obitelji pa tako kaže: „Otac znači sigurnost, odlučnost, pothvat, odgovornost, ohrabrenje, pripadnost. Otac nas otvara i uvodi dublje i smjelije u stvarnost života, a isto tako, usmjeruje prema nebeskom Ocu. U očevoj odlučnosti i vjerodostojnosti djeca će cijeniti i poštivati oca i kad ne dijele u potpunosti njegove stavove. I sami će uvidjeti da je otac u mnogočemu imao pravo, jer su mu razmišljanja bila dublja i mudrija od njihovih površnih ili trenutačno emotivnih reakcija. Stoga oče ne budi zabrinut ako tvoja djeca i supruga ne prihvaćaju uvijek tvoje riječi i stavove, već se brini za to što te uvijek gledaju kao svoj uzor. Nikada ne zaboravite da će jednog dana vaša djeca slijediti vaš primjer, a ne samo vaš savjet. Kad god mole obiteljsku molitvu ‘Oče naš’ neka budu radosni što pripadaju Božjoj obitelji – Crkvi. Isto tako neka budu radosni što imaju tebe za svog zemaljskog oca.“²⁷

I papa Benedikt XVI. u jednom od svojih govora donosi riječi koje se odnose na obiteljske uloge pa tako kaže kako je obitelj nezamjenjiva za osobnu vedrinu i odgajanje djece. Majke su temelj budućeg društva a dužnost očeva je biti onaj koji izvršava svoju neizbježnu odgovornost i suradnju u odgajanju njihove djece. Djeca za svoj cjelovit rast imaju pravo moći se osloniti na oca i majku, da ih oni paze i prate prema punini njihova života. Potreban je dakle, kaže nadalje Papa, bujan i snažan obiteljski pastoral a isto tako, nužno je promicati istinske obiteljske politike koje će odgovoriti na prava obitelji kao neophodna društvenoga subjekta. Obitelj je dio dobra naroda i cjelokupnog čovječanstva.²⁸

Sljedeći dio istraživanja odnosi se na društvene aktivnosti i njihovu važnost naspram vjerskog odgoja. Slika 4 prikazuje koliko je roditeljima važno da njihova djeca od najranije dobi pohađaju različite društvene aktivnosti, a njih 76% smatra to potrebnim.

²⁷ M, BARIŠIĆ, Uskrsna poruka 2017. , u: <https://smn.hr/poruke-2/uskrsne-poruke/2569-uskrsna-poruka-2017>, (20. lipnja 2017.)

²⁸ Usp. BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, Verbum, Split, 2011., 41.

Slika 4. Trebaju li djeca pohađati društvene aktivnosti od najranije dobi

Doista je velik broj roditelja koji nastoje svoju djecu uključiti u različite društvene aktivnosti kako bi ona razvila svoje socijalne vještine. Iz dodatka 1 vidljivo je zašto roditelji uključuju djecu u aktivnosti a najčešći odgovori bili su: da dijete razvije socijalne vještine i odnos sa vršnjacima; zbog tjelesnog (fizičkog) razvoja; zato što društvene aktivnosti potiču razvoj inteligencije i snalaženje u društvu, itd. bez daljnjeg je važno djecu poticati na razne aktivnosti jer ne kaže se uzalud, u zdravom tijelu zdrav duh a kako su djeca danas najzainteresiranija za aktivnosti koje ne zahtijevaju težak fizički i mentalni napor, tj. najviše ih zanima gledanje televizije te igranje igrica na računalima. Ovo je jedno od alternativnih rješenja kako se pobrinuti za fizičko zdravlje djeteta a uz to i za njegov socijalni i intelektualni razvoj. Dobiveni rezultati ukazuju da je većini roditelja jako važno da im djeca od najranije dobi pohađaju različite društvene aktivnosti

Pitanje koje je danas vrlo aktualno jest koliko vremena djeca provedu ispred suvremenih medija. Pod nazivom suvremeni mediji podrazumijevamo televiziju, računalo, tablet i mobitel, a brojna su istraživanja rađena na ovu temu.²⁹

²⁹ U knjizi pod naslovom *Djeca i mediji* prezentirani su rezultati empirijskog istraživanja Uloga medija u svakodnevnom životu djece koje je provedeno 2001. godine. Istraživanje polazi od načelne hipoteze da su masovni mediji važan socijalizacijski agens, a što implicira njihov potencijalni utjecaj na djecu. Istraživački pristup temelji se na pretpostavci da je utjecaj masovnih medija posredovan nizom socijalnih faktora. Osnovni cilj istraživanja bio je da se ustanovi koliko djeca koriste medije i koje medijske sadržaje preferiraju. U petom poglavlju, čiji je naslov Korištenje masovnih medija, analizirano je korištenje četiri masovna medija: tiska za mlade, radija, televizije i računala. Dobiveni rezultati pokazali su da najveći dio svoga svakodnevnog slobodnoga vremena djeca posvećuju korištenju raznih masovnih medija. Od četiri medija koji su analizirani u ovom istraživanju, najviše se koristi televizija, zatim radio, potom tisak za mlade te na koncu računalo. Takva popularnost medija među djecom identična je kako medijskim preferencijama starijih, tako i sklonostima djece u drugim zemljama. Slični su podaci i kada je u pitanju posjedovanje: gotovo sva kućanstva u kojima žive naši ispitanici posjeduju televizor, devet desetina imaju glazbenu liniju (uključujući i radio prijemnik), a dvije petine računalo. Većina djece redovno na televiziji gleda filmski i serijski program te kvizove i nagradne igre, dok njima

Društvene promjene nastale uslijed razvoja znanosti i tehnologije donose svoje negativne posljedice poput tehnološke ovisnosti djece i mladih o virtualnom svijetu, a mnoga istraživanja pokazuju da svoje slobodno vrijeme ona koriste sa sadržajima bez tjelesnog napora.³⁰ U ovome se slažu autori istraživanja koje je provedeno u svrhu utvrđivanja tjelesnih aktivnosti kod djece i mladih u njihovom slobodnom vremenu. Autori tvrde kako u oblikovanju i razvoju kulture provođenja slobodnoga vremena obitelj ima najvažniju ulogu jer se kulturne navike stječu u mlađoj životnoj dobi.³¹ Govoreći o današnjoj društvenoj strukturi koja je koncipirana na način da roditelji imaju sve veće obveze koje moraju zadovoljiti, te je činjenica da između

namijenjen školski (obrazovni) program većina gleda tek povremeno. Na radiju najviše slušaju glazbu. U tisku redovno čitaju napise o događajima iz svijeta poznatih (estrade) i teme o prijateljstvu. Polovina ispitanih djece uopće ne koristi računalo, a oni koji se služe računalom najčešće to čine zbog igranja raznih igara, dok ga za pisanje i grafiku koriste povremeno. Iz ovoga autori zaključuju da kako masovni mediji u svakodnevnom životu djece ostvaruju prvenstveno zabavnu funkciju, a tek povremeno i edukativnu. Prema socijalnim obilježjima djece pokazalo se da najviše spolna pripadnost diferencira djecu u pogledu korištenja medija gdje se najveće razlike uočavaju kod izbora vrste medija te vremena posvećenog medijima kao i kod sadržajnih preferencija. Tako djevojčice više čitaju tisak i slušaju radio, a dječaci više gledaju televiziju i koriste računalo. Najizraženije su razlike u afinitetima spram tema u tisku, vrsta televizijskih programa te filmskih i glazbenih žanrova. Kako su ovi ispitanici bili u razdoblju kasnog djetinjstva i rane adolescencije, za pretpostaviti je da se te razlike počinju uspostavljati u ranom djetinjstvu. Neka buduća istraživanja na mlađoj djeci vjerojatno će dati pouzdaniji uvid u to koliko su različite medijske preferencije dječaka i djevojčica sociokulturno uvjetovane, a koliko se radi o nekim psihofizičkim predispozicijama. Djeca imaju potrebu podijeliti s drugima svoje dojmove i razmišljanja o onome što su čitala, slušala ili gledala. Na to ukazuje podatak da je najučestalija tema razgovora s vršnjacima razgovor o filmovima, glazbi i knjigama. Istodobno, ta je tema u komunikaciji s roditeljima tek povremeno prisutna, što implicira da je utjecaj roditelja na djecu u pogledu medijskih sadržaja kojima su izložena prilično upitan. Tu hipotezu osnažuju rezultati ovog istraživanja koji pokazuju da stupanj obrazovanja roditelja ne utječe niti na to koliko njihova djeca koriste promatrane medije (osim računala), niti na to koje će sadržaje izabrati. Budući da je riječ o starijoj djeci, može se pretpostaviti da su roditelji na tom području više intervenirali kada su djeca bila mlađa. No ako je to točno, može se konstatirati da su prerano odustali od toga jer djeca manifestiraju potrebu za dijalogom o medijski prezentiranim sadržajima. Rezultati ovoga istraživanja sugeriraju da roditelji nemaju ni restriktivan ni selektivan pristup kada je u pitanju korištenje medija od strane njihove djece. Postoje naznake koje upućuju na to da se u hrvatskim obiteljima o medijskim sadržajima malo razgovara i da roditelji djecu prepuštaju većem utjecaju vršnjaka i šire okoline. Otvoreno je pitanje da li su roditelji spram toga dijela svakodnevice svoje djece pretežno ravnodušni (smatrajući ga nevažnim) ili njihova eventualna nastojanja da utječu na dječji odnos spram medija ostaju bez primjetnih rezultata. Ukoliko je potonja hipoteza bar djelomice točna to bi moglo značiti da roditelji nisu pronašli pravi način da svoju djecu ponukaju da uvažavaju njihova tumačenja, preporuke i savjete. Možemo ovdje dodati i to kako se danas, šesnaest godina nakon ovog istraživanja, situacija po pitanju roditeljske kontrole znatno promijenila a pretpostavljamo da je tome tako iz razloga što su roditelji educiraniji po pitanju medija (osobito računala odnosno interneta) a isto tako, ovo proizlazi iz toga što se svakodnevno služe tim istim medijima. Usp. V. ILIŠIN, A. M. BOBINAC, F. RADIN, *Djeca i mediji*, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb 2001.

³⁰ U članku Participiranje tjelesne aktivnosti u slobodnom vremenu djece i mladih, autori su iznijeli zaključke dosadašnjih istraživanja vezanih za temu tjelesnih aktivnosti djece i mladih koja ona prakticiraju u svojem slobodnom vremenu. U članku su doneseni zaključci koji uvelike mogu pomoći u prikazu slike današnjeg stanja djece s obzirom na njihovu aktivnosti u slobodnom vremenu tako autori komparirajući dosadašnja istraživanja zaključuju kako od aktivnosti koje djeca najviše koriste u svoje slobodno vrijeme, dominiraju gledanje televizije i igranje na računalo. M. BADRIĆ - I. PRSKALO, Participiranje tjelesne aktivnosti u slobodnom vremenu djece i mladih, u: *Napredak*, 152 (2011) 3-4, 479 – 494.

³¹ Usp. *Isto*, 489.

profesionalnih i obiteljskih zahtjeva roditelji najprije ispunjavaju profesionalne, pa sve manje pozornosti posvećuju djeci. Djecu zadovoljavaju s kupnjom informatičkih naprava, pomoću kojih djeca bježe u virtualni svijet, zaključuju autori.³² Kao drugi problem koji se nameće u današnjem društvu autori navode hedonizam koji pretpostavlja uživanje i zadovoljstvo ostvarivanja rezultata postignutih bez tjelesnog napora.³³ Autori također napominju kada govore o novim tehnologijama, kako svakodnevna uporaba monitora stvara neprimjetnu ovisnost, odvaja mladog čovjeka od stvarnih situacija i onih koje se uistinu događaju, a sve ovo spada u virtualni svijet mašte.³⁴ Osim tehnologije koja ih okružuje a koja uvelike utječe na njihov osobni i društveni razvoj, jer kako navode autori, u interakciji s ostalim pojedincima i skupinama djeca i mladi doživljavaju rast osobnog samopouzdanja, a samim time dublje spoznaju svijet izvan sebe kao i svijet oko sebe i svoje najuže socijalne sredine.³⁵ Samim time uviđa se potreba njihovo slobodno vrijeme ispuniti aktivnostima u kojima neće biti pasivni promatrači. Kako bi kultura provođenja slobodnog vremena, aktivnog sudjelovanja i djelovanja krenula prema pozitivnom ishodu kao i smislenijem životu, u poplavi mnogobrojnih ponuda i poticaja, autori zaključuju kako je krucijalno upravo odgojno djelovati a takvo djelovanje počinje u obitelji koja predstavlja proces primarne socijalizacije gdje se događaju prvi spontani odgojni procesi i usvajaju sustavi vrijednosti.³⁶

Pitanje koliko vremena djeca provedu pred nekim od suvremenih medija dalo je pozitivne rezultate, najviše ispitanika je odgovorilo da je to vrijeme između pola sata do sat vremena (Slika 5). Možemo reći da je ovakav odgovor vrlo zadovoljavajući jer duljina vremena koje je većina navela nije zabrinjavajuća. Kod pitanja roditeljske kontrole nad sadržajima koje njihova djeca gledaju ili slušaju, imamo uistinu pozitivan odgovor odnosno, njih čak 96% odgovorilo je da kontrolira te sadržaje. Iz ovoga bi se dalo iščitati kako naši roditelji ništa ne prepuštaju slučaju kada je odgoj njihove djece u pitanju, pogotovo ako se radi o medijima i njihovoj potencijalnoj opasnosti, roditelji su se tu pokazali uistinu ažurni.

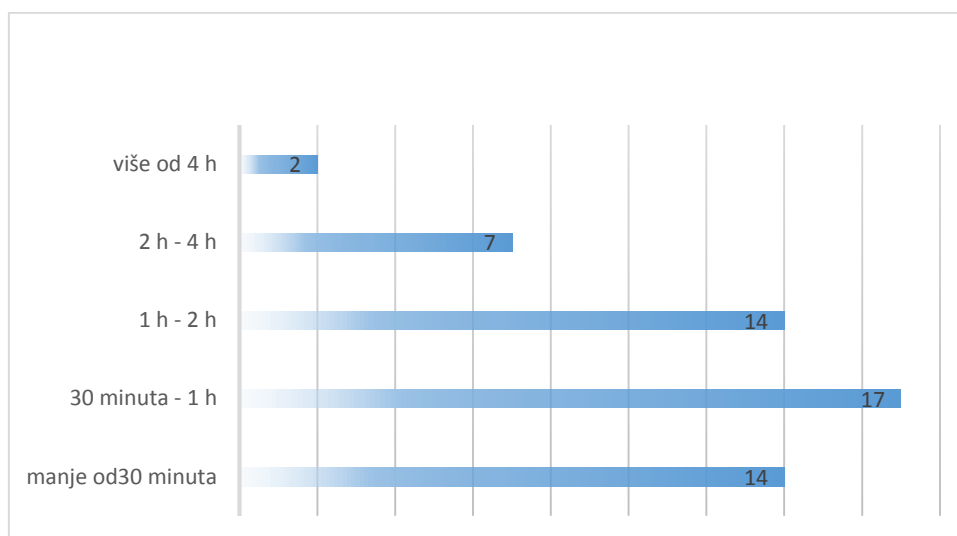
³² Usp. *Isto*, 489.

³³ Usp. *Isto*, 489.

³⁴ Usp. *Isto*, 489.

³⁵ Usp. *Isto*, 489.

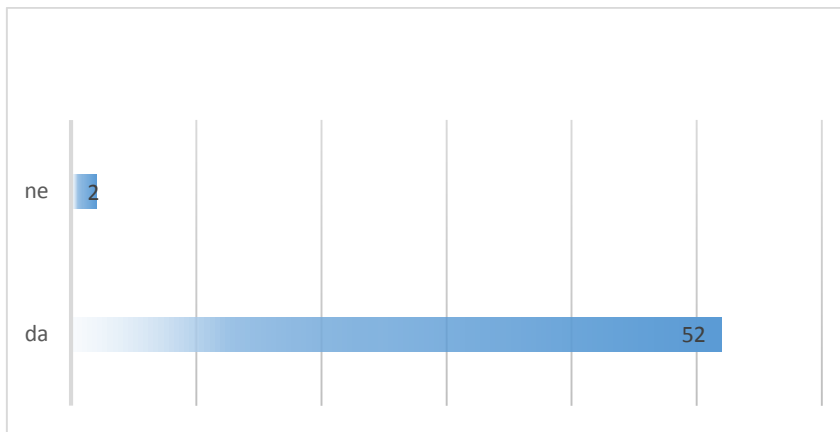
³⁶ Usp. *Isto*, 489.

Slika 5. Vrijeme koje dijete provede ispred nekog od suvremenih medija

Svakako je potrebno ove rezultate sagledati iz širega kuta pa tako možemo navesti i ono istraživanje Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Agencije za elektroničke medije koji su zajedno 2014. godine proveli istraživanje o tome koliko djeca gledaju televiziju i rezultate istraživanja usporedili s podacima o gledanosti.³⁷

³⁷ Istraživanje je pokazalo da djeca u prosjeku tri sata dnevno gledaju televizijski program, a pedeset posto vremena bez prisustva roditelja. U prisustvu roditelja televiziju uglavnom gledaju djeca mlađa od dvanaest godina, ona starija najčešće sama donose odluku o tome što će gledati i većinom gledaju televiziju sama, u svojoj sobi. Kada se govori o vremenu koje djeca provode pred ekranom, važno je imati na umu da se to više ne odnosi samo na pasivno gledanje televizijskog sadržaja, već na to da se digitalni uređaji mogu koristiti za različite stvari – od gledanja filmova, različitih videa, obrazovnih sadržaja i tako dalje, čitanja knjiga ili članaka, slušanja glazbe, igranja videoigara, različitih oblika komunikacije s drugim osobama, do pisanja, crtanja, fotografiranja, snimanja videa i drugih oblika umjetničkog stvaranja. Dakle, mnoge aktivnosti koje su i prije bile važne djeci i mladima, sada su vezane uz digitalnu tehnologiju. Usp. Ana Dokler, Odnos djece i medija nekada i danas (24. kolovoza 2016.), u: <http://planb.hr/odnos-djece-medija-nekada-danas/>, (20. lipnja 2017.)

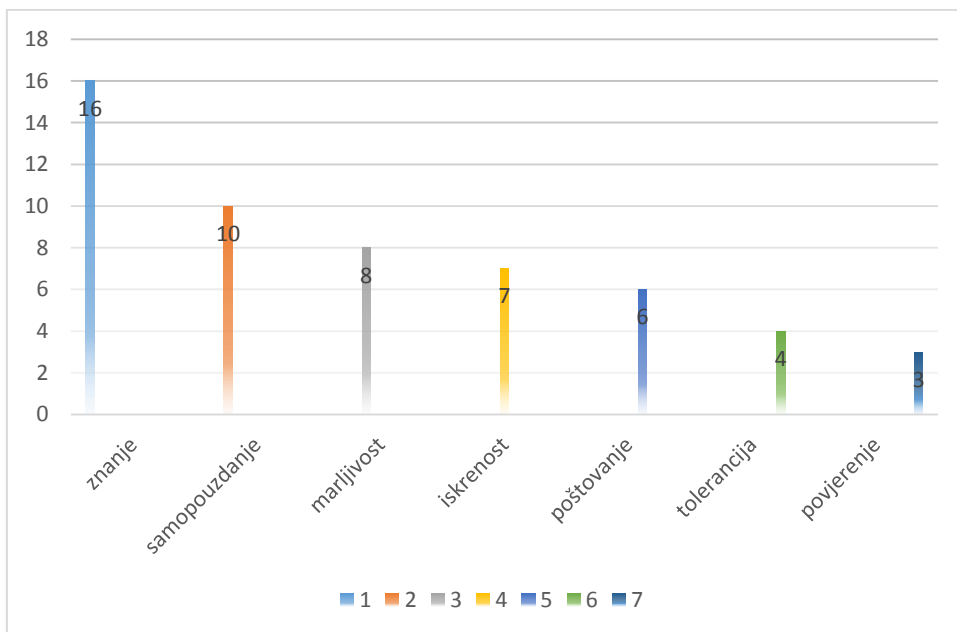
Slika 6. . Roditeljska kontrola nad sadržajima koja djeca gledaju/slušaju

U Zborniku *Kršćanski identitet i obitelj*, posvećenom istraživanjima vezanima uz brak i obitelj na području Republike Hrvatske, u predgovoru je iznesena činjenica kako je hrvatsko društvo označeno raširenom i tradicijski ukorijenjenom religioznošću i to oko 90% pripadnošću kršćanskoj vjeri, u tom je smislu Hrvatska jedna od rijetkih zemalja Europe s tako visokim postotkom onih koji se izjašnjavaju religioznima ili vjernicima. Iako je vidljiva činjenica da je tvrdnja o osobnoj religioznosti i vjerskoj opredijeljenosti daleko veća od usvajanja religioznih vrijednota i osobnog življenja vjere, ipak se može s određenom sigurnošću zaključiti da religioznost i vjera utječu na svakodnevni život i poimanje vrijednosti uopće, stoji u predgovoru Zbornika a temeljem rezultata dosadašnjih istraživanja.³⁸ Ovime se može pretpostaviti da bi kvalitetnije življena osobna religioznost ili kršćanska vjera uvelike utjecala na poboljšanje kvalitete kršćanskog života općenito a onda i vjerskog i moralnog odgoja djece. Ovime želimo ukazati na probleme koji se javljaju kada je u pitanju vjerski odgoj djece ukoliko roditelji ne žive istinsku i osobnu te kvalitetnu vjeru nego samo onu tradicijski usvojenu. Time roditelji samo prenose naučene obrasce vjere koji se temelje na usvajanju nekih izvanjskih činjenja poput odlaska na svetu misu ili primanja sakramenata a bez unutarnje motivacije. Sve ovo ukazuje na sljedeći problem a to je usvajanje vrednota specifičnih za kršćansku vjeru a koje grade tu unutarnju motivaciju u čovjeku kako bi on kasnije u svojoj obitelji prenosio te iste vrednote na svoju djecu.

Ovime želimo ukazati na rezultate dobivene kod upitnika o vrednotama. Naime, sudionici su ispitani o poretku vrednota a rezultati koji smo dobili su iako očekivani, ipak razočaravajući.

³⁸ Usp. P. ARAČIĆ, I. DŽINIĆ, B. HLAVAČEK, (ur.), *Kršćanski identitet i obitelj*, Biblioteka Diacovensia, Đakovo, 2011., 5.

Graf prikazuje ljestvicu koja se sastoji od sedam vrednota a koje je trebalo posložiti prema važnosti. Iz njega je vidljivo kako je roditeljima na vrhu ljestvice *znanje*. Ovakav odgovor nažalost nije nimalo iznenađujući jer prikazuje sliku društva u kojem živimo i sve ono čime smo okruženi a to je temeljna uzrečica našega društva da smo mi zemlja znanja. Očito je to istina budući da su gotovo svi roditelji ovu vrednotu stavili na prvo mjesto. Drugo mjesto zauzelo je *samopouzdanje*, zatim *marljivost*, *iskrenost*, *poštovanje*, *tolerancija* i na posljednjem mjestu je *povjerenje*.

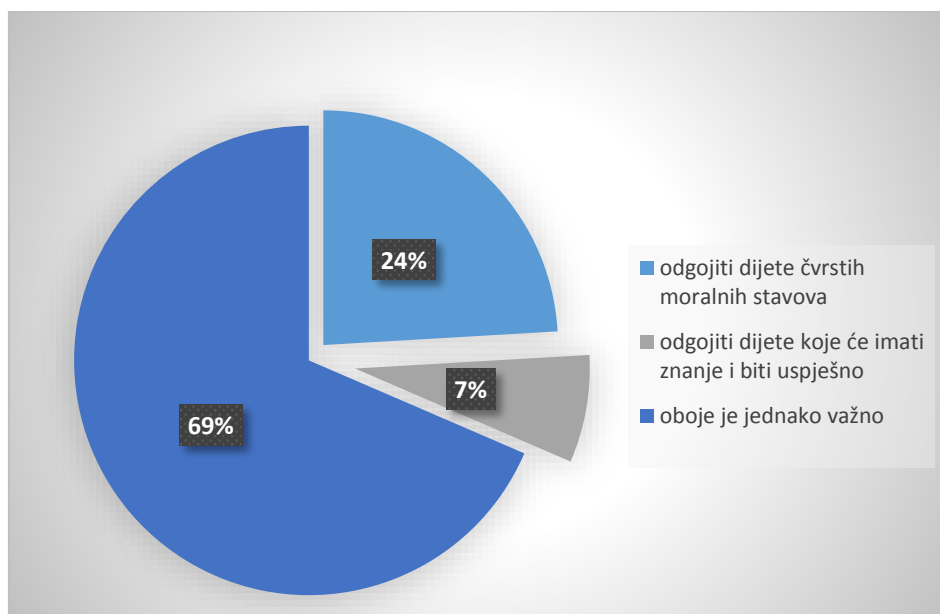

Slika 7. Ljestvica vrednota

Kako bi mogli govoriti o odgoju za vrijednosti bilo je potrebno najprije utvrditi koje su to vrijednosti koje prevladavaju kod roditelja kao onoga koji će odgajati. Iz rezultata je vidljivo kako na vrhu ljestvice prevladava znanje kao najbitnija odrednica čovjeka.

U ovom dijelu istraživanja ćemo govoriti o tome koliko je roditeljima važno odgojiti dijete u vjeri te koliko truda ulažu u taj odgoj kao i u usvajanje moralnih vrednota kod djeteta. Do sada smo vidjeli da je većini roditelja jako važno uključiti dijete u neku od društvenih aktivnosti a uporište za to im je razvoj socijalnih vještina kod djeteta te intelektualni i emocionalni razvoj. Ipak, kao što smo već spomenuli, čovjek nije samo tjelesno biće, ono također ima i svoju duhovnu dimenziju koju je potrebno izgrađivati. Djeca ne dolaze na svijet ispunjena vrlinama poput velikodušnosti, darežljivosti, milosrđa, suosjećanja ili praštanja, naprotiv, kaže Stenson, ona se ponašaju upravo suprotno, djecu karakterizira nejasno i emotivno razmišljanje, neodgovorna samodopadnost, bijeg od stvarnosti i stalni nagon za ugađanjem samima sebi,

često žive kao hedonisti usredotočeni samo na sebe, predani trenutačnom zadovoljavanju svojih strasti i prohtjeva te željni nametnuti svoju volju onima oko sebe, tvrdi Stenson. Uloga je roditelja dakle, ne dopustiti da im djeca takva i odrastu. Njihov je zadatak doživotno naučiti svoju djecu uobičajenim sposobnostima zdravog prosuđivanja, odgovornosti, odvažnoj upornosti, samosvladavanju i ljubavi. To je sržna odgovornost roditeljstva.³⁹

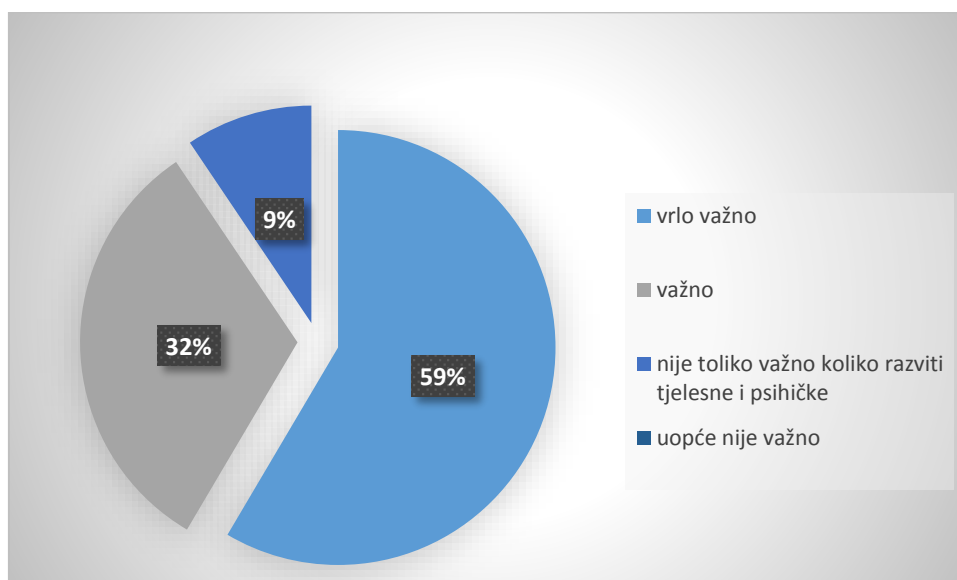
Slika 8. Važnost odgoja za vrijednosti

Odnos roditelja prema odgoju za vrijednosti prikazan je u slici 8, tako 24% ispitanika smatra da je važno odgojiti dijete čvrstih moralnih stavova, 7% njih smatra važnijim dijete odgojiti za znanje i uspjeh a više od polovice (69%) misli kako je oboje jednako važno. Ono što je bitno ovdje naglasiti jest kako smo htjeli doći do odgovora na pitanje što je važnije: odgoj za znanje ili odgoj za moralne vrijednosti, roditeljima je prema ovome, oboje jednako važno.

U sljedećem pitanju smo se osvrnuli na razmišljanja roditelja o važnosti usađivanja moralnih vrednota. Najprije je potrebno reći koje su to najvažnije vrednote koje bi roditelji trebali usaditi svojoj djeci. U spomenutoj knjizi autor naglašava kako djeca oblikuju svoje navike svaki dan a time se one pretvaraju u životne vrline, potrebno je tako najprije djecu učiti da postanu odgovorni usmjeravajući ih da odgovorno žive: da obave svoja dnevna zaduženja, da žive s posljedicama svojih propusta, da vježbaju i pokazuju svoje manire u obitelji i izvan svoga doma, da govore istinu i drže svoju riječ. Zatim, kaže autor, sljedeća vrlina je pravednost koja se uči

³⁹ J.B. Stenson, *Roditeljski kompas*, Verbum, Slit, 2016., 24 – 25.

ispravljanjem dječje nepristojnosti i sebičnog zanemarivanja prava drugih. Potrebno ih je učiti razlikovati dobro od zla te ih učiti da se ispričavaju. Potrebno je učiti ih i odvažnosti i moralnoj snazi potičući ih da ustraju u zadatku koji je težak ne radeći umjesto njih jer im na taj način iskazujemo povjerenje a onda i potičemo rast njihova samopouzdanja. Nadalje, kaže Stenson, djecu treba učiti zdravom, objektivnom samopoštovanju koje proizlazi iz dobro učinjenog posla te tako u njima oblikujemo osjećaj profesionalnosti što dalje vodi do življenja vrlina i na radnom mjestu. Ako je njihov zadatak napravljen neuredno i nemarno, potrebno je natjerati ih da ga učine ponovno i onda ih pohvaliti kada to poprave, tako im pokazujemo da je smisao posla u služenju a ne u napuhavanju taštine. Najvažnija ipak od svih lekcija jest ta da su komfor i udobnost samo nusproizvodi uspješnog života, a ne njegov cilj. Mi smo ovdje da bismo našim sposobnostima služili drugima.⁴⁰

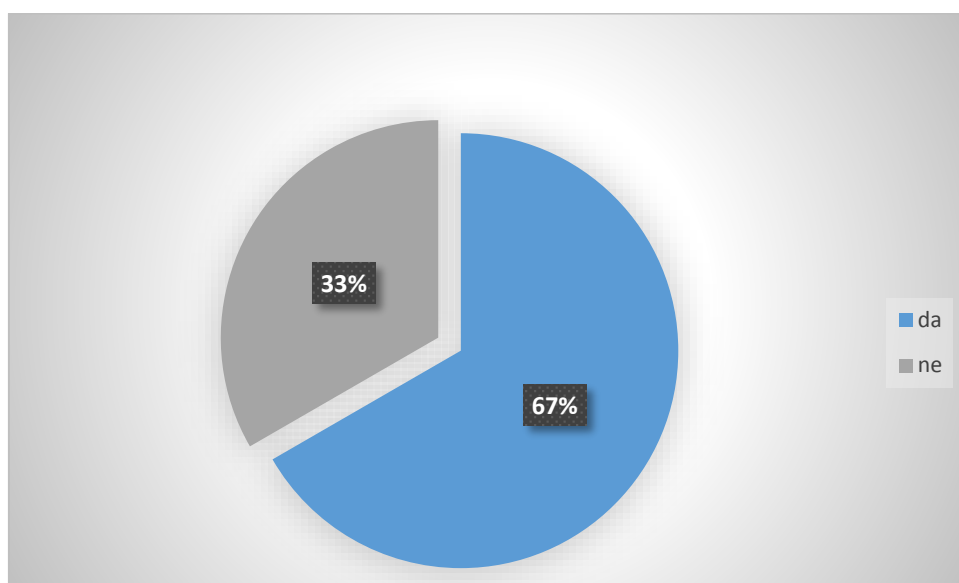
Slika 9. Važnost usađivanja moralnih vrednota

Prema slici 9 možemo reći kako više od polovice ispitanika smatra usađivanje moralnih vrednota vrlo važnima, za što se opredijelilo 59% roditelja. Njih 32% smatra ga važnim a 9% smatra kako je važnije razviti tjelesne i psihičke sposobnosti od usađivanja moralnih vrednota.

Osim usađivanja moralnih vrijednosti važno je djecu odgojiti u vjeri. Vjera je bitna odrednica čovjekova života u kojoj on može naći smisao življenja i djelovanja. Zato je uistinu važno djeci otvoriti put prema usvajanju vjere što je velika zadaća roditelja a kako znamo, djeca uče

⁴⁰ Usp. *Isto*, 30-32.

promatrajući pa će isto tako, promatrajući roditelje kako svakodnevno žive svoju vjeru i ona sama prihvatiti kao dio vlastita života. Vrlo je važno kod prenošenja vjere, osim usvajanja navike odlazaka na svetu misu, oživjeti svaki od vjerskih obreda i to kroz tumačenje sakramenata kao nečega što nije tek čin već predstavlja stvarnu prisutnost Boga među ljudima. Dakle, vjera nije nešto što će usvojiti kao naviku nego nešto što će životom svaki dan upotpunjavati i razvijati. Osim ovoga, vjerski odgoj je važan kako bi čovjek bio potpuno biće jer je u njemu integriran tjelesni, psihički i duhovni aspekt bića. A da bi svaki od tih aspekata zaživio potrebno ga je razvijati i njegovati.

Slika 10. Važnost vjerskog odgoja

Činilo se da je pitanje važnosti vjerskoga odgoja suvišno u ovoj analizi ali kada pogledamo rezultate to ipak i nije tako. Tek 67% ispitanika smatra vjerski odgoj važnim dok 33% to ne smatra.

Potrebno je progovoriti o važnosti vjerskog odgoja u životu djeteta. Najprije treba reći kako je glavna svrha moralnog i vjerskog razvoja osposobiti osobu za iskrenu i nesebičnu ljubav prema Bogu i bližnjemu a takva ljubav se gradi na čvrstim temeljima obitelji. Ako se dijete u obitelji osjećalo voljenim i prihvaćenim, ono će znati i drugima pružiti tu ljubav. U svojoj knjizi Psihologija obitelji autor Mijo Nikić govoreći o ulozi oca u stvaranju slike o Bogu kaže kako u prvim godinama svojega života dijete razumije i usvaja poruke emocionalne naravi izrečene neverbalnom komunikacijom, odnosno, ono u svoju dušu upija obiteljsku atmosferu. Ako u

obitelji vladaju skladni odnosi među roditeljima, ako se dijete osjeća voljenim i prihvaćenim, ono će zavoljeti svoje roditelje i nesvjesno usvajati vrednote poput vjere, nade i ljubavi. Na isti će način dijete usvajati i sliku Boga svojih roditelja, prema tome, najbolji govor o Bogu jest prakticiranje vjerskog života, radosno življenje vjere kroz molitvu i sakramentalni život.⁴¹

Spomenuli smo koliko je važna slika o Bogu koju roditelji prenose svojoj djeci, ona ponekad može biti i iskrivljena zato je važno imati pravu sliku Boga koji je svemoćan, milosrdan, zainteresiran, Bog koje je Ljubav sama, dobri i vjerni Bog. Ovim slikama Boga djetetu možemo lako prenijeti Božju neizrečenost ako se Boga tumači kroz simbole razumljive djetetu. Tako će djeca usvojiti sliku svemoćnog Boga kaže Nikić, kad im se protumači kako je stvorio prirodu, Sunce, Mjesec i zvijezde te je On onaj koji je moćniji i veći od svih prirodnih sila. Sliku Boga koji bezuvjetno ljubi roditelji će najbolje prenijeti kad ase nesebično daruju i bezuvjetno vole i prihvaćaju svoju djecu.⁴² Doista je važno da roditelji shvate kako su oni ti koje djeca neprestano promatraju i u njima vide lik onoga što će jednoga dana postati i čijim će se načinom života povoditi. Važno je dakle biti što bolji i pozitivniji primjer svojoj djeci ako želimo da ona jednoga dana budu uistinu dobri i kvalitetni vjernici.

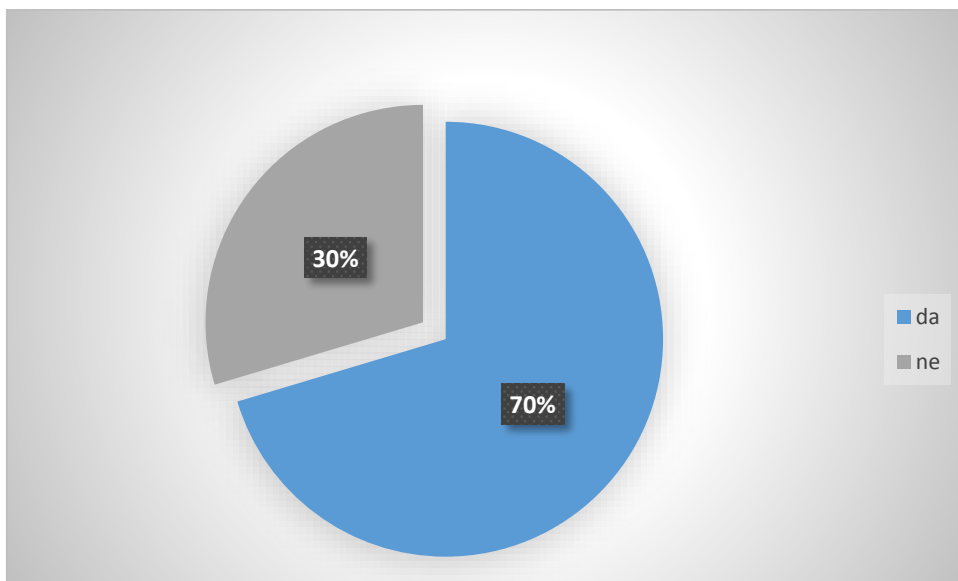
Osim pitanja važnosti vjerskog odgoja važno je istaknuti koliko roditelja uistinu odgaja svoju djecu u vjeri te na koji način to čine. Ovime prelazimo na slijedeći dio analize koja konkretizira moralni i vjerski odgoj kroz različite aktivnosti koje bi roditelji želeći odgojiti dijete u vjeri trebali poduzimati.

Prema našem istraživanju a po pitanju koliko roditelja odgaja svoju djecu u vjeri, njih 70% izjavilo je da to čini. Ono što je zabrinjavajuće jest podatak da njih čak 30% to ne čini, što bi značilo da roditelji za koje pretpostavljamo da su kršćani i žive vlastitu vjeru, zanemaruju ovu važnu komponentu odgoja (slika 11). Prema ovome smatramo potrebnim progovoriti o važnosti da roditelji odgajaju svoju djecu u vjeri kako bi ona imala puninu života te našla smisao i kako bi u svakom trenutku kada se nađu u situaciji u kojoj moraju odlučiti što napraviti ili kako postupiti, uvijek postupaju po savjesti jer je ovo jedna od najbitnijih značajki kršćanstva. Isto tako, potrebno je uvijek iznova ponavljati važnost odgoja u vjeri kao i inzistirati na dobrom odgoju i utvrđivanju čvrstih moralnih stavova tako da se djeca ne izgube u zamršenosti ovoga svijeta koji više ne prepoznaje i ne dijeli dobro od zloga. Kako bi to postigli, kaže Ante

⁴¹ Usp. M. NIKIĆ, *Psihologija obitelji*, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb 2004., 215.

⁴² Usp. *Isto*, 208.

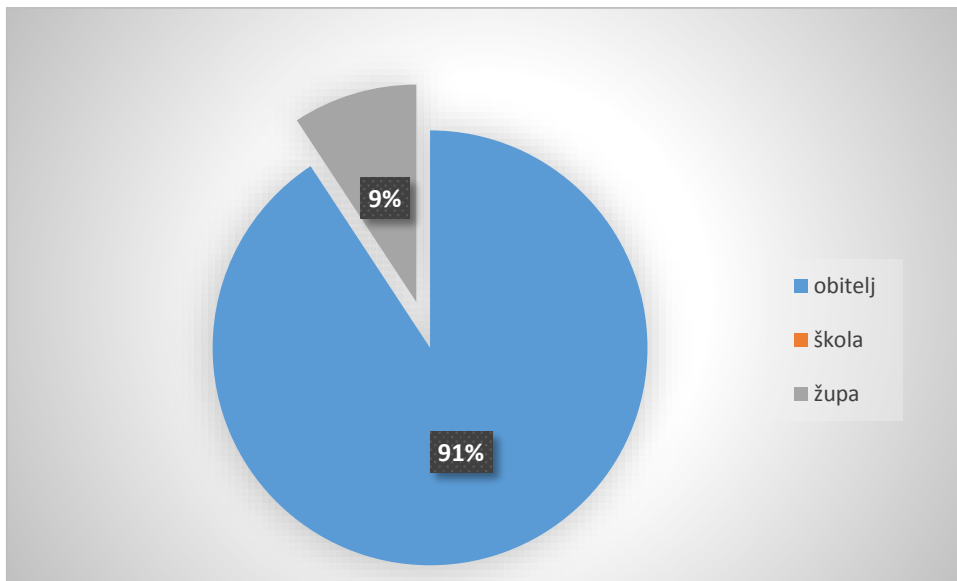
Vukasović, potrebno je život uskladiti s moralnim načelima i da se čovjek usmjeri prema usvajanju i življenju istinskih etičkih vrijednosti.⁴³

Slika 11. Koliko roditelja odgaja svoju djecu u vjeri

Na pitanje tko je najvažniji u vjerskom odgoju djeteta većina ispitanika odgovorila je da je to obitelj. Iako su bila ponuđena tri odgovora, obitelj, škola ili župa, 91% ispitanika smatra obitelj najvažnijim i središnjim mjestom vjerskog odgoja, 9% ih smatra da je za vjerski odgoj važna župa a niti jedan od ispitanih školu ne smatra mjestom vjerskog odgoja (slika 12).

⁴³ Citat kod: *Isto*, 73.

Slika 12. Tko je najvažniji u vjerskom odgoju djeteta

Ovdje je potrebno zastati i razmisliti zašto roditelji smatraju da škola nije mjesto na kojem se djecu treba odgajati u vjeri iako u njoj ona provedu većinu svog vremena? Sljedeće pitanje zahtijevalo je duže odgovore a roditelje smo pitali kakvo je to po njima dobro odgojeno dijete. Najviše roditelja je odgovorilo kako je takvo dijete empatično, komunikativno, pristojno, poštuje sebe i druge, snalažljivo je i samostalno (Dodatak 2).

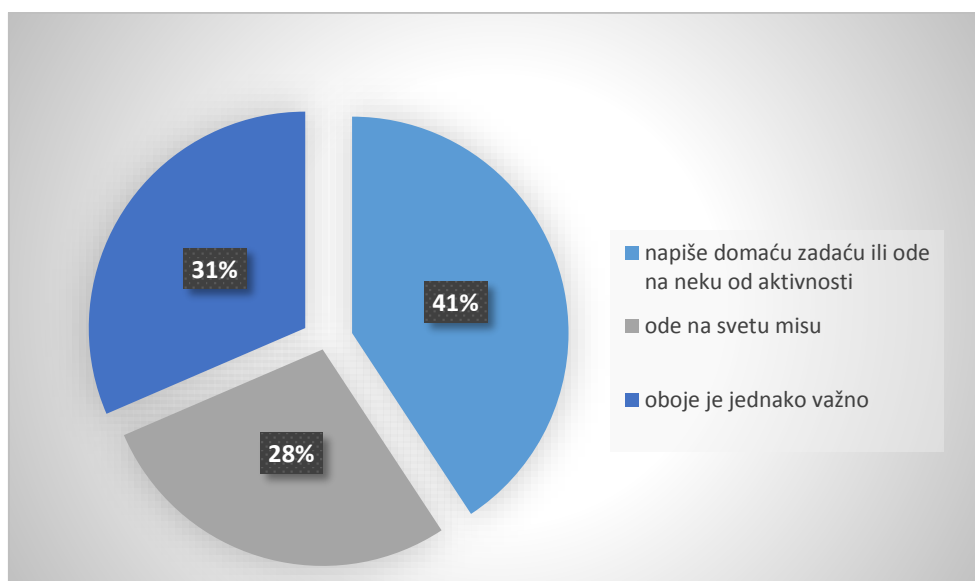
Današnje sekularno društvo u potpunosti nastoji odvojiti državu od Crkve u čemu je, može se reći i uspješno poglavito s gledišta škole koja kao mjesto cjelovitog odgoja djeteta više nije smatrana prostorom u kojem je pogodno djecu odgajati u vjeri. U Hrvatskoj još uvijek postoji vjeronauk u školi dok je u europskim zemljama on zamijenjen novim nazivom i programom gdje se predaje kao religijski odgoj u kojem djeca uče o svim religijama i time posljedično stječu toleranciju prema svakome čovjeku. Svjedoci smo u posljednje vrijeme i nastojanja potpunog izbacivanja vjeronauka iz škola a pod geslom te iste tolerancije tj. uvažavanja drugih i drugačijih. Isto tako, ovo vrijeme burnih promjena u hrvatskom društvu nosi sa sobom još jedan pokušaj reformiranja školstva pod nazivom „cjelovita kurikularna reforma“ koja u sebi kao osnovnu zadaću treba sadržavati temeljne ciljeve i smjernice kojim putem hrvatsko školstvo treba ići te koje su to ključne kompetencije koje su potrebne za uspješan život i dobro funkcioniranje društva. O ovoj je temi, pored mnogih drugih progovorio i profesor Josip Burušić sa instituta Ivo Pilar u Zagrebu, na okruglom stolu pod nazivom „Važnosti religije i vjerskog odgoja i obrazovanja u školskom nacionalnom kurikulumu“ o čemu je rekao sljedeće: „Na putu ostvarivanja svih ciljeva vezanih za kurikularne ideale i religijski odgoj i obrazovanje

imaju svoje mjesto u stvaranju ključnih kompetencija, taj isti religijski odgoj bi trebao pripomoći lakšem i cjelovitijem usvajanju znanja, vještina i stavova odnosno formiranju željenih kompetencija. Jasna uloga i mjesto takvoga odgoja obuhvaća područje izgradnje vlastitog identiteta. Formiranje pozitivnih stavova o sebi i drugima te usvajanje pozitivnih elemenata kulture i tradicije. Upravo vjerski odgoj, može pripomoći izgradnji vještina potrebnih za dijalog u različitosti koje su prouzročene bilo svjetonazorima, bilo vjerskim uvjerenjima. Nadalje, unutar vjerskog odgoja i obrazovanja moguće je uspostaviti kulturu raspravljanja, komuniciranja i argumentiranja između učenika različitih stajališta u pitanju religije, ali i brojnim drugim pitanjima koja predstavljaju prostor razmjenjivanja i sukobljavanja ideja i mišljenja. Upravo religijski odgoj i obrazovanje mogu biti prostor inovativnog pristupa koji će objedinjavati različite sadržaje vezane uz povijesne međuodnose naroda i religija, prostor razumijevanja koncepta tolerancije te razumijevanja potreba drugih. Osnove ideje vjerskog odgoja i obrazovanja jesu upravo i na tragu očekivanja da je škola prostor gdje svi učenici trebaju i moraju biti poštovani, neovisno o njihovom svjetonazoru ili religioznom uvjerenju...No prateći rasprave... u hrvatskom javnom prostoru se želi nametnuti upravo suprotni dojmovi...kako je područje vjerskog odgoja i obrazovanja zapravo prostor netolerancije, prostor isključivanja drugih, pa i prostor diskriminacije drugih.⁴⁴ Prema svemu rečenom može se zaključiti zašto roditelji, kako u ovoj našoj anketi, tako i po općem mišljenju koje vlada među njima, nisu izabrali školu kao mjesto vjerskog odgoja djece, upravo zbog ovakve slike koju nam javni prostor nameće o vjerskom odgoju u školi.

Sljedeća odrednica vjerskog odgoja djece jest potreba odlaska na svetu misu. Nedjelja je za kršćane Dan Gospodnji, dan posvećen ponajprije Bogu a onda i drugima oko nas. To je dan kojim kršćani na poseban način dio svojega vremena daruju Gospodinu i to odlaskom na svetu misu i središnji događaj u životu svakog vjernika – euharistiju. Vrlo je važno djetetu usaditi naviku odlazaka na nedjeljnu misu a također i u ostale blagdane te ako je moguće i na svakodnevno slavljenje euharistije. Ovime djeci usađujemo u srce potrebu da susretnu Gospodina. U knjizi *Vjera u obitelji* autorica progovara o potrebi odlaska na svetu misu te o tome kaže da suvremeni potrošački duh izlaže nedjelju procesu duboke preobrazbe, a to dovodi do raslojavanja obitelji i župne zajednice. U takvim prilikama nedjelja gubi svoje izvorno kršćansko značenje i postaje dan pukoga počinka i bijega te je čovjek, iako blagdanski odjeven, nesposoban blagdanovati i zatvara se u usko obzorje koje mu ne dopušta izići iz svoje

⁴⁴ J. BURUŠIĆ, Važnost religije i vjerskog odgoja i obrazovanja u školskom nacionalnom kurikulumu, u: *Lađa*, 4 (2015.) 38, 15.

začahrenosti. Također valja reći da nedjelja nije dan euharistije samo zato što toga dana sudjelujemo na svetoj misi, nego ponajprije što toga dana više nego bilo kojega drugog kršćanin nastoji svoj život učiniti darom, duhovnom i Bogu ugodnom žrtvom, po primjeru Krista; vjernik nastoji očitovati spremnost na služenje što se rađa izravno iz Kristove ljubavi, i to je onda euharistijski življeni život. Svemu tome mora smjerati pastoral i slavljenje nedjeljne euharistije, jer euharistija nije puki obred, ona je i škola života. Nedjelja sekulariziranoga čovjeka nije isto što i nedjelja kršćanina. Sekularizirani čovjek svoju nedjelju živi poglavito kao dan počinka od posla i njegovo se slavljenje često svodi na praznički (dolazi od riječi *prazan*) dan koji je samo bijeg od svakodnevice. Suvremena sekularizirana kultura lišila je nedjelju njezina izvornoga religioznog značenja i nastoji je zamijeniti bilo bijegom u privatnost bilo novim masovnim obredima: sportom, izletima, diskotekama, turizmom i, u posljednje vrijeme, radom radi profita, i to često nepravednim. Potrebna je razbibriga, ali opasno je dan Gospodnji svesti na dan čovjekov, potrošački i hedonistički, i tako izrabljivati čovjeka i ponižavati Boga.⁴⁵

Slika 13. Što vam je važnije da vaše dijete učini nedjeljom?

Kada govorimo o važnosti odlaska na nedjeljnu svetu misu u našem je istraživanju većina roditelja odgovorila kako im je važnije da djeca nedjeljom napišu domaću zadaću ili odu na neku od aktivnosti (41%), od toga da odu na nedjeljnu svetu misu (28%). Dakle, nešto manje od polovice ispitanih roditelja ne smatra svetu misu jednako važnom ili važnijom od domaće

⁴⁵ Ch. PONSARD, *Vjera u obitelji*, Verbum, Split, 2008., 248 – 250.

zadace ili društvene aktivnosti. Ovakvo je stanje zabrinjavajuće jer pokazuje i odnos samih roditelja prema nedjeljnoj svetoj misi a ona, iz ovoga je očito, nije toliko važna. Kako bi se to promijenilo vrlo je važno razvijati osobnu vjeru u životu svakog vjernika, i to ne onu tradicionalnu koja odlazak na misu smatra samo navikom a ne susretom.

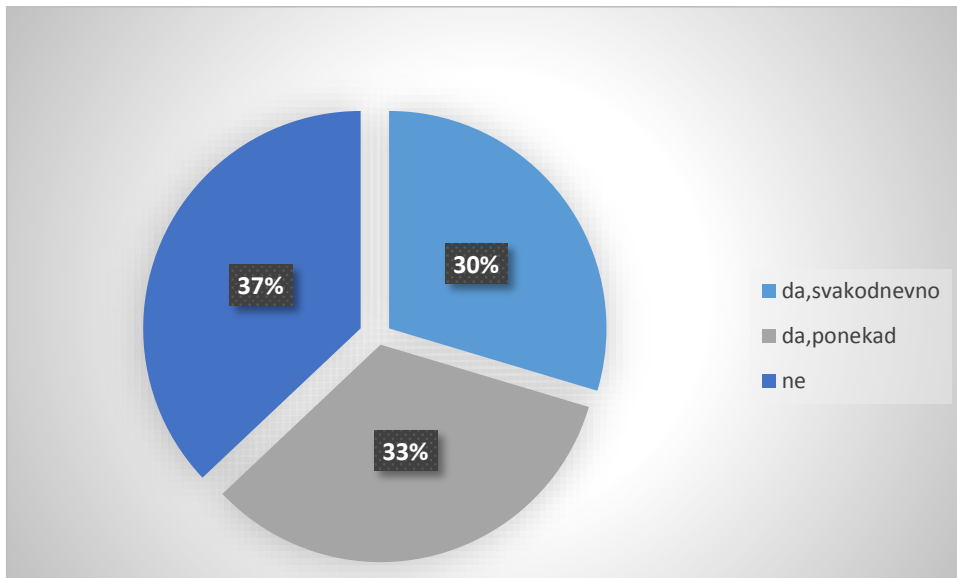
Molitva u obitelji je jedna od najvećih značajki obitelji koje nastoje djecu odgojiti u vjeri. Prema Katekizmu Katoličke Crkve vjernici su od Boga pozvani na osoban i živ odnos s njime i taj se odnos razvija i događa u molitvi. Molitva je uzdignuće duše k Bogu ili traženje primjerenih dobara od Boga sukladnih njegovoj volji. Ona je uvijek dar od Boga koji ide čovjeku ususret i traži njegov odgovor. Kršćanska je molitva uvijek živ i osoban odnos vjernika s neizmerno dobrim Ocem, njegovim Sinom i s Duhom Svetim koji prebiva u njihovu srcu.⁴⁶ Prema riječima S. Fridl, bez pravog poimanja molitve ne možemo definirati čovjeka, isto tako ne možemo razumjeti bit i značenje molitve ako ne razumijemo cjelovit poziv čovjeka. Onaj koji ima pravo iskustvo u molitvi, nalazi u njezinoj nutarnjoj strukturi tri bitne značajke: vjeru u osobnog Boga (Bog nije neka neosobna ideja ili sila); vjeru u stvarnu Božju prisutnost (onaj koji se moli vjeruje u stvarnu i aktivnu prisutnost Boga, koji se čovjeku objavljuje i potiče ga na odgovor jer vjera da je Bog prisutan raste i živi po molitvi) i povjerenje da Bog, koji je progovorio i koji se još uvijek objavljuje, sluša molitve ljudi.⁴⁷ U svojoj knjizi *Tajna uspješnog majčinstva* autorica progovara o roditeljstvu kao pozivu na formiranje osoba, gdje su roditelji pozvani stvoriti plodno tlo kako bi Bog ušao u dječji duh, istina u njihov um, zdravlje u njihovo tijelo, vještina u ruke, ljepota i stvaralaštvo u njihova srca, krepost u njihovu volju i svetost u njihovu dušu. Odgoj se najviše sastoji u tome da čovjeka pripremi na ono što mora biti kako bi dostigao uzvišeni cilj radi kojega je stvoren. Religiozni odgoj je poziv djeci da slijede Isusa i uvijek biraju dobro i izbjegavaju zlo. To je bit kršćanskog odgojnog procesa i ne može uspjeti bez molitve. Sve to zapravo znači da je cilj istinskog obrazovanja i odgoja nadahnjivati djecu da postanu sveti, stoga vjersko obrazovanje, etika, krepost, moral i molitva moraju biti jezgra roditeljskog poučavanja.⁴⁸ Sve ovo nas upućuje na važnost molitve unutar obitelji, moliti možemo u svakoj prilici i dobro je djecu naučiti da se mnogi problemi mogu riješiti molitvom a što je drugo ona nego čin pouzdanja u Boga, njome dakle svoj život prepuštamo Bogu u ruke koji najbolje zna što je za nas dobro. Obiteljska molitva povezuje osobe za cijeli život, moleći sa svojom djecom, otac i majka prodiru duboko u srce svoje djece i u njemu ostavljaju tragove zauvijek. Na temelju svoga dostojanstva i poslanja kršćanski roditelji imaju osobitu dužnost

⁴⁶ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Kompendij Katekizma Katoličke Crkve*, Verbum, Split, 2006., br. 534.

⁴⁷ S. FRIDL, *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, u: *Obnovljeni život*, 39(1984.)6, 486.

⁴⁸ H. PIERLOT, *Tajna uspješnoga majčinstva*, Verbum, Solit, 2011., 127-128.

svoju djecu odgajati u molitvi, uvoditi ih u potpuno otkrivanje Božjih otajstava i osobnog susreta s njim. „Ako roditelji prednjače primjerom i zajedničkom obiteljskom molitvom, djeca će lakše naći put osobnog dijaloga s Bogom, a time i put čovječnosti, spasenja i svetosti.“⁴⁹

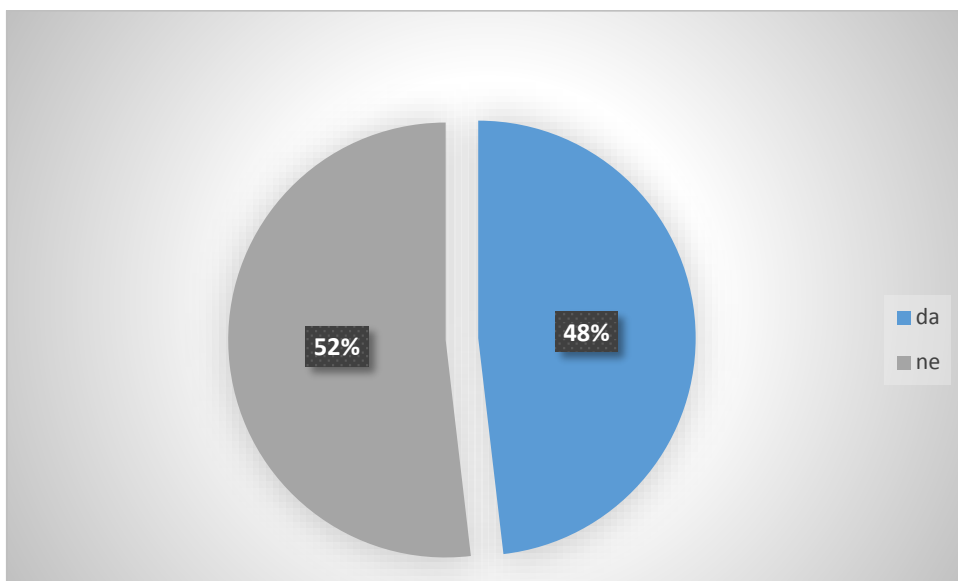

Slika 14. Zajednička molitva u obitelji

Nakon svega rečenog potrebno je osvrnuti se na naše rezultate koji su uistinu nezadovoljavajući jer čak 33% ispitanika odgovorilo je da je molitva prisutna u obitelji ali ne i svakodnevna, 30% njih prakticira svakodnevnu obiteljsku molitvu dok je najviše odgovora negativno, tj. da nema molitve u obitelji i to čak 37% ispitanika tvrdi kako u njihovoj obitelji uopće nema molitve. Dakle, potrebno je ustrajati na pastoralu obitelji te obitelj poučiti o važnosti molitve ako žele da im djeca izrastu u zadovoljne i aktivne vjernike.

Sljedeća bitna odrednica vjerskog odgoja unutar obitelj jest čitanje biblijskih priča što podrazumijeva upoznavanje vlastite vjere putem najvažnije knjige svakog kršćanina. Čitanje biblije u obitelji vrlo je važno. Čitanjem Božje riječi djeca će to prije uvidjeti, a pogotovo uz uzbudljive priče, poput priče o Abrahamu, Noi ili Mojsiju. Kada djeca nauče samostalno čitati bilo bi dobro da imaju i svoju dječju Bibliju za kojom mogu posegnuti u svakom trenutku. Ovime djeca ulaze u povijest Božjega izabranog naroda te uče o Bogu kao odgojitelju i Ocu.

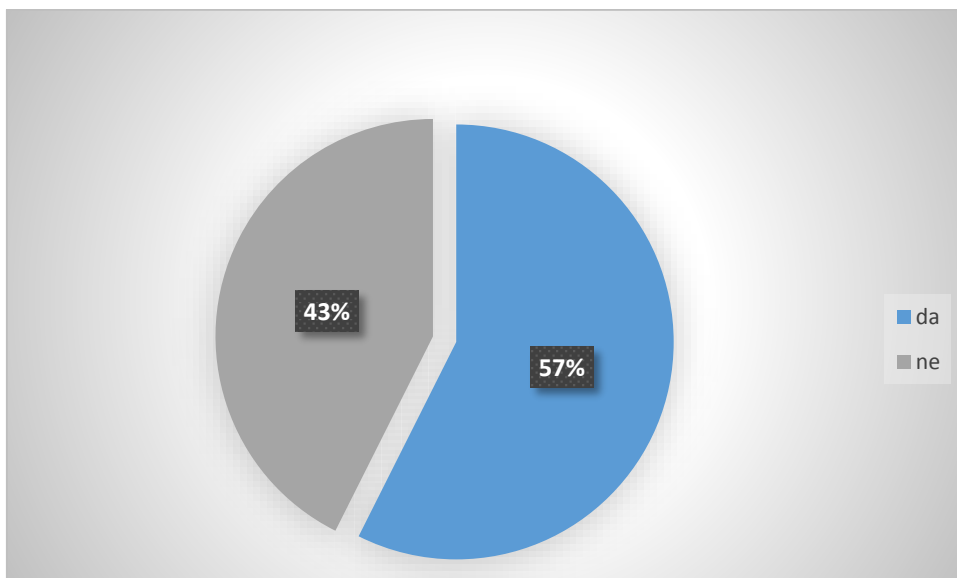
⁴⁹ S. FRIDL., *Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu*, 487.

Slika 15. Čitanje biblijskih priča

Isus Krist je temelj naše kršćanske vjere zato je uistinu važno djeci svakodnevno govoriti o Njemu kako bi postao dio života svakoga djeteta a onda i odraslog čovjeka. Govor o Isusu ne možemo tako lako ispisati ono što je možda važno istaknuti u kontekstu govora o obitelji i vjerskog odgoja unutar nje jest to da je i sam Isus rođen u jednoj obitelji a u životu provedenom u Nazaretu Isus je poštivao svoje roditelje podložan njihovom autoritetu sve vrijeme svojega dječastva i mladosti (usp. Lk 2,51-52). Time je istaknuo prvotnu važnost obitelji u odgoju osobe. Marija i Josip Isusa su uveli u vjersku zajednicu pohađanjem nazaretske sinagoge. S njima je naučio hodočastiti u Jeruzalem o čemu svjedoči i sama Biblija, kada je Isus ostao u hramu, imao je tada dvanaest godina, a njegovi ga roditelji tražiše tri dana (usp. Lk 2,41-52). Ovaj evanđeoski događaj otkriva najautentičniji i najdublji poziv obitelji, a to je da svakoga svojeg člana prati na putu otkrivanja Boga i plana što ga je On za njega predodredio. Marija i Josip su odgajali Isusa najprije svojim primjerom: u svojim roditeljima on je upoznao svu ljepotu vjere, ljubavi prema Bogu i njegovu Zakonu, kao i zahtjeve pravednosti koja svoju puninu nalazi u ljubavi (usp. Rim 13,10).⁵⁰

⁵⁰ Usp. BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, 112.

Slika 16. Razgovarate li s djetetom o Isusu i Njegovoj važnosti za nas kršćane?

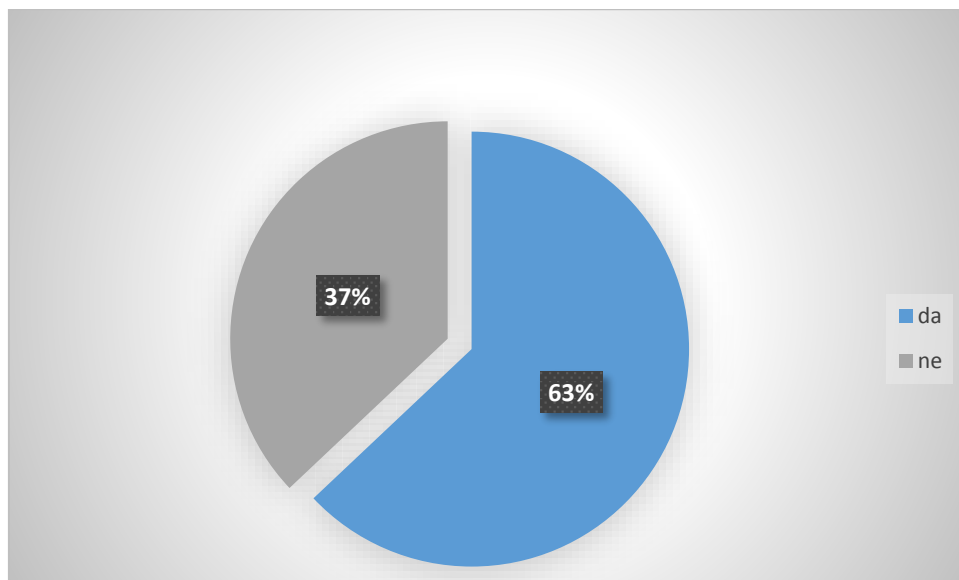
Iz slike 15 vidljivo je kako podjednak broj ispitanika ne čita/čita biblijske priče svojoj djeci, ipak nešto manje je onih koji to ne čine.

Više od polovice ispitanika (57%) razgovara sa djecom o Isusu i o tome koliko je On važan za nas kao kršćane. Ipak, čak 43% ispitanika s djecom o tome ne razgovara, što bi moglo značiti da djecu ne poučavaju o temeljima vlastite vjere (Slika 16).

Papa Benedikt XVI. u jednom od svojih govora spominje i Crkvu kao put prema Isusu te o tome kaže sljedeće: „Isus je rekao da je on „put“ koji vodi Ocu, ali i „istina“ i „život“ (usp. Iv 14,5-7). pitanje je dakle: kako naši dječaci i djevojčice te naši mladi mogu, praktično i egzistencijalno, u njemu pronaći put spasenja i radosti? Upravo je to veliko poslanje radi kojeg postoji Crkva kao Božja obitelj i društvo prijatelja, u koju smo još kao malena djeca uključeni krštenjem i u kojoj trebaju rasti naša vjera, radost i sigurnost da nas Gospodin ljubi. Prema tome, neophodno je – a to je zadaća povjerena kršćanskim obiteljima, svećenicima, katehetama, odgojiteljima, mladima u odnosu prema njihovim vršnjacima, našim župama, udrugama i pokretima, napokon čitavoj biskupskoj zajednici – da novi naraštaji mognu Crkvu doživljavati kao doista pouzdano društvo prijatelja, blisko u svim trenucima i životnim okolnostima, kako radosnima i naklonima, tako i mučnima i mračnima, društvo koje nas neće napustiti nikada, pa ni u času smrti, jer u sebi nosi obećanje vječnosti.“⁵¹ Ovdje Papa opisuje Crkvu kao neprolaznu zajednicu koja krije i štiti svakog svojeg člana koji je otvoren za suradnju s njom a isto tako

⁵¹ Usp. *Isto*, 109.

za one koji su se od nje odaljili. Crkva treba biti mjesto naše sigurnosti i spokoja a ne mjesto razora i nesuglasica. Crkva treba biti ona koja okuplja i daje nadu.

Slika 17. Smatrate li da je roditeljima potrebna pomoć u vjerskom odgoju djece?

Većina roditelja (63%) smatra da im je potrebna pomoć u vjerskom odgoju djece. Očito smatraju kako to ne mogu učiniti sami nego im je potreban netko tko bi taj odgoj upotpunio.

U sljedećem pitanju roditelji su pisali o tome tko bi im mogao pomoći u vjerskom odgoju djece. Najviše njih misli kako zadaću odgoja u vjeri trebaju dijeliti zajedno sa župnikom u okviru župe i župske zajednice (Dodatak 3). u još jednom svojem govoru papa Benedikt XVI. progovara o suradnji obitelji i Crkve pa kaže: „ Obitelj i Crkva, konkretno župe i drugi oblici crkvenih zajednica, pozvane su na tješnju suradnju u temeljnoj zadaći neodjeljiva odgajanja osobe i prenošenja vjere. Dobro znamo da za istinsko odgojno djelo nije dostatna ispravna teorija ni neki nauk koji treba prenijeti. Potrebno je nešto mnogo veće i ljudskije, potrebna je ona svakodnevno življena, ljubavi vlastita bliskost, koja svoj najprikladniji prostor nalazi ponajprije u obiteljskoj zajednici, ali i u župi, odnosno crkvenomu pokretu ili udruzi, u kojima će se susresti osobe koje se brinu za braću, posebice za djecu i mladež, ali i za odrasle, stare, bolesnike, kao i same obitelji, jer ih ljube u Kristu. Veliki zaštitnik odgajatelja, sv. Ivan Bosco, svoju duhovnu djecu podsjećao da je „odgoj stvar srca i da je samo Bog njegov gospodar“.⁵²

⁵² Usp. *Isto*, 102.

2.3. Zaključak istraživanja

Na temelju provedenog istraživanja možemo zaključiti kako današnji kršćanski roditelji nastoje odgajati svoju djecu u vjeri i da im je to važno ali isto tako da ne ulažu dovoljno truda kako bi to i postigli te bismo mogli zaključiti da im je u tome potrebna pomoć. Roditelji trebaju biti svjesni kako je na njima najveći dio posla kada je u pitanju vjerski odgoj djece jer se društvo i okolina u kojoj živimo udaljila od autentične kulture koju je zamijenila umjetna kultura materijalizma i konzumizma koja godi našim osjetilima ali je pogubna za naš identitet.⁵³

Na temelju rezultata ovog istraživanja možemo reći kako se hipoteza koju smo postavili samo djelomično ostvarila jer smo njome pretpostavili da će ispitanici kojima je vjerski odgoj važan i svoju djecu odgajati u vjeri te će im biti važno da njihova djeca imaju čvrsto izgrađene moralne stavove, upoznaju svoju vjeru a isto tako, da će se osloniti na crkvene institucije kao pomoć u odgoju vlastite djece. Iz rezultata možemo vidjeti koje su vrednote roditeljima na vrhu ljestvice a to su znanje, samopouzdanje i marljivost dok su iskrenost, poštovanje i tolerancija u sredini a povjerenje tek na kraju ljestvice. Možemo iščitati kako je roditeljima ipak važnije da im dijete bude uspješno i marljivo te teži uspjehu, nego da bude pošteno ili da izgrađuje povjerenje. Kod pitanja o tome kakvu djecu smatraju dobro odgojenom roditelji su imali različite odgovore. Od toga da je pristojno, poslušno i empatično do toga da je asertivno, zna se snaći u svakoj prilici, vjeruje u sebe. Većina roditelja se slaže da se takvo dijete ponaša „kulturno“, da je pristojno, komunikativno i empatično. Služi se izrazima molim, hvala izvoli i oprost. Dijete koje poštuje pravila a isto tako, koje poštuje sebe i druge smatra se dobro odgojenim djetetom.

Dobiveni rezultati ukazuju i na to da gotovo polovica roditelja koji su sudjelovali u anketi ne smatra važnom molitvu u obitelji ili razgovor o Isusu koji je temelj kršćanske vjere. Gotovo sedamdeset posto roditelja smatra vjerski odgoj važnim a prema rezultatima koji su pokazatelji toga istog odgoja, polovica njih ne čini temeljne stvari važne za takav odgoj. Možemo pretpostaviti kako smatraju da taj dio treba prepustiti institucijama Crkve. Isto tako, osim što možda smatraju da nisu dovoljno „sposobni“ da u potpunosti i pravilno prenesu vjeru, možemo reći kako većina njih nema vremena. Kako je jednom priliko rekao i papa u miru Benedikt XVI., o nedostatku vremena i odsutnim roditeljima a to je da su očevi velikim dijelom odsutni iz obiteljskoga odgoja ali, isto tako i majke najčešće moraju raditi izvan kuće, zato je zajedništvo među njima veoma krhko, svatko živi u svojem svijetu: mišlju i osjećajem oni su nepovezani otoci. Veliki problem ovoga vremena, nastavlja Papa, u kojem svatko želeći život

⁵³ Usp. O BRIEN, M. D., *Rat za duše naše djece*, Treći dan, Zagreb, 2009., 12.

za sebe, gubi ga jer se izdvaja, a i drugoga izolira od sebe, potrebno je pronaći duboko zajedništvo do kojega na koncu možemo doći samo od pologa zajedničkoga svim dušama, od božanske prisutnosti koja nas sve povezuje.⁵⁴

Osim nedostatka vremena i otuđenosti koja je sve učestalija među svim članovima obitelji, bez obzira na dob, postoje i drugi brojni problemi s kojima su današnji roditelji suočeni u vjerskom odgoju svoje djece. O tome ćemo više reći u sljedećem dijelu rada koji govori o suvremenom okruženju i njegovu utjecaju na današnje obitelji te smjericama koje bi roditeljima mogle pomoći u što uspješnijem vjerskom i moralnom odgoju djece.

⁵⁴ Usp. BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, 75.

III. Kako kršćanski odgajati u suvremenom društvu

3.1. Utjecaj suvremenog okruženja na odgoj djece u vjeri

Suvremeno okruženje u kojem živimo karakterizira potraga za srećom. U knjizi *Obitelj prijelaznog naraštaja* autori su dobro opisali današnju situaciju u kojoj nikada prije u povijesti nismo vidjeli da se roditelji toliko brinu za sreću svoje djece kao u današnje vrijeme, a opet nikada prije nismo imali manje sretnu omladinu. Moderno je društvo toliko zaokupljeno srećom da su roditelji u želji da svoju djecu učine sretnom postigli suprotno, jer ta djeca kad odrastu postaju depresivne osobe pune strahova, a pedeset posto mladih ljudi do tridesete godine žive još sa svojim roditeljima.⁵⁵ Autori dalje iznose razloge zašto je tome tako pa kažu da je prvi razlog otuđenost odnosno, kako su naveli, izolacija od drugih. Obitelj je postala mala zatvorena nedodirljiva cjelina koja teško dopušta ulazak drugih u svoj život a ne daj Bože da taj netko drugi ukaže kako nešto u njihovu načinu odgoja ne štima. Isto tako, ti isti roditelji koji su socijalno izolirani traže sreću i zadovoljenje socijalne potrebe u svojem djetetu što za sobom nosi strah i nesamostalnost djece budući da ih roditelji prezaštićuju.⁵⁶ Ne možemo reći da je kod nas stanje tako alarmantno ali kako se volimo povoditi za trendovima zapada ništa čudno ne bi bilo da uskoro i mi ne počnemo tako živjeti. Kod ovakvog načina odgoja djeca postaju narcisoidna, tvrde autori. Isto tako navode da živimo u eri epidemije narcizma i slabih roditelja. Ta slabost se najprije pokazuje u oduzetoj moći vođenja vlastite djece jer su prestrašeni da im ne bi naštetili. Ovime su djeca preuzela vodstvo da odlučuju o stvarima koje se tiču čitave obitelji. I samo društvo podržava pretjerano zaštićivanje djece, najprije mediji koji promoviraju popustljivi odgoj, zatim vrtić, škola a i sami stručnjaci u području odgoja koji ističu prava djece bez spominjanja odgovornosti koja ta prava nose sa sobom.⁵⁷ Ovakav način odgoja u kojem je dijete središte roditeljskog svijeta dovodi do toga da ono poslije u mladosti i zreloj dobi postaje depresivno jer nema sve one privilegije koje je dobilo od roditelja.

Djeca se danas rađaju u složenom tehnološki visokorazvijenom svijetu i imaju previše toga za procesuirati a nisu dovoljno spremna. Svijet nas je toliko zaokupio da nove generacije koje dolaze od samog rođenja moraju učiti ovladati svim ovim predmetima kojima su okruženi. Pedagog Kim John Payne u svojoj knjizi *Jednostavno roditeljstvo* opisuje kako moderan način

⁵⁵ V. GRAČNER, – M. MATAUŠIĆ, *Obitelj prijelaznog naraštaja*, 167.

⁵⁶ Usp. *Isto*, 168.

⁵⁷ Usp. *Isto*, 169.

odgajanja djece dovodi do psihičkih problema od kojih je najrašireniji ADHD. Smatra da su djeca u zapadnom svijetu zatrpana raznim podražajima i aktivnostima., te navodi četiri „previše“ protiv kojih se treba boriti: previše stvari, previše izbora, previše podataka i previše brzine. U takvom preplavljenom svijetu djeca nemaju vremena razmišljati, istraživati i opustiti se, nemaju se kada dosađivati i srediti svoje misli i utiske. Stalno su u žurbi i njihovi su mozgovi stalno stimulirani, čak su i igre postale takve da traže stalno učenje i procesuiranje novih stvari.⁵⁸ Zabrinjavajuće je da djeca u takvom okruženju više ne mogu mirno sjediti i npr. gledati crtani film do kraja bez da nešto usput rade. Ako ih pak želimo osloboditi stalnih aktivnosti onda najčešće dobijemo odgovor kako je njima dosadno. Ne znaju gdje bi sa svojim slobodnim vremenom. Ta dosada nastaje upravo iz prevelike stimulacije mozga djeteta različitim podražajima i aktivnostima od najranije dobi. Ovaj fenomen vežemo uz novonastalu situaciju u kojoj su okruženi raznim *gadgetima* koji preopterećuju djecu informacijama s kojima ona ne znaju baratati. Sve ovo predstavlja problem za buduće školarce koji su prisiljeni sjediti po nekoliko sati u školi, mirni i koncentrirani u školskim klupama. Pitanje je sada trebamo li mijenjati način obrazovanja ili način odgoja? Što bi bilo učinkovitije i bolje za što pozitivniji, bolji i kvalitetniji život budućih ljudi koji će uspjeti živjeti bez depresija, ovisnosti o roditeljima, stalnoj podložnosti vlastitoj volji i koji će težiti dobrim i kvalitetnim odnosima s drugima. Ipak ne treba bježati od činjenice da će nam u skoroj budućnosti možda i sami suvremeni mediji kroz svoju virtualnu stvarnost pomoći u shvaćanju transcendentnog i nevidljivog. Ne treba panično bježati od onoga što nas okružuje nego pametno i promišljeno upravo to iskoristiti u najbolje svrhe kako bi vlastitu djecu približili Stvoritelju.

Kada govori o postmodernom dobu, papa Franjo u svojoj knjizi *O odgoju*, u kojoj se obraća kršćanskim odgojiteljima, kaže kako smo kao kršćanski odgojitelji dijelom tranzicije koja bi se mogla označiti kao „kultura brodoloma“.⁵⁹ Ipak, kaže nadalje, to nas ne smije zatvoriti u pesimizam nego, tvrdi, upravo suprotno, pred nas postavlja izazov, zadaću i poziv. Današnji čovjek doživljava iskorijenjenost i napuštenost, a u to stanje ga je odvela neumjerena želja za autonomijom naslijeđena iz modernoga doba, čovjek je izgubio oslonac u nečemu što ga nadilazi, dolazi do napetosti između suprotnosti pravilo – originalnost, gdje je potrebno izbjeći prisilu (pretjerivanje s pravilima), kao i impulzivnost (pretjerivanje u originalnosti). Čovjek je kaže on, podijeljen u sebi, odvojen od sama sebe. Zato je potrebno, tvrdi Papa, obraćajući se kršćanskim odgojiteljima da oni budu ti koji će njegovati svoju osobnost, vlastitim bićem

⁵⁸ Usp. T. GILLET, *Simplifying childhood may protect against mental health issues* (3. travnja 2016.), u: <http://raisedgood.com/extraordinary-things-happen-when-we-simplify-childhood/>, (20. travnja 2017.).

⁵⁹ PAPA FRANJO, *O odgoju*, Verbum, Split, 2015., 5.

prenositi određeni stil, sigurnost, ne podleći napasti da razmjerno odmjeravaju Istinu. Potrebno je učiti druge da ljube Isusa Krista. Pokazati sjaj istine onome koji zna kako je vidjeti. Oblikovati blistave ideje koje će pružiti djeci i mladima orijentir na životnim putovima. U životu lišenu transcendencije, sve se pretvara u idole, a idoli se izobličuju u demone koji uništavaju i proždiru upravo one koji su ih namjeravali iskoristiti. Isto tako, kaže Papa, potrebno je upoznati se s našom vjerom, vjerom naših otaca, koja je sama po sebi osloboditeljska bez potrebe da joj se bilo što pridodaje. Ona je samo srž našega osobnog i zajedničkog identiteta. Nadalje Papa kaže kako je vjera ta koja nas čini pravednim pred Ocem koji nas je stvorio, pred Sinom koji nas je otkupio i pozvao da ga slijedimo, pred Duhom koji djeluje izravno u našim srcima. Vjera koja će nas kada budemo morali donositi odluke voditi po pomazanju Duha, do jasna razumijevanja granica našega rada, do inteligentna i mudra korištenja naših sredstava, dovest će nas do evanđeoske učinkovitosti, potpuno suprotne nedjelotvornosti i lakim iznašašćima. Naša je vjera revolucionarna, ona se temelji u samoj sebi, ona je borbena vjera, zaključuje.⁶⁰ Upravo ta borbena vjera mora uskrsnuti u svakome čovjeku kako bi imao hrabrosti ići protiv svih struja koje se protive njezinu življenju.

3.2. Doprinos Crkve u odgoju za vrijednosti

Neminovno je da Crkva kao zajednica i institucija koja živi, navješćuje i čuva temeljne kršćanske vrijednosti, mora biti ta koja će prenositi i usadivati te vrijednote na buduće generacije. Sveti Pavao nam u poslanici Galaćanima govori o plodovima Duha, a to su: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost. Nasuprot Pavlovim plodovima Duha postoje vrednote koje se danas ističu kao nešto čemu bi čovjek trebao težiti a to su: znanje, uspjeh, težnja prema samoostvarenju. Iz ankete provedene u svrhu istraživanja u ovome radu, vidljivo je koje su vrijednosti u obitelji na vrhu ljestvice a koje pri dnu (Slika 7).

Prema Suzani Vuletić, moralne vrednote počele su se shvaćati kao neko opterećenje, „preteški“ teret savjesti koje nije moguće, a ni „nužno“, slijediti. Time, mnogi danas, smatraju normalnim i sasvim prihvatljivim određene modele ponašanja koji su se, u ne tako dalekoj prošlosti, smatrali osuđujućim, nehumanim, nemoralnim i štetnim.⁶¹ Autorica dalje kaže kako je postalo

⁶⁰ Usp. *Isto*, 18-28.

⁶¹ S. VULETIĆ, Moralna odgovornost vjeronaučnog odgoja za humanističke vrednote. U svjetlu imperativa i sjeni primjera, u: *Katehetski Glasnik* 12 (2013.) 2-3, 2.

nesuvislo boriti se protiv nepravde, pohlepe, bahatosti, objesti, iskorištavanja, ugnjetavanja, progona, nasilja, *mobbinga*, korupcije, neodgovornosti za opće dobro, ljudske destruktivnosti, društvenih patologija, devijantnih ponašanja, vladavine sebičnosti, beznadnog očaja, duševnih razaranja i ostalog.⁶² Nasuprot tome, tvrdi nadalje, istinski osjećaji humanosti, ljudskosti, solidarnosti i plemenitosti bivaju potiskivani nepovoljnim društvenim okvirima koji nameću sumnju u isplativost življenja po humanističkim načelima, već promoviraju permisivno i moralno indiferentno društvo, a u takvom se društvu, tvrdi, zagovara življenje vrednota na osobnoj razini, uz etičko otupljenje i devalvaciju duhovnih vrijednosti, dok pojmovi krjeposti, ćudoređa i karakternih vrlina polako postaju nerazumljivi arhaizmi.⁶³ Isto tako, zaključuje autorica, za vrijednosno osviještene kršćane to ne smije značiti da je došlo do izmjene moralnih zakona, nego je to dokaz da je naše društvo izgubilo osjećaj za prave, istinske, vrijednosti.⁶⁴

Teolog Tonči Matulić progovara o ulozi Crkve u odgoju te kaže kako Crkva ima nešto za ponuditi na planu obitelji, posebno na planu odgoja u obitelji.⁶⁵ Stav Crkve, navodi Matulić, može se svesti na jednu jedinu misao: odgoj djece je prevažan da bi ga se moglo riješiti naprečac ili na “brzu ruku”. Time se samo kaže da Crkva itekako vodi računa o odgoju djece. Jasno, Crkva je ponajprije zainteresirana za vjerski odgoj, bilo u obitelji, školi ili crkvi. Ta uloga, neotuđiva i nezamjenljiva, kaže nadalje, proizlazi iz njezina temeljnog poslanja da naviješta Radosnu vijest. No budući da vjera po svojem osnovnom određenju bezuvjetno uključuje moralno dobro djelovanje i ispravno ponašanje na svim područjima privatnog i javnog života, na Crkvi – to jest na konkretnoj zajednici vjernika, velika je odgovornost da njoj vlastit vjerski odgoj doista bude od pomoći obiteljima u odgoju djece, te da kroz vjerski odgoj njezini vjernici a koji su ujedno građani ovoga društva i države, uspiju izgraditi i prihvatiti one vrijednosti bez kojih suvremeno društvo ne može funkcionirati. Ovo se, tvrdi autor, navlastito odnosi na vrijednosti kao što su društvenost, solidarnost, dijalog, tolerancija, opće dobro i pluralizam. No sve ovdje rečeno ni približno ne iscrpljuje ulogu i zadaću Crkve u odgoju djece, barem ne po konkretnim sadržajima. U našim je okvirima mnogo važnije istaknuti potrebu poštivanja kompetencija i konstruktivnih doprinosa na odgojnom području, tvrdi, te nadodaje da je Crkva kompetentna za vjerski i moralni odgoj, i to su njezine glavne uloge i zadaće. Budući da vjera traži oživotvorenje ili, jednostavnije rečeno, vjera je život te kao takva neminovno oblikuje sve

⁶² Usp. *Isto*, 2.

⁶³ Usp. *Isto*, 2.

⁶⁴ Usp. *Isto*, 2.

⁶⁵ T. MATULIĆ, Obiteljske vrijednosti i neki aspekti socijalne zaštite obitelji, u: *Revija za socijalnu politiku*, 9 (2002.) 2.

sfere ljudskoga života, onda je osobita zadaća Crkve da svoje vjernike tijekom vjerskog odgoja od malena odgaja za one vrijednosti koje su nužne za funkcioniranje suvremenog društva. U tome će Crkva biti od velike pomoći ne samo obiteljima nego i društvu u cjelini, ostajući uvijek dosljedna svojem temeljnom poslanju: naviještanju Radosne vijesti svim ljudima dobre volje, osobito malenima, zaključuje autor.⁶⁶

Na nedvojbenu ulogu Crkve u odgoju i poučavanju dobru načinu života upućuje i nedavno objavljena papina apostolska pobudnica *Amoris laetitia* (Radost ljubavi) u kojoj Papa, u osmom poglavlju posvećenom odgoju djece, iznosi stav Crkve koja odgaja oslanjajući se na roditelje kao prve uzore moralnog i vjerskog odgoja djece. Papa naglašava važnost odgoja i pripreme djeteta na izazove koje donosi današnje društvo, ističe kako djecu ne treba prezaštićivati, nego potaknuti u njima, s puno ljubavi, procese rasta u slobodi, zrelosti, cjelovitom razvoju i njegovanju autentične autonomije.⁶⁷ Isto tako, kaže Papa, roditelji su odgovorni za oblikovanje volje svoje djece, razvoj dobrih navika i spontanog opredjeljenja za dobro. To podrazumijeva da se vladanja koja treba usvojiti i sklonosti koje treba poticati predstavljaju kao poželjne i vrijedne, kao dio postupnog procesa rasta jer je uvijek riječ o procesu koji se kreće od nesavršenosti do veće punine. Želja za prilagodbom u društvu ili navika odricanja od neposrednog užitka radi priklanjanja nekom pravilu ili uživanja dobrog suživota u zajednici, sama po sebi je početna vrijednost koja stvara raspoloživosti za kasnije uzdizanje prema višim vrednotama. Papa nadalje kaže kako djelotvoran etički odgoj podrazumijeva pokazati osobi da je za nju samu dobro činiti ono što je ispravno jer, ističe nadanje, danas je često neučinkovito tražiti nešto što zahtijeva napor i odricanja, ako se jasno ne pokaže dobro koje se time želi postići.⁶⁸ Ovdje se možemo nakratko zaustaviti na principu nagrade – kazne koju nam već desecima godina ljudi kompetentni za odgoj odnosno stručnjaci u tom segmentu nameću kao nešto što je najbolje za odgoj djece. Danas djeca ne žele činiti ništa ukoliko za to neće biti nagrađena a ovakav način odgoja ostavlja posljedice i poslije u životu kada smo već zrele persone, kada u svome djelovanju nastojimo dobiti nagradu ili pohvalu za učinjeno. Upravo je ovo suprotno onome što nas uči vjera, da se ne suobličujemo ovome svijetu nego da težimo za onim što je gore. Papa i tu naglašava kako je važno znati *zašto* činiti dobro, ne zato da bih ja

⁶⁶ Usp. *Isto*, 139 – 160.

⁶⁷ Usp. PAPA FRANJO, *Radost ljubavi - Amoris laetitia. Posinodalna apostolska pobudnica o ljubavi u obitelji*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016., 204 - 205.

⁶⁸ Usp. *Isto*, 202.

bio nagrađen ili hvaljen nego da u sebi razvijam želju za dobrim kao nečim što je samo sebi svrha. Naše subjektivno dobro trebamo interpretirati kao objektivno dobro.⁶⁹

Svjedoci smo danas načinu odgoja koji teži za potpunim ukidanjem kazne ili bilo koje stege vezane za odgoj djece, naglašava se potpuna sloboda izbora, mišljenja i djelovanja djeteta od najranije dobi. Roditelji možda i previše vjeruju u svoje dijete. Papa u *Pobudnici* ističe važnost odgoja u stezi u vidu opomene i ispravljanja s ljubavlju, potrebno je naći ravnotežu između toga da stega bude konstruktivna granica postavljena djetetovim postupcima, a ne prepreka koja koči njegov rast i razvoj i odgoj koji čine same zabrane. Potrebno je, kaže Papa, naći ravnotežu i između jedne krajnosti kojom bi se težilo izgraditi svijet po djetetovoj želji i druge, lišiti dijete svijesti o njegovu dostojanstvu, osobnom identitetu i pravima.⁷⁰ Jedna od najvažnijih vrednota koje danas treba usaditi djeci jest, kako Papa kaže, sposobnost čekanja ili strpljivost. Potrebno je djecu naučiti odgoditi želju za poslije, ako ona nisu naučena da neke stvari moraju čekati, postaju bahata, sve podvrgavaju ispunjavanju svojih neposrednih potreba, i dok rastu, u njima pušta sve dublji korijen porok da žele sve i odmah.⁷¹

Govoreći o odnosu roditelja prema djeci autori u knjizi *Obitelj prijelaznog naraštaja* spominju tekst iz poslanice Hebrejima koji kaže sljedeće: „Pa ako niste pod stegom, na kojoj su svi imali udjela, onda ste siročad, a ne djeca“ (Heb, 12, 8). Ovaj tekst su autori primijenili na obitelj i odnose unutar nje tako prema ovome navode kako ne smijemo dopustiti da nam djeca budu kao siročad pored vlastitih roditelja jer djeca koju roditelji nisu naučili stezi i nisu im dopustili frustrirajuća iskustva, zapravo su siročad – kao da nisu imali roditelje. Činjenica je da učimo kroz iskustvo, a pogrešno shvaćena blagost i lažna ljubav prema djeci, stvara od njih emocionalne invalide, umjesto da ih odgoji kao zdrave, jake i samostalne ljude.⁷²

3.3. Smjernice za kvalitetan kršćanski odgoj u suvremenom društvu

Da bi djeci mogli približiti vjeru u Boga i govor o Bogu, potrebno je da sami roditelji imaju dobre temelje vlastite vjere i obitelj shvate kao mjesto prvog susreta i prihvaćanja drugoga te mjesto gdje se uče odnosi i komunikacija s drugima i sa Bogom. Prema Anti Vukasoviću, da bi se postigao zadovoljavajući odgoj i da bi obitelj mogla obavljati povjerenu joj društvenu ulogu

⁶⁹ Usp. *Isto*, 204.

⁷⁰ Usp. *Isto*, 204. - 205.

⁷¹ Usp. *Isto*, 208.

⁷² Usp. V. GRAČNER – M., MATAUŠIĆ, *Obitelj prijelaznog naraštaja*, 175.

ona mora ispunjavati i određene uvjete, a to su: skladni obiteljski odnosi, adekvatna obiteljska atmosfera, psihološka kultura i zrelost roditelja. Dobra, intimna i topla obiteljska sredina, emocionalno i privlačno ozračje te sigurnost koju pružaju zdravi obiteljski odnosi, preduvjet su uspješnog razvitka osobnosti. „Smiren, skladan, harmoničan obiteljski život, međusobna ljubav i povjerenje, osjećaj sigurnosti i pravičnosti, pravilna raspodjela dužnosti i obaveza, dosljednost u njihovu poštovanu i izvršavanju, izvanredno pozitivno djeluju na formiranje moralnih kvaliteta mlade osobe“⁷³ Papa Benedikt XVI. o odgoju u vjeri kaže kako vjera nije obično kulturno naslijeđe, već trajno djelovanje milosti Boga koji poziva, kao i ljudske slobode koja na taj poziv može pristati ili ga odbiti. Isto tako, kaže Papa, premda nitko ne odgovara umjesto drugoga, kršćanski su roditelji ipak pozvani da potvrde vjerodostojnost svoje vjere i kršćanske nade, oni moraju učiniti tako da Božji poziv i Kristova radosna vijest što jasnije i autentičnije stignu do njihove djece. Tijekom godina ovaj Božji dar koji su roditelji svojim doprinosom malenima razjasnili morat će se također razborito i blago njegovati omogućujući da se u njima razvije sposobnost rasuđivanja. Na taj način, uz trajno svjedočenje supružničke ljubavi roditelja, življene i prožete vjerom, te uz srdačnu potporu kršćanske zajednice, u djeci će se produbiti osobni pristup daru vjere, da po njoj otkriju duboki smisao vlastitoga postojanja pa zbog toga budu zahvalni. Ovdje nam Papa želi reći i to da se vjera djeci daje i otkriva postupno a isto tako i kroz življenje međusobne ljubavi unutar obitelji. Kršćanska obitelj vjeru prenosi kada roditelji svoju djecu uče moliti i s njima mole, kada ih približavaju sakramentima i uvode u život Crkve, kada se svi okupljaju na čitanje Biblije, obasjavajući obiteljski život svjetlom vjere i hvaleći Boga kao Oca.⁷⁴

U svojoj knjizi, *Vjera u obitelji*, Christine Ponsard donosi četiri smjernice za kvalitetan moralni i vjerski odgoj djece. Prvo što navodi jest to da roditelji trebaju pomoći svojoj djeci da otkriju da je ljudski život dar, djeca dobro osjećaju prihvaćaju li njihovi roditelji život kao dar – njihov život, život ostale djece koja su im povjerena i život svakog čovjeka. Osim ovoga prihvaćanja dara života ono što je ključno je sebedarje, jer „tko ljubi i tko daruje svoj život, tko je uvijek usmjeren prema drugima umjesto da ostane usmjeren na sebe, taj otkriva ljepotu života“.⁷⁵ Druga smjernica navedene autorice kaže kako trebamo svoju djecu autentično odgojiti za spolnost i za ljubav. Autorica navodi da banalizacija seksualnosti spada među glavne čimbenike u izvorištu prijevratnog života koji se rađa te kako samo prava ljubav zna čuvati život. Autorica

⁷³ S. VULETIĆ, Moralna odgovornost vjeronaučnog odgoja za humanističke vrednote. U svjetlu imperativa i sjeni primjera, 6.

⁷⁴ BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, 90-91.

⁷⁵ Ch. PONSARD, *Vjera u obitelji*, 75.

smatra obaveznim djeci, osobito u najrizičnijoj dobi, pružiti autentičan odgoj za seksualnost i ljubav a to je odgoj koji uključuje oblikovanje za čistoću te kaže kako je „potrebno, osobito u obitelji, težiti „autentičnom odgoju“ u kojem čistoća nije prikazana kao pritisak koji pripada prošlosti, nego kao jedini način da se živi slobodnu, dostojanstvenu i odgovornu, a to znači potpuno ljudsku seksualnost.“⁷⁶ Treća smjernica podrazumijeva pomoć djeci da shvate smisao trpljenja i smrti. Autorica naglašava ono što smo već spomenuli kao odliku današnjeg načina odgoja a to je stalna potreba da svoju djecu usrećimo. Isto tako kaže da svi mi svoju djecu želimo zaštititi od patnje ali ne možemo to uvijek postići. „Naše je dakle poslanje pomoći im da shvate kako ljubav može dati tajanstvenu ali stvarnu plodnost svakom trpljenju – to shvaćamo kad gledamo Raspetoga – i da smrt nije neka »avantura bez nade« nego »vrata života koja se otvaraju pred vječnošću.«⁷⁷ Posljednja smjernica je obiteljska molitva. Potrebno je, naglašava, „najprije hvaliti Boga, jer se u takvoj molitvi obnavlja naše divljenje daru života“.⁷⁸

Osim ovih smjernica James B. Stenson, autor knjige *Roditeljski kompas*, govori o razvoju vrlina kao odgojnom zadatku današnjih roditelja. Spominje pet vrlina koje treba utisnuti u um, volju i srca naše djece prije negoli ona napuste roditeljski dom.⁷⁹ Prva je vrлина zdravo prosuđivanje, razboritost. Ovo obuhvaća sposobnost razlikovanja što je u životu važno a što nije, to je sposobnost prepoznavanja dobra, istine i ljepote u životu i u drugim ljudima, te razlikovanje toga od zla, laži i ružnoće.⁸⁰

Druga vrлина koju spominje je odgovornost, a ona znači ponašati se tako da se poštuje drugoga, stekne navika vršenja svojih dužnosti, poštuje pravedan autoritet i živi s posljedicama svojih odluka i pogrešaka. Odgovornost je i spremnost i sposobnost održati obećanje i obavezu. Odgovornost djeca uče od svojih roditelja, ona postaju odgovorna kada se koriste svojim sposobnostima da bi pridonijeli dobrobiti obitelji.⁸¹

Jakost je treća važna vrлина, navodi Stenson, a može se naći i pod drugim imenom poput: odvažnost, ustrajnost, nepopustljivost, smionost. Jakost je, kaže, stečena sposobnost prevladati ili podnositi teškoće, to je sposobnost da se ili riješi dani problem ili se jednostavno s njime živi. Vrлина jakosti je suprotna „ravnanju prema našim osjećajima“, žalosno uobičajenoj stvarnosti danas prisutnoj u odgoju. U svakodnevnom životu, osjećaji koji su usmjereni na

⁷⁶ Usp. *Isto*, 77.

⁷⁷ Usp. *Isto*, 78.

⁷⁸ Usp. *Isto*, 79.

⁷⁹ J. B. STENSON, *Roditeljski kompas*, 43.

⁸⁰ Usp. *Isto*, 43 – 45.

⁸¹ Usp. *Isto*, 45 – 48.

samoga sebe, moraju se pokoriti dužnostima, u suprotnom, mladi ljudi praktički nemaju sposobnost za žrtvu, što je temelj prave ljubavi, a ona znači zanemariti svoje sebične osjećaje zbog drugih.⁸²

Četvrta vrlina je samosvladavanje ili umjerenost. Umjerenost je snaga reći ne svojoj samovolji, lijenost, strastima i željama. To je sposobnost izgrađena vježbom, čekati na nagradu i zaslužiti je. Umjerenost isto tako znači i vladanje svojim govorom i djelima te vremenom i poslovima. Ukratko, kaže autor, to su ljudi od karaktera čije je ponašanje odmjereno, bogato manirima, sa zdravim samopoštovanjem i djelatnim duhom služenja te stalnom i djelatnom brigom za dostojanstvo i potrebe onih koji ih okružuju.⁸³ Posljednja vrlina je velikodušnost, srčanost. Ljudi se razlikuju po svojim vrijednostima odnosno onome što im je važnije. Neki roditelji na vrh stavljaju Boga, obitelj, prijatelje, istinu i služenje drugima te na taj način odgajaju i svoju djecu. Neki ipak, stavljaju moć, karijeru, komfor ispred bilo čega drugoga te zbog toga njihove obitelji trpe, kako sada tako i poslije. Zadatak roditelja s obzirom na ovu vrlinu, jest velikodušno se truditi oblikovati karakter djece prema vrlinama ljubavi, radosti, potrebitima, prema istini, toliko čvrsto da bi usmjerili tijek njihovih života prema izvrsnosti.⁸⁴

Govoreći o odgoju potrebno je spomenuti i odlike dobrog odgojitelja a koje proizlaze iz Božje pedagogije tj. načina na koji On djeluje u svojem odnosu prema ljudima, ove odlike dobrog odgojitelja iznijeli su autori u već spomenutoj knjizi *Obitelj prijelaznog naraštaja*. Ta Božja pedagogija vidljiva je svetopisamske rečenice kada Bog kaže: „Promatrao sam svoj narod (...) čuo sam njegov jauk (poznajem njegove patnje (...)) došao sam da ga oslobodim“ (Izl 3,7). Ovdje možemo vidjeti četiri elementa spomenute Božje pedagogije: on promatra (gleda i vidi), sluša (i čuje), spoznaje (i razumije) te pomaže (i djeluje). Iz ovoga je vidljivo kako dobar odgojitelj najprije promatra, to znači da gleda i vidi osobu svoga djeteta očima punim ljubavi, bez predrasuda i bez želje da djetetu nameće svoje predodžbe. Dakle dobar odgojitelj treba vidjeti njegove prave sposobnosti i pozitivne sklonosti da bi ih mogao podržati. Pritom se mora osloboditi predrasuda i tražiti istinu za sebe i za dijete. Ono roditeljima nije dano da rješava njihove probleme, nego ima svoj križ, odnosno plan i program koji treba ostvariti u svom životu. Dobar roditelj mu u tome pomaže tako da ga uči kako prihvaćati sva iskustva, naročito bolna, pa se dijete neće bojati boli u životu., neće kontrolirati svoj život nego će ga živjeti. To roditelju nije lako jer je i sam morao naučiti razlikovati osjećaje iz svoje prošlosti i odrasle ličnosti. Zato

⁸² Usp. *Isto*, 49 – 52.

⁸³ Usp. *Isto*, 53 – 55.

⁸⁴ Usp. *Isto*, 56 – 61.

će roditelj najviše pomoći svom djetetu tako da trajno upoznaje sam sebe i tako se oslobađa svojih negativnosti, negativnih osjećaja i krivih uvjerenja. Tako će znati prepoznati potrebe svoje djece i poruke koje mu ona šalju.

Drugo, važno je slušati svoju djecu jer iz slušanja proizlazi razumijevanje. Za to je potrebno stvoriti unutrašnji prostor, osloboditi se vlastitih predrasuda a uživjeti se u riječi i osjećaje svoga djeteta. To je tzv. empatija, roditelji griješe kada samo daju savjete bez slušanja djeteta što ono želi reći. Bog nam je dao dva uha, a samo jedna usta, autori zaključuju.

Treća karakteristika dobrog odgojitelja je poznavanje svoje djece. Ovo ne znači imati objašnjenje za svaki njihov postupak ali treba znati da pogrešna interpretacija djetetova ponašanja često može nanijeti mnogo štete. Upoznavanje vlastitog djeteta znači podržavanje onoga što je u djetetu najbolje te unutrašnje razumijevanje.

Četvrti element dobrog odgoja je – djelovati. Kad nastupe problemi, mnogi roditelji misle što oni trebaju učiniti, kako intervenirati, što često može dovesti do suprotnog učinka. Jer što više roditelji na nečem inzistiraju to djeca sve manje to žele učiniti. Ili još gore kada roditelji čine ono što bi trebala učiniti djeca, i to kada ih nastoje osloboditi svake brige i tereta. Roditelji često djeluju u afektu kad su ljuti, a kod negativnih emocija važno je znati zastati, i kad se sve smiri onda djelovati. Do tada ćemo smisliti što napraviti i kako djelovati a često je najbolje pustiti da djeluje šutnja. Tako i Bog uglavnom šuti, prepušta nam da sami nađemo rješenje sve dok ne „pokucamo“. To je zapravo najbolji način kako postići da dijete samo nađe rješenje svojih problema.⁸⁵

Obitelj je prvo mjesto u kojemu djeca usvajaju vjeru a da bi to bilo što uspješnije potrebno je unutar obitelji stvoriti *evanđeosko obiteljsko ozračje*.⁸⁶ Kako bi se takvo ozračje stvorilo i napredovalo potrebno je najprije da roditelji djeci osvijeste Božju blizinu. Problem današnjice je taj što se Boga istjeralo iz naše svakodnevice. Kao dobri kršćanski roditelji trebamo Boga ponovno uvesti u svoje domove a to možemo postići ako se uistinu trudimo živjeti Božju prisutnost što konkretno znači: ići na svetu misu i sa sobom voditi djecu, moliti svakodnevno u obitelji. Za obitelj je vrlo važna molitva prije i poslije jela zato što tom molitvom djecu učimo

⁸⁵ V. GRAČNER – M. MATAUŠIĆ, *Obitelj prijelaznog naraštaja*, 78 – 79.

⁸⁶ Ovaj naziv za obitelj autorica je upotrijebila kako bi opisala čemu treba težiti jedna kršćanska obitelj a u tekstu navodi i kako bi se ono trebalo ostvarivati: „Evanđeosko obiteljsko ozračje ostvaruje se pod utjecajem Božje prisutnosti, čitanjem i vršenjem Božje riječi, ljubavlju između roditelja, proslavljanjem Boga i molitvom. To ozračje roditelji evanđeoski kršćani na temelju Božje riječi i uz pomoć Duha Svetoga stvaraju, oblikuju te prilagođavaju Božjim svrhama i ciljevima.“ LJ. JAMBREK, *Odgoj djece u evanđeoskom obiteljskom ozračju: Biblijska načela primijenjena u obitelji*, u: *Kairos*, 3 (2009.) 2, 248.

zajedništvu i zahvalnosti za primljene darove. Djeci trebamo govoriti o Isusu, njegovoj prisutnosti i važnosti za naš život a to možemo postići ako zamijenimo čitanje bajki i priča za laku noć pričama iz Biblije, osobito evanđelja, te ih na taj način polako uvodimo u poznavanje vlastite vjere. Potrebno je naučiti djecu pouzdanju u Boga. Kroz razgovore ih poučiti da se uvijek i u svakoj situaciji mogu pouzdati u Njega te im pokazati kako nema te životne situacije koju On ne može riješiti. A ono najvažnije je stvoriti zdrav i pozitivan odnos prema Bogu kroz zdrave i pozitivne odnose unutar obitelji.

U svojoj Poruci za početak školske i vjeronaučne godine, nadbiskup mons. Marin Barišić, uputio je riječi koje su vrlo važne za odgoj za vrijednosti.⁸⁷ Obraćajući se najprije roditeljima kao glavnim odgojiteljima za vrijednosti, zatim djeci te svim obrazovnim djelatnicima a osvrćući se na tada doneseni novi Nacionalni okvirni kurikulum (NOK), u poruci kaže kako smo svi pozvani upoznati se sa sadržajem toga dokumenta jer govori o tome „kakvo društvo i kakvoga čovjeka želimo“. Biskup navodi kako je NOK dokument koji definira odgojne vrijednosti, ciljeve, kompetencije te područja odgoja i obrazovanja naše djece i mladeži. Stoga, kaže nadalje, svjesni važnosti vrijednosnoga sustava u procesu odgoja i obrazovanja i mi se kao Kristovi vjernici želimo na njih osvrnuti kako bismo promišljeno, u skladu s kršćanskim vrijednostima, utkanima u to hrvatsko nacionalno biće i kulturno blago mogli djelovati. Četiri su temeljne vrijednosti koje NOK ističe: znanje, solidarnost, identitet i odgovornost. One se trebaju u međupredmetnoj korelaciji provlačiti kroz sve cikluse odgoja i obrazovanja - od predškolske dobi do završetka srednjoškolskog obrazovanja. Znanje se, tvrdi dalje, kao vrijednost stavlja na prvo mjesto jer se Republika Hrvatska „opredijelila za razvoj društva znanja jer je znanje temeljna proizvodna i razvojna snaga u društvu“. Znanje je svakako potrebno za proizvodnju i tržište. No, mi bismo željeli više od toga. Željeli bismo znanje koje nije u službi samo znanstvenoga napretka, tehnoloških izuma i konkurentnosti već i u službi napretka čovječnosti.“⁸⁸ Ovom prigodom nadbiskup poziva sve odgojne djelatnike da pomognu mladim ljudima razumjeti svijet u kojemu žive i razviti kritičku svijest koja će imati pozitivan stav prema ljudskom znanju, ali ga neće apsolutizirati ili ga reducirati na materijalni svijet. Zatim kaže kako je za istinski napredak potrebno znati kako ispravno postupati, kako se nositi s novim tehnologijama i njima se služiti, potrebno je u cjelini razumjeti ljudski život i njegovu svrhu. Potrebna je mudrost koja je Božji dar i plod ustrajne molitve te razboritost za

⁸⁷ M. BARIŠIĆ, *Odgoj za vrijednosti, Poruka za početak školske i vjeronaučne godine*, u Splitu, 1. rujna 2010., <https://smn.hr/poruke-2/poruke-za-pocetak-skolske-i-vjeronaucne-godine/617-nadbiskupova-poruka-prigodom-pocetka-nove-skolske-i-vjeronaucne-godine> (19. lipnja 2017.).

⁸⁸ Usp. *Isto*.

razlikovanje dobra od zla.⁸⁹ Nadalje o odgoju djece kaže kako ih od malenih nogu učimo djecu da ne žive samo za sebe nego da dijele s drugima, osobito onima koji su zanemareni ili nečim zakinuti. Solidarnost navodi kao kršćansku vrijednost koju djeca trebaju usvajati u svojoj obitelji, u župnoj zajednici i školi. Ovu vrijednostu kaže nadalje, evanđeoskim rječnikom volimo zvati ljubav prema bližnjemu, jer ona nije puka izvanjska pomoć već stvar srca, unutarnjeg kršćanskog stava. Solidarnost je za čvrste, postojane ljude koji ne žele biti bližnji drugome iz pukog sažaljenja već iz suosjećanja i razumijevanja. Suosjećati može samo onaj tko je sposoban su-patiti se s drugim. Dati nekome sebe kao čin ljubavi i suosjećanja, u konačnici kao čin pravednosti, kršćansko je gledanje na preobrazbu odnosa među ljudima i jamstvo napretka čovječanstva. Kako živimo u pluralnom okruženju, u društvu s mnoštvom identiteta. Za kvalitetan suživot potrebno je prihvatiti različitost i biti otvoren za dijalog. No, bez svijesti o svom vlastitom identitetu nismo sposobni za kvalitetan dijalog s drugim i drugačijim. Hrvatsko je nacionalno biće nezamislivo bez ukorijenjenosti u kršćansku vrijednosnu baštinu. Kršćanske su vrijednosti ne samo spojive, već su temeljni izvor svih vrijednosti koje NOK zaključuje nadbiskup govoreći o solidarnosti kao kršćanskoj ljubavi.⁹⁰ Govoreći o vremenu u kojem živimo naglašava kako je ovo vrijeme dominacije interneta i komunikacijskih tehnologija koje nam omogućuju stvaranje virtualnih veza. Takvo okruženje postavlja važna pitanja, hoće li sve ovo u nama proizvesti podvojeni identitet: realni i virtualni? Tko smo mi u stvarnosti, te poziva na budnost pogotovo u korištenju novih tehnologija gdje kaže da se mladi trebaju služiti medijima, ali ne dopustiti da se oni služe njima u svoje svrhe; da bdiju nad svojom privatnošću i dijele svoju nutrinu s onima koji su im doista najbliži, a to je u prvom redu njihova obitelj. Nadalje poziva djecu i mlade da žive u slobodi ali odgovornoj slobodi pozivajući se na riječi sv. Pavla koji upozorava da želja za slobodom ne bude izlikom zadovoljenju njihovih potreba bez ikakvih kriterija, bez moralnih načela. Put takve „slobode“ vrlo lako može dovesti do uvjerenja kako je dopušteno sve ono što može poslužiti ostvarenju njihovih ciljeva: laž i prijevara, mito i korupcija. Samo uz etičke i moralno prihvatljive norme ponašanja sloboda doista postaje dar i blagoslov.⁹¹ Nadbiskup tvrdi kako je ovo ponašanje u skladu sa odgovornom slobodom koja vodi računa o sebi, o drugome i društvu u kojemu živi. Svoju poruku mladima završava pozivom da se aktivno uključuju u crkveni i društveni život, upoznaju svoju Crkvu iznutra, zavole svoju župnu zajednicu i uključe se u njezine aktivnosti, dodajući kako se ne moraju izravno baviti politikom da budu aktivni članovi društva u kojem žive, ali budu li

⁸⁹ Usp. *Isto*.

⁹⁰ Usp. *Isto*.

⁹¹ Usp. *Isto*.

pasivni, nezainteresirani promatrači društvenih događanja, obuzeti samo osobnim problemima i probicima postat će vrlo laka meta onima koji u njihovo ime žele preuzeti stvar u svoje ruke i voditi ih kamo ne žele.⁹²

U obraćanju roditeljima naglasio je njihovu odgajateljsku ulogu koje se ne smiju nikada odreći, neka prihvate ostale ali samo kao suradnike, pomoćnike i savjetnike. Ipak, roditelji su ti koji odlučuju u kakvu duhu će odgajati svoju djecu i za koje će ih vrijednosti oduševiti, no u ovoj svojoj odgovornoj zadaći nisu otok sam za sebe, nego se mogu osloniti na sve koji žele podijeliti s njima tu divnu „avanturu“ odgajanja njihove djece, od školskih djelatnika i vjeroučitelja do pastoralnih djelatnika i kateheta u župi.⁹³

Današnji roditelji trebaju podršku Crkve i njezine zajednice ukoliko žele djecu odgojiti u autentičnoj kršćanskoj vjeri. Prema Vuletić, naše su obitelji tijekom povijesti bile istinski prenositelji evanđeoske poruke i čuvari kršćanske vjere. Kršćanske obitelji su pozvane da budu, kao što su to bile i u našoj vjerničkoj prošlosti, prenositelji evanđeoske poruke i čuvari kršćanske vjere u narodu a njihova je zadaća, smatra autorica, da to bude i u naše vrijeme.

Osvrćući se na današnje prilike, autorica smatra kako vrijeme i okolnosti u kojima današnji roditelji žive vrlo često ne pogoduju ni njihovu kršćanskom životu, ni odgoju njihove djece. Problem prenošenja kršćanskih vrijednota u roditeljskom domu još je veći, ako mlada osoba uočava da su roditelji stalno spremni investirati u ono što je materijalno i profitabilno, a daleko manje u ono što je duhovno i etički-moralno.⁹⁴

Osim odgoja autorica spominje da su tu i vrednote koje obitelj treba poticati, no suvremeni čovjek je toliko zauzet sa samo-ostvarenjem da su neke obitelji čak na njih i zaboravile, pa se nameće kritičko opredjeljivanje za temeljne odgojno-obrazovne ciljeve i prioritete odgoja svoje djece. Oni trebaju da se odluče između humanističkog odgoja ili odgoja za pojedine vještine.⁹⁵

Uistinu je teško biti dobar kršćanski roditelji u konfuziji svijeta koji više ne razlikuje dobro i zlo. Potreban je rad sa roditeljima kako bi mogli živjeti ono što propovijedaju i što žele prenijeti svojoj djeci. Upoznavanje i produbljivanje vjere može se postići organiziranjem kateheza za roditelje unutar župskog prostora. Kroz takve susrete roditelji će dobiti sigurnost i

⁹² Usp. *Isto*.

⁹³ Usp. *Isto*.

⁹⁴ S. VULETIĆ, Moralna odgovornost vjeronaučnog odgoja za humanističke vrednote. U svjetlu imperativa i sjeni primjera, 6.

⁹⁵ Usp. *Isto*, 6.

samopouzdanje kao i potrebno znanje kako bi na pravilan i pouzdan način mogli svojoj djeci prenijeti život u vjeri i po vjeri.

Nisu sve obitelji sposobne ostvariti svoju zadaću stoga Katekizam Katoličke Crkve postavlja zadatak da tamo „gdje obitelji nisu kadre izvršavati svoje odgojne zadatke, dužna su druga društvena tijela pomagati im i podupirati ustanovu obitelji.“⁹⁶ Tako je Crkva stavljena pred novi izazov: da osmisli kako bi djelotvornije pomogla roditeljima kako bi postali bolji odgajatelji svoje djece.⁹⁷

Složiti ćemo se s autoricom kako je odgoj u kršćanskim obiteljima složen proces koji zahtijeva od roditelja trajni i osviješteni pristup, a cilj toga odgoja je zrelost u vjeri. I ovdje su roditelji prvi pozvani da svojim sudjelovanjem i suradnjom pomažu svome djetetu da što savršenije odgovori na Božji poziv i pronađe najbolji put k Bogu i ljudskom društvu.⁹⁸

Kao što smo već spomenuli, iako su roditelji prvi odgajatelji svoje djece ipak je neminovno da veliku ulogu u vjerskom odgoju djece ima Crkva. U sljedećem ćemo dijelu malo više progovoriti o tome na koji način bi Crkva mogla pomoći i otvoriti svoja vrata kršćanskim roditeljima koji žele odgajati svoju djecu u vjeri a u tome ne uspijevaju što zbog nedovoljnog poznavanja i ne življenja vlastite vjere, što zbog utjecaja suvremenog okruženja koji nas sve više pokušava navezati na ovozemaljske datosti.

⁹⁶ Citat kod: *Isto*, 7.

⁹⁷ Usp. *Isto*, 7.

⁹⁸ Usp. *Isto*, 6.

I. „Da vaša radost bude potpuna“ (Iv 15, 11). Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima

4.1. Osvrt na radni dokument Hrvatske biskupske konferencije o katehezi i rastu u vjeri, s posebnim naglaskom na katehezu roditelja i djece

U ovoj našoj temi odgoja djece u vjeri u suvremenim okolnostima, nezaobilazan dokument je bio upravo i ovaj kojeg je Crkva nedavno ponudila javnoj raspravi, a u kojem je sadržan cjelokupni govor o novoj katehizaciji u duhu govora o novoj evangelizaciji. U svjetlu govora o novoj evangelizaciji, čije bi uporište bilo u katehizaciji, budući da se „svuda može katehizirati“, papa Ivan Pavao II. na poseban se način u svojoj apostolskoj pobudnici *Catechesi tradendae* osvrnuo na župnu zajednicu kao „pokretača kateheze“... „pa iako se danas čini da je župa zastarjela i nefunkcionalna, ipak, ona ostaje od velike važnosti za kršćanski narod.“⁹⁹ Moglo bi se reći da je župna zajednica uistinu danas u krizi, budući da se sve više uočava kako je među kršćanskim zajednicama vjera i kršćansko svjedočanstvo duboko oštećeno, a sve to poziva na radikalnije promjene u životu župnih zajednica, tvrdi autor Ivica Pažin u svome osvrtu na radni dokument te nadodaje kako je „Crkva pozvana razmišljati o svom vlastitom identitetu unutar društva koje se mijenja, a to znači i o svojim temeljnim zalaganjima na tragu služenja Božjemu kraljevstvu, što je cilj svih pothvata u okviru nove evangelizacije. To mora nositi prema prevladavanju tzv. tradicionalnog pastorala koji je danas sve manje u stanju promovirati zreliju i angažiraniju vjeru, sposobnu za služenje u preobrazbi čovjeka i svijeta. Nasuprot umora, rezignacije i povratka na negdašnje izričaje i načine rada, očito se traži novo suočenje s korjenitijom obnovom župnih zajednica.“¹⁰⁰

4.1.1. Potreba obnove župne zajednice

Osvrćući se na Dokument, spomenut ćemo dijelove koji su najbitniji za ovu našu temu odgoja djece u vjeri, ali u vidu obnove kateheze i cjelovite Crkve jer, kako stoji u dokumentu „s obzirom na ponovno otkrivanje i oblikovanje vlastitoga identiteta i poslanja, Crkva je u svom evangelizacijskom zanosu pozvana tražiti nove putove s obzirom na narav i zadaću kateheze.“¹⁰¹ Na taj se način Crkva, navodi se dalje u Dokumentu, predstavlja kao novi

⁹⁹ Citat kod: I. PAŽIN, „Da vaša radost bude potpuna“ (Iv 15, 11). Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima. O radnom dokumentu Hrvatske biskupske konferencije i pozivu na javnu raspravu, u: *Katehetski glasnik*, 15 (2006)1-2, 105.

¹⁰⁰ Usp. Isto, 105.

¹⁰¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA: „Da vaša radost bude potpuna“ (Iv 15, 11). Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima, Zagreb, 2016., 15.

mesijanski narod svjedoka koji je poslan biti u službi Božjega kraljevstva i njegovih obećanja.¹⁰² Oslanjajući se na glavne zadaće Crkve, zadaću naviještanja odnosno evangelizacije uspoređuje s tim zadaćama te kaže kako je ona sadržana u njima: kerigmi (navještaj Božje riječi kao spasenja i nade), liturgiji (slavljenje Boga kao očitovanja života u punini), koinoniju (življenje zajedništva s Bogom i braćom), diakoniji (služenje u znaku bezuvjetne Božje ljubavi) te martiriji (svjedočenje koje je Crkva i danas dužna iskazati u sklopu navještaja i življenja evanđelja).¹⁰³ Već smo spomenuli govor o novoj evangelizaciji a ona se proteže cijelim ovim dokumentom. Osvrćući se na dokumente pape Franje koji je svojim dolaskom donio nove vidike Crkve, što je iznio u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium*, slijedom toga, Dokument iznosi papine smjernice vezane za Crkvu i njezino djelovanje u današnjim okolnostima a te su: „Crkva nije defanzivna i u obrambenome stavu nego misionarska, te kao zajednica učenika-misionara preuzima inicijativu; Ona prvenstveno objavljuje evanđeosku sliku Boga ljubavi i milosrđa; Papa promatra Crkvu koja ide na periferije kako bi ljudima približila Isusa Krista: To je Crkva koja radosno evangelizira ljepotom liturgije, zajedništvom novih odnosa koje je Krist donio. Ona je izrazito svjedočanska i nije usmjerena samo na sebe, već je puna misijskoga duha i žara, sa živom željom da dopre do svih ljudi, osobito do siromaha. Zbog svega toga, ona je još više pozvana na razlučivanje današnjega vremena u svjetlu evanđelja, što joj omogućuje da postavi nove evangelizacijske ciljeve, a to znači i ustroj djelovanja vlastitih zajednica. To zacijelo zahtijeva i pastoralnu preobrazbu, pri čemu je važna ne samo administrativna, već i pastoralna dimenzija. Konačno, nova evangelizacija ne znači neko novo evanđelje, jer je Krist uvijek isti: jučer i danas (usp. Heb 13,8). Ali ono jest zapravo zauzetije pomaganje suvremenome čovjeku da iziđe iz unutarnje pustinje te da nađe pravi model čovječnosti koji se očituje u Kristu. Naime, kako kaže papa Franjo, „u prenošenju doktrinarnog sadržaja ili kakve ideje, bila bi dovoljna knjiga ili ponavljanje kakve usmene poruke. Međutim, ono što se priopćuje u Crkvi i njezinoj tradiciji jest novo svjetlo koje rađa iz susreta sa živim Bogom u Isusu Kristu, odnosno novo svjetlo koje dira osobu u središtu njezina života te ga cjelovito zahvaća.“¹⁰⁴

U daljnjem govoru o novoj katehizaciji, s obzirom na odgoj u vjeri, Dokument se osvrće i na apostolsku pobudnicu sv. Ivana Pavla II. *Catechesi tradendae*, koja kaže kako se kateheza nikako ne može svesti samo na „poučavanje osnovnih formula koje izražavaju vjeru“, već je ona „odgojni put“, odnosno „uvođenje u život po vjeri“ te se u postkoncilskoj katehezi naglasak

¹⁰² Usp. Isto, 15.

¹⁰³ Usp. Isto, 15.

¹⁰⁴ Citat kod: Isto, 20-21.

više stavlja na „vjeru kao Božji dar koji treba bûditi, poticati i promicati njegov trajni rast.“¹⁰⁵ Slijedeći načelo da je potrebno „evangelizirati odgajajući i odgajati evangelizirajući“, što se na poseban način događa u katehezi, jasno je da, kako čovjek raste, tako se i shvaćanje i življenje vjere prilagođuje njegovim mogućnostima, navodi se u pobudnici te naglašava dalje kako nije dovoljno vjeru samo upoznati u bitnim crtama, i to uglavnom u vrijeme pripreve na sakramente, već je čovjek pozvan na trajni odgoj i rast u vjeri, na što upućuju svi crkveni dokumenti. Zato ona pripada području čovjekova odgoja do punine, odnosno do zrele vjere. Na taj se način kateheza sve više smatra odgojem vjere, za vjeru ili u vjeri. Stoga je očito da se o odgoju u vjeri može govoriti kao nečemu što Crkva čini unutar ljudskih odnosno crkvenih posredovanja koja mogu olakšati, pomoći i otkloniti poteškoće u procesu buđenja i rasta stava vjere, ali uvijek u svijesti da ona ostaje vezana uz sebedarno Božje djelovanje i slobodan čovjekov odgovor.¹⁰⁶ Pozivajući se na proučavanje Biblije te slijedeći učiteljstvo Crkve, a na tragu hijerarhije istina, dokument donosi i sažetak kršćanske poruke u nekoliko točaka:

- „Bog je dobar i milosrdan Otac i njegovo je milosrđe srce povijesti spasenja, premda nam se u isto vrijeme čini dalekim, ali i izrazito prisutnim.
- Božji plan spasenja čovjeka ili kraljevstvo Božje očituje se i u potpunosti ostvaruje u Isusu Kristu, u cjelokupnom njegovu djelovanju, a na definitivni način u njegovoj smrti i uskrsnuću, što je čin vrhunske ljubavi spram čovjeka. Time je omogućeno nadilaženje zla i postizanje spasenja, što je izvor nade za cijelo čovječanstvo, jer se u tome vidi što znači da smo postali posinjena Božja djeca te braća i sestre međusobno. To znači da u središte pozornosti mora daleko više doći cjelovitost shvaćanja i življenja pashalnog otajstva.
- Okupljanje svih ljudi u novi Božji narod, u kojemu je sâm Bog na djelu snagom poslanja i djelovanja Duha Svetoga, dok je Crkva u službi toga Božjega plana pozvana ostvarivati ga svim sredstvima koja joj je Krist predao. Tu su, uz njegovu poruku, posrijedi spasiteljski čini, odnosno sakramenti. Na taj način po njima sudjelujemo u samome životu Isusa Krista koji ulazi u naš život i prožima ga. To pretpostavlja najveću moguću radosnu činjenicu da je Bog svakomu namijenio odgovorno mjesto u tome planu, dajući svima snagu kako bi izvršili poslanje naviještanja njegovih veličanstvenih djela.
- U korijenu svega je, dakle, Božja spasiteljska ljubav koja nadilazi sva čovjekova mišljenja i očekivanja, što znači da se cjelokupno Božje djelovanje sastoji od bezbroj

¹⁰⁵Citat kod: *Isto*, 22-23.

¹⁰⁶ Usp. *Isto*, 23.

inicijativa u korist čovjeka. Prema tome, temeljna stvarnost evanđelja jest Božja ljubav koja spašava, i upravo od te činjenice mora početi svaka obnova, osobito danas nova evangelizacija i kateheza, kako bi se pokazalo da je kršćanstvo put prema istinskomu životu ili put života, i to vječnoga. Upravo je to srž evanđelja, odnosno vrata kroz koja se može lakše prići čovjeku, osobito indiferentnom ili razočaranom nad sobom i životom.

- Pritom je kateheza trajan proces po kojemu se čovjek uvijek iznova u Kristu obnavlja, prelazeći iz staroga u novoga čovjeka u Kristu (usp. Ef 4,17-24). To se događa usvajanjem Kristovih stavova, što određuje i kršćaninov moral.⁶¹ Susret s uskrslim Kristom temeljno preobražava život i pretvara ga u poslanje.
- Naposljetku, valja imati na umu riječi pape Franje s obzirom na usredotočenost na bitno, ljepše, veće, privlačnije i istodobno prijeko potrebnije u kršćanskoj vjeri: »Sve objavljene istine proizlaze iz istoga božanskog izvora i u njih se vjeruje istom vjerom, ali neke su od njih važnije jer izražavaju samu srž evanđelja. U toj temeljnoj srži blista ljepota Božje spasiteljske ljubavi očitovane u Isusu Kristu umrlom i uskrsnom.«¹⁰⁷

Dokument donosi zaključak s obzirom na temelje kršćanske vjere a to je da „evangelizator i kateheta, na tragu istinske pravovjernosti, moraju trajno biti svjesni činjenice da je ključno pitanje kako navijestiti da je Isus Sin Božji, Spasitelj, odnosno da sve što je živio, činio i govorio vodi čovjeka prema spasenju. Još konkretnije: Isus iz Nazareta jest istinski Mesija, Bog ga je uskrisio od mrtvih i time je postao Gospodin i sudac živih i mrtvih. U njemu se događa istinska okrenutost i ljubav Boga prema čovjeku.«¹⁰⁸

Doista je ovo najvažnija zadaća, kako kateheta i evangelizatora, tako ponajprije roditelja koji nastoje svoju djecu odgojiti u vjeri, usaditi u njihovo srce i misli istinu koja je temelj kršćanske vjere, a to je upravo ovo: da Isusovo djelovanje, govor i život vodi uistinu čovjeka prema spasenju.

Govoreći o samoj svrsi Dokumenta, o čemu govori treći dio, ponajprije se donosi slika Crkve u Hrvatskoj koja se nalazi u situaciji primjenjivanja triju modela:

- a) „Tip pastorala i kateheze koji se odnosi na djecu i mlade, uglavnom u vidu pripreme na sakramente, bez posebnoga zadiranja u pitanje profila vjernika i župne zajednice, odnosno njena aktualnoga strukturalnog uređenja. U takvom je modelu sve ponajprije

¹⁰⁷ Isto, 27-28.

¹⁰⁸ Isto, 28.

usredotočeno na klasično odvijanje liturgije i pobožnosti, premda sve više pokazatelja govori kako se broj sudionika smanjuje, osobito nakon odljeva dijela mladih poslije slavlja sakramenata, a vjera slabi.

- b) Određeno kvalitetnije restrukturiranje procesa kršćanske inicijacije, uz veće uključivanje roditelja/obitelji i traženje novih oblika župne kateheze, s novim naglascima u katehezi mladih, a dijelom i odraslih, te aktivnije sudjelovanje vjernika u liturgiji, dijakoniji i drugomu. Zbog nedostatnoga unutarnjeg dinamizma rada, često se događa da sveukupna ponuda na župnoj razini ne odgovara težnjama jednoga dijela vjernika koji traži nešto više. Otuda rast i onih duhovnih pokreta koji bi vlastitim afinitetima i snagom htjeli doprijeti do „izvora kršćanske radosti“ koja im se, prema njihovom mišljenju, ne nudi u takvom obliku unutar konkretne župne zajednice.
- c) Prihvatanje korjenitijih promjena koje prijeko potrebno zahvaćaju cjelokupan život župne zajednice i njezin hod prema zrelijoj vjeri, kako bi se daleko više ostvarivala ekleziologija zajedništva i suodgovornosti svih, ne samo za svoju vjeru nego i za vjeru cijele zajednice, osobito s obzirom na one koji su se od nje udaljili.¹⁰⁹

Možemo reći da je ovo stvarna slika situacije u Hrvatskoj, s obzirom na stanje u katehiziranju, kako djece, tako mladih, a onda i odraslih. U mlađoj dobi se čitava kateheza svela na pripremu za sakramente kada mladi, nakon što prime sakramente inicijacije, često odmah poslije obreda prestanu ići u Crkvu i na euharistiju. Smijemo ukazati da je to tako stoga što primanje sakramenata danas izgleda kao pokušaj prisilnog i umjetnog stvaranja zajednice u kojoj se djeca, pošto su se okolnosti i način odgoja promijenili, nikako ne osjećaju dijelom žive Crkve i najčešće se u njoj dosađuju. Slijedom ovoga, uistinu je potrebno nešto promijeniti kako bi se djecu animiralo i privuklo Crkvi kao nečemu što je dio njihova života i gdje bi se ona osjećala ne kao stranci nego kao udovi tijela koje se zove Crkva (usp. 1Kor 12, 27). Osim potrebe da se djecu približi Crkvi kao zajednici, potrebno je najprije raditi na katehizaciji samih roditelja. U ovom našem istraživanju pod pitanjem na koji način bi Crkva mogla pomoći roditeljima u odgoju u vjeri, roditelji su odgovarali kako je potrebno: organizirali različite aktivnosti vjerskog sadržaja kroz igru i okupljanja roditelja u župi; okupljati djecu na crkvene sadržaje, koji bi njima i na njihovom nivou bili zanimljivi: igre, natjecanja, druženje uz glazbu, posjete prirodi u grupi...kako bi se Crkva približila djeci i bila toplija, a s tim i pokazala što ona znači u životu ljudi; otvoriti vrata župskih prostora; djeca bi se trebala u tim prostorima osjećati kao kod kuće; nalaziti se i družiti, a isto i što se roditelja tiče, ako roditelji provode svoje vrijeme na neakvim

¹⁰⁹ Isto, 42.

aktivnostima u župskim prostorijama i oni se osjećaju prihvaćeno i osjećaju sigurnost za svoju djecu; organizirati dječje mise; bolji i intenzivniji rad s mladima; organizirati okupljanja i druženja roditelja, animirati firmanike da se brinu za djecu dok se roditelji druže; osigurati prostor unutar župe i crkve gdje će se ta druženja odvijati; približiti djeci vjeru na prijemčiviji način, bez osuda određenih ljudi i radnji, govoriti o vjeri više nego o crkvi i ne povezivati ovo dvoje nužno; organizirati tjedne susrete za roditelje i djecu, itd. (Dodatak 4).

Nakon svega rečenog, potrebno je vratiti se na početak pitanja suradnje župe i roditelja, naime u ovom našem istraživačkom radu kada smo pitali roditelje tko bi im mogao pomoći u odgoju u vjeri, najčešći odgovor je bio: župa i župnik (Dodatak 3). Prema ovome, roditelji još uvijek imaju povjerenja u župu kao mjesto dobrog odgoja djece, osobito po pitanju vjere. Potrebno je, dakle, napraviti sve kako bi se djecu i roditelje vratilo župama a župe vratilo djeci i roditeljima.

Ovime su roditelji pokazali kako i oni teže boljoj suradnji sa župama te kako žele opet vratiti onu iskonsku povezanost Crkve i čovjeka, kada je čovjek u sebi osjećao da je Crkva a ne, kako danas često osjeća, veliku podijeljenost između Crkve kao institucije i Crkve kao žive zajednice. O ovoj suradnji roditelja i župe osvrnuo se i Dokument u dijelu naslovljenom Župa – Božja obitelj s duhom jedinstva i zajedništva. U ovom svojem dijelu Dokument progovara o obnovi župe te kaže kako novi crkveni Zakonik župu zamišlja kao „zajednicu vjernih“, poput obitelji u kojoj se živi jedni za druge, gdje vlada uzajamno pomaganje i ljubav.“¹¹⁰

Župna kateheza u obnovi župne zajednice, prema Dokumentu, trebala bi prerasti u tzv. *višeobličnu strukturu*, s ciljem da se kvalitetnije ostvaruje odgoj i rast u vjeri, da liturgija više postaje izvor i vrhunac cjelokupnoga djelovanja, a dijakonija i služenje u ljubavi njezin raspoznajni znak: „Riječ je o takvim oblicima u kojima se kršćanska vjera može djelotvornije učiti i slaviti, s naglaskom na važnosti ne samo poznavanja već i iskustva vjere, stvaranja bratskoga zajedništva i pripreme za djelotvornije svjedočenje vjere u sklopu posebnih katehetskih zadaća.“¹¹¹ U ovom kontekstu Dokument spominje izraz „*žive vjerničke skupine ili krugovi*“, u kojima bi se okupljanje događalo iz potrebe kvalitetnijega rasta i življenja vjere. Ovdje se naglašava da to nikako ne znači da se župna zajednica dijeli nego naprotiv, „ako se svi vode objedinjujućom snagom Duha Svetoga, koja se najviše slavi i očituje u nedjeljnoj euharistiji, onda nema straha od kakvih podjela, jer se svi trebaju radovati različitostima koje mogu samo obogaćivati.“¹¹² Na taj način te manje zajednice postaju također subjektom župne

¹¹⁰ Usp. *Isto*, 43.

¹¹¹ Usp. *Isto*, 43

¹¹² Usp. *Isto*, 43.

kateheze, a sve ovo potrebuje i novi lik dušobrižnika (župnika), jer župa dobiva pluralističku i elastičnu funkciju, a to znači da se traži i višeoblična kateheza.¹¹³

Na tragu svega ovoga, valja nam reći da je potrebno unutar župskih prostora stvoriti i dio prostora namijenjen djeci u kojem bi se ona osjećala sigurno i u kojem ne bi osjećala onu dosadu koju često spominju kada je u pitanju Crkva ili sveta misa. I po ovom pitanju roditelji su u našem istraživanju iznijeli svoja mišljenja vezana za djecu u crkvenim prostorima te smatraju kako je potrebno stvoriti takva mjesta i prostorije gdje mogu sa sigurnošću ostaviti djecu dok traje euharistija (Dodatak 4).

Dokument dalje iznosi stav kako je potrebno nastaviti s promišljanjem o mogućnostima prerastanja župe u tzv. višeobličnu strukturu, s ciljem da se kvalitetnije ostvaruje odgoj i rast u vjeri, da liturgija više postaje izvor i vrhunac cjelokupnoga djelovanja, a dijakonija i služenje u ljubavi njezin raspoznajni znak.¹¹⁴ Nadalje kaže kako je „riječ o takvim oblicima u kojima se kršćanska vjera može djelotvornije učiti i slaviti, s naglaskom na važnosti ne samo poznavanja već i iskustva vjere, stvaranja bratskoga zajedništva i pripreme za djelotvornije svjedočenje vjere u sklopu posebnih katehetskih zadaća.“¹¹⁵ Možemo zaključiti kako ima puno prostora za su-djelovanje župe i njenih pripadnika kako po pitanju katehizacije sa strane Crkve tako i po pitanju su-djelovanja roditelja u životu župe.

Na kraju govora o obnovi župne zajednice donosimo glavna obilježja župne zajednice, koja su iznesena u Dokumentu u nekoliko točaka:

- „Župne zajednice su iznimna mjesta, po uzoru na obitelj, istinskoga prihvaćanja i komunikacije, u različitosti dobi, naobrazbe i zanimanja, uz međusobno prihvaćanje, praštanje i otkrivanje darova pojedinih članova, što je od posebnoga značenja zbog rastućega individualizma. Na taj način Crkva u konkretnoj župnoj zajednici, kao velikoj Božjoj obitelji, može više poprimati obiteljsko lice. Naime, izolacija i anonimnost ne samo u velikim gradovima nego čak i selima, nezainteresiranost za bližnjega, nestajanje kulture istinskoga razgovora i izmjene iskustava, često oblikuju životni stil određenoga broja župnih zajednica. Naprotiv, unutar manjih skupina ili zajednica s obiteljskim licem, postoji mogućnost osposobljavanja i za komunikaciju iz vjere na raznim susretima, posebice na nedjeljnom euharistijskom slavlju, gdje se Crkva najviše očituje

¹¹³ Usp. *Isto*, 43.

¹¹⁴ *Isto*, 43.

¹¹⁵ Usp. *Isto*, 44.

kao Božja obitelj te gdje nema dijeljenja po dobi, statusu, naobrazbi i drugom, a što je problem tzv. misa za pojedine posebne skupine (djecu, mlade, studente, intelektualce i druge).

- Posebne skupine imaju veću priliku postati mjestima prihvaćanja i solidarnosti. Problem marginalizacije osoba i njihovih problema ne postoji samo u društvenome životu. Ako se u zajednicama ne uspostavi proces tzv. supatničke solidarnosti, ne samo da zajednica ne živi ono što je pozvana svjedočiti, nego i unutar nje same vrlo brzo dolazi do nesporazuma i udaljavanja. Tako se čini da upravo pomanjkanje solidarnosti može pridonijeti raslojavanju zajednice u dvije skupine: jedna koja ostaje zatvorena u raznim oblicima pobožnosti koje se ne pretače u djela kršćanskoga svjedočanstva, a druga koja svoj javan angažman ne provodi iz vjerskih motiva. U tome smislu neutjelovljena pobožnost prakticira aktivnost bez vjerskoga nadahnuća.
- To su mjesta gdje se njeguje što kvalitetniji život, na ljudskom i kršćanskom planu, što je tim potrebnije u situaciji apatije i ravnodušnosti, sve do gubljenja volje za život. Naprotiv, potrebna su okupljanja gdje se istinski ostvaruje izraz Božji narod, naročito naglašen na Drugome vatikanskom saboru. U svemu tome odrasli vjernici na poseban način bivaju pozvani uključivati se u konkretan život župne zajednice te imati udjela u nastojanju da ona postaje mjestom kršćanske ljubavi. Tu se mora vidjeti spremnost na dijeljenje života, a to znači njegovanje prihvaćanja, hrabrenja i potpomaganja jednih drugima. Upravo tako župna zajednica postaje mjestom dinamike primljene i darovane ljubavi, iz koje izvire razni oblici karitativnoga djelovanja te konkretniji načini provođenja u djelo socijalnoga nauka Crkve.¹¹⁶

Nakon svega rečenoga, oslanjajući se na dinamiku ljubavi, valja nam još reći i ovo, vezano uz težnju Dokumenta da ispuni Kristov nalog „učiniti sve ljude njegovim učenicima“ u svojem osvrtnu na Dokument, Pažin naglašava kako je, kada je riječ o pastoralu, potrebno sve više shvaćati da nije realističan cilj kateheze da svećenik „dohvati“ sve vjernike, a još manje da ih on odgaja i poučava kako u cijelosti prihvatiti i živjeti iz vjere. Vjernici trebaju, kaže on dalje, prostore u kojima će se, uz svjedočanstvo drugih vjernika, u koordinaciji sa svećenikom i drugim suradnicima u pastoralu i katehezi, sami razvijati, podržani na ovaj način od župne zajednice.¹¹⁷

¹¹⁶ Isto, 45.

¹¹⁷ I. PAŽIN, „Da vaša radost bude potpuna“ (Iv 15, 11). Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima. O radnom dokumentu Hrvatske biskupske konferencije i pozivu na javnu raspravu, 108-109.

4.1.2. O katehezi djece i roditelja

Nakon razmišljanja nad obnovom župne zajednice koja je u krizi, dalje ćemo se u tekstu osvrnuti na katehezu djece te katehezu roditelja kao prvih odgojitelja u vjeri. Po ovom pitanju Dokument u ovom istom dijelu govori o katehezi djece i mladih s naglaskom na jačanju potpore obiteljske i župne zajednice po pitanju što kvalitetnije pripreme za sakramente kršćanske inicijacije. Tako Dokument naglašava kako treba biti svjestan činjenice da se posljednjih godina opravdano naglašava da cjelovito i trajno uvođenje u vjeru nadilazi ono što pruža temeljna kateheza, što konkretno znači da nije dovoljno samo otići na nekoliko susreta sa župnikom u vidu pripreme za sakramente inicijacije. Župa ipak ne smije ostati samo obredna zajednica, već mjesto susreta, jer je njezina bitna zadaća biti živa, zato je razumljivo da se sve više govori o prihvaćenosti i stjecanju dubljega iskustva vjere u konkretnoj župnoj zajednici, što se ne može dogoditi ako župa nije razvijena zajednica vjere, ako u njoj nema prave prilike za življenje svih njezinih sastavnica, od istinskoga slavlja vjere, zajedništva, dijakonije (djelotvorne ljubavi), sve do poslanja iz vjere, zaključuje se u Dokumentu.¹¹⁸ U govoru o sakramentima, u vidu obnove župne zajednice, Dokument kaže da ako se želi provesti korjenita obnova župne zajednice, koja živi od sakramenata kao znakova zbiljske djelotvornosti Kristove prisutnosti, potrebno je vidjeti što je moguće učiniti da se mijenjaju neki oblici u kojima prevladava stav samo formalnoga primanja sakramenta bez njihova odraza na konkretan život - presudno je pitanje kako od tzv. „sakramentalnoga automatizma“ krenuti na put postupnog obraćenja te uputiti na put kojim se treba kretati, odnosno kako živjeti u znaku obraćenja, da bi se sutra djelovalo na obraćenje drugih, odnosno kako bi se poticalo da i drugi dođu na put spasenja.¹¹⁹ Doista je potrebno preokrenuti postojeći sakramentalni automatizam u istinsko obraćenje i svijest da primanjem sakramenata uistinu u nama počinje živjeti Božja snaga preko Duha Svetoga. Ta se svijest počinje graditi od malih nogu, zato je potrebno djecu odmah uvoditi u istine vjere, ali to interpretirati na njima razumljiv način.

Naglašavajući važnost inicijacije od malena, osvrnut ćemo se u Dokumentu na govor o vjerskom odgoju djece rane i predškolske dobi, a o tome Dokument iznosi, osvrćući se na stav Općega direktorija za katehezu koji kaže sljedeće: „U toj dobi otvorene su dragocjene djelotvorne mogućnosti, bilo za izgradnju Crkve, bilo za očovječenje društva s kojim se treba suočiti. Dijete koje je po daru krštenja postalo Sinom Božjim, Isus, Sin Božji proglasio je

¹¹⁸ Usp. „*Da vaša radost bude potpuna*“ (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, 48 - 49.

¹¹⁹ Usp. *Isto*, 49.

povlaštenim članom Kraljevstva Božjega. Zbog različitih razloga, dijete danas, možda više nego jučer, traži puno poštivanje i pomoć u svojim potrebama za ljudski i duhovni rast, pa i putem kateheze koja djeci kršćanima nikada ne smije biti uskraćena. Naime, onaj tko je djetetu dao život i obogatio ga darom krštenja, obavezan je taj život neprekidno hraniti.¹²⁰ Po pitanju ranog vjerskog odgoja unutar vrtića i njegovu neprihvaćanju kako od roditelja tako i od samih institucija, osvrćući se na njegovu važnost i okolnosti koje je donijelo suvremeno okruženje u kojem je, mi ćemo još nadodati, naglašena socijalna aktivnost djece više nego ona duhovna, u Dokumentu stoji sljedeće: „Zato se Crkva i na tome području mora truditi da suvremenomu tzv. osviještenom i sekulariziranomu čovjeku pomogne shvatiti nezaobilaznu važnost kršćanske vjere kao bogatstva u izgradnji vlastite osobnosti svakoga pojedinca već od najranije dobi. Crkva je svjesna da „djetinja dob i djetinjstvo, shvaćeni i obrađeni prema svojim osobitostima, predstavljaju doba prve socijalizacije, kao i ljudskoga i kršćanskoga odgoja u obitelji, školi i crkvi, te ih stoga treba shvatiti kao odlučujući trenutak za budućnost vjere.“¹²¹ Dokument također naglašava, po pitanju odgoja manje djece, kako je izvorno mjesto odgoja malenih njihova obitelj i konkretna župna zajednica te da je u tome smislu potrebno tražiti nove mogućnosti ostvarenja odgojnoga ozračja unutar obitelji kao i prigodne kateheze za djecu te dobi. U tome smislu će, stoji dalje, trebati otvoriti pastoralne centre, odnosno katehetske dvorane župnih zajednica, najprije za mlade obitelji, odnosno roditelje djece te dobi te im pružiti priliku za susrete u vidu jačanja kršćanskog odgoja djece rane i predškolske dobi, tim više što u znatnome broju obitelji postoji čežnja za svekolikom pomoći u svakodnevnome životu.¹²²

U govoru o obitelji i obiteljskoj katehezi, Dokument se osvrnuo na brojne crkvene izvore po pitanju obiteljskoga pastoralna kao i važnosti roditelja u odgoju u vjeri. Tako najprije spominje Katekizam Katoličke Crkve koji naglašava: „Roditelji su milošću sakramenta ženidbe primili odgovornost i povlasticu naviještati vjeru svojoj djeci (...). Način obiteljskog življenja može razvijati čuvstvena nagnuća koja za cio život postaju istinski preduvjeti i potpornji žive vjere.“¹²³ Postaje jasno, kaže se u Dokumentu, da se ne možemo miriti sustavom delegiranja, to jest da roditelji uglavnom povjeravaju župi i školi da provedu i ono što se zapravo na njih odnosi. Danas je to sve teže, slažu se, jer su roditelji, ne samo zbog svojih zauzetosti i dulje odsutnosti od kuće, često zahvaćeni nizom proturječnih ponuda i ciljanoga relativiziranja i

¹²⁰ Citat kod: *Isto*, 52.

¹²¹ Citat kod: *Isto*, 53

¹²² Usp. *Isto*, 53.

¹²³ Citat kod: *Isto*, 55.

obesejnjivanja kršćanskih vrijednosti.¹²⁴ Sjećajući se trećega posjeta Ivana Pavla II. Hrvatskoj (5. – 8. lipnja 2003.), jedan od temeljnih zadataka u djelovanju Crkve, konkretno i putem obiteljske kateheze, Dokument ponavlja kako je „obitelj put Crkve i naroda“, a uza sve to što je zadatak cijele biskupijske odnosno župne zajednice, u isto vrijeme prijeko je potrebna jača senzibilizacija samih obitelji, kojima je sv. Ivan Pavao II. uputio poziv: „Vi se pak, kršćanske obitelji, ne ustručavajte – posebno svjedočeći načinom vlastitoga života – predlagati istinski Božji naum o obitelji kao zajednici života utemeljenoj na ženidbi, to jest na postojanome i vjernom zajedništvu muškarca i žene, međusobno vezanima javno očitovanom i priznatom svezom.“¹²⁵ Očito je da će obitelji moći ostvariti taj zadatak ako se budu više povezivale. U tom smislu već Drugi vatikanski koncil prezbiterima, u kontekstu pastoralne skrbi za mlade i bračne parove te roditelje, stavlja kao zadatak posebnu brigu oko njihova okupljanja u prijateljske zajednice. Naime, „poželjno je da se ti okupljaju u prijateljske skupine radi međusobnog pomaganja, kako bi u često teškom životu mogli lakše i potpunije kršćanski djelovati.“¹²⁶

Pozivajući se na redovitu Biskupsku sinodu o obitelji u Rimu (2015.) i apostolsku pobudnicu pape Franje *Radost ljubavi*, Dokument dalje kaže: „Valja naglasiti zauzetije okretanje obitelji odnosno roditeljima, te razmišljanje o načinima katehetskih susretanja koji bi njima mogli više odgovarati. Pritom je prijeko potrebno biti svjesniji odraslosti odraslih, konkretno i roditelja pa se, stoga, ne mogu prakticirati onakvi modeli roditeljskih sastanaka, uglavnom oko slavlja prve pričesti ili potvrde, koji katkad prerastaju u određenu kritiku roditelja. Naprotiv, ti bi susreti mogli biti prigoda za istinsku obiteljsku katehezu, u kojima bi došlo do izražaja jačanje obiteljske duhovnosti, oživljavanje i obogaćivanje vjerskih obiteljskih običaja, s naglaskom na obitelji kao školi molitve, posebice u vrijeme većih blagdana, obiteljskih slavlja (rođendana, imendana i sl.).“¹²⁷

Prema novim oblicima kateheze djece i roditelja, Dokument iznosi ozbiljna razmišljanja o uvođenju roditeljskih susreta, pretvarajući ih u pravu prigodu za obiteljsku katehezu, ovisno o pojedinim sredinama, manjim selima ili gradovima. Zatim postavlja pitanje o mogućnosti susreta djece i mladih u zasebnim katehetskim skupinama, te njihovom okupljanju na katehetskim susretima zajedno s roditeljima, na tragu višeoblične kateheze, razmišlja i o prijedlogu da katehetski susreti djece s obzirom i na njihovu zauzetost u školi i drugim

¹²⁴ Usp. *Isto*, 55.

¹²⁵ Citat kod: *Isto*, 56.

¹²⁶ Citat kod: *Isto*, 56.

¹²⁷ Citat kod: *Isto*, 56.

aktivnostima, budu rjeđi, s time da se organiziraju povremeni zajednički susreti roditelja i djece u obliku katehetskikh slavlja. Zatim poziva župnike i katehete da omoguće obiteljima susrete i uz pomoć elektroničkih medija, a sadržaji i poticaji s tih susreta mogli bi biti uporište za stvaranje obiteljskog ozračja kao „kućne Crkve“, odnosno „Crkve u malom“.¹²⁸ Iako je cilj obuhvatiti sve, pogotovo zajedno roditelje i djecu u rastu vjere, treba biti svjestan da će se s nekim novim oblicima lakše moći početi tek u većim župnim središtima, gdje je više pastoralno-katehetskih suradnika. Ovdje navodi trajnu izobrazbu kateheta, od župnika do njihovih suradnika, kako bi ti susreti, makar bili povremeni, postali što kvalitetniji te ostavili dublji duhovan trag.¹²⁹ Prvenstveni je cilj ovakvih susreta u sudionika pobuditi oduševljenje vjerom, kako bi postali svjesni da vrhunac vjere nije dolazak na nedjeljnu misu. Upravo to oduševljenje vjerom je ono koje treba biti glavna svrha i cilj ovakvih susreta.

4.1.3. Smjernice Dokumenta s obzirom na katehezu djece i roditelja

Kod konkretnog katehetskog djelovanja unutar obitelji, a koje bi dovelo do što dubljeg upoznavanja vjere i njezina prožimanja u svakodnevnom životu Dokument spominje susrete obitelji koji bi trebali imati katehetski i molitveno-liturgijski karakter a ne samo kao vid druženja, naglasak bi trebao biti na sudjelovanju. Susreti bi trebali biti u vidu razgovora, komunikacije, prenošenja iskustava te otvarati prostor za navještaj vjere sa strane voditelja. Takve skupine imaju svrhu uvođenja u Crkvu, konkretno u župnu zajednicu, pospješuju bratskiji stil osobnih odnosa koji stimuliraju obiteljsku dimenziju Crkve.¹³⁰ Poznato je, i to se potvrđuje, da se vjera daleko više prihvaća putem iskustva kršćanina-svjedoka koji priča svoju vjeru. S druge strane, kršćanski roditelji imaju priliku postati misionari u sklopu onih obitelji u kojima neki član ne vjeruje ili je zahvaćen ravnodušnošću.¹³¹

U zadnjem dijelu trećeg poglavlja, koje se odnosi na namjenu kateheza, Dokument donosi smjernice u vidu zaključnih poticaja i to u nekoliko točaka:

- „važno je uključivanje cijele župne zajednice u inicijacijski katehetski proces,
- katehezi naglasak treba staviti na odrasle budući da je to preduvjet za učinkovitu katehezu djece i mladih.

¹²⁸ Usp. *Isto*, 57.

¹²⁹ Usp. *Isto*, 57.

¹³⁰ Usp. *Isto*, 60.

¹³¹ Usp. *Isto*, 62.

- potrebno je organizirati nove načine katehetskih okupljanja i izrade prigodnih nacrti zajedničkih katehetskih susreta djece i roditelja.
- Potrebno je uključivanje čitave župne zajednice kako bi se stvorio novi lik vjernika s produbljenom i djelatnom vjerom.¹³²

Katehetske smjernice poput Poruke hrvatskih biskupa (2000.), te katehetski dokument Župna kateheza u obnovi župne zajednice, predstavljaju veliki pomak u obnovi župne kateheze. U ovim je dokumentima naglasak na promjeni unutar katehizacije, odnosno na drukčijoj zauzetosti s obzirom na one koji katehiziraju a to su svećenici, zatim katehete, a u vidu našeg govora u ovom radu, to bi najprije bili roditelji kao prvi katehete svojoj djeci. S obzirom na govor o načinu pristupa čovjeku bilo djetetu, bilo mladom tinejdžeru, potrebno je uvidjeti njegovu krhkost bića koja proizlazi iz načina odgoja koji od nas stvara ljude osjetljive na sve vanjske podražaje budući da nam se od malena podilazi u svemu. Prema tome, osobi je potrebno prići s pozitivne strane, uočavajući njegova htijenja i potrebe, kako bi se našao „primjereniji pastoralno-katehetski lijek.“¹³³ Ovdje se postavlja i problem odgojne metode, jer su roditelji često pod pritiskom okoline u nedoumici kako postupiti prema djetetu, nastala je konfuzija glede načina odgoja odnosno - dobrog načina odgoja. Iako su roditelji u našem istraživanju većinom odgovorili kako svoju djecu odgajaju autoritativnim stilom odgoja.

Dokument navodi kako se u sve većem broju stručnih rasprava i napisa ističe da problem djece i mladih nije u prvom redu problem Boga i vjere, nego njih samih, to jest njihova odnosa prema samima sebi. Dakle, u središtu pozornosti rasprava jest pitanje identiteta. Razlog tomu je da je suvremeni čovjek sve više okrenut prema van (studij, posao, slobodne aktivnosti, zabava i drugo), postoji opasnost da, govoreći evanđeoskim rječnikom, izgubi nutrinu, čak i samoga sebe (usp. Mk 8,36). Ono što na poseban način čini problematičnim rad s ljudima, ponajprije s djecom i mladima, jest činjenica da su na djelu duboke promjene koje se bitno odnose i na izbor vjere.¹³⁴ Tu možemo nadodati da je razdoblje mladosti odnosno krize identiteta često povezano i sa izborom vjere kada je mladima ponuđena sloboda da izabiru kojim putem žele ići, pa i kada je u pitanju vjera koju su dobili na krštenju. Puno njih izgubi onu prvotnu nit koja ih je spajala sa Crkvom i nastoji u drugim izvorima utažiti žeđ za vjerom.

Kada govorimo o djelovanju župne zajednice u sklopu obitelji potrebno je reći kako to djelovanje treba „izvaditi“ iz uskog kruga župnih prostora a imajući ovo u vidu. Dokument

¹³² Isto, 69-70.

¹³³ Usp. Isto, 50.

¹³⁴ Usp. Isto, 50.

smatra kako je dobro i potrebno naći načine kako približiti Crkvu konkretnim ljudima u njihovoj kulturi življenja. Stoga u okviru govora o katehizaciji obitelji donosi neke smjernice s obzirom na djelovanje Crkve unutar obitelji, a kako bi se postigao što bolji učinak u odgoju vjere kako roditelja tako i djece. Osim toga, potrebno je „trajno ulaženje u aktivan i dinamičan život Crkve“¹³⁵ kako preko slavljenja otajstva vjere tako i u konkretnom životu obitelji. Po tom pitanju Dokument donosi tri razine *katehetskih zadaća* s obzirom na *vjerničke krugove* a u koje spada i sama obitelj:

- a) **Obiteljska zajednica.** Govoreći o obitelji kao mjestu u kojem se ispunjavaju katehetske zadaće, Dokument o obitelji kaže kako se zbog već naglašene roditeljske odsutnosti u odgoju vjere djece javlja prijevremena potreba drukčijih modela zahvaćanja udaljenih obitelji. Prepoznaje se da je od posebnoga značenja rad s mlađim bračnim parovima. Obiteljske zajednice trebaju voditi računa o preporuci Crkve da se više pomogne mladim obiteljima kako bi odgovornije živjele svoju bračnu ljubav s obzirom na njezine zahtjeve zajedništva i služenja životu kao i da usklade prisnost obiteljskog života s odgovornom zadaćom koju svi imaju u izgradnji Crkve i ljudskog društva. Isto tako, navodi Dokument, dolazi vrijeme kada će, u prvom redu svećenik, morati razmišljati kako poći do čovjeka, a ne čekati ga u župnome uredu uz niz poziva (pisama), koji nemaju posebnoga učinka. Na tragu toga smatra se potrebnim razmišljati i o ponekim posebnostima u funkcioniranju tzv. obiteljskih zajednica koje u dijelu župâ već postoje ili ih se kani formirati. Tako se uočava potreba novih mjesta okupljanja i slušanja jedni drugih i Božje riječi. Pozivajući se na Novi zavjet koji svjedoči o važnosti obitelji, kuće ili doma i sâm Isus savjetuje učenicima da pođu u kuće (usp. Mt 10,11-14; Rim 16,15; Kol 4,15). Ako to prenesemo na današnju situaciju, i težeći prema autentičnom kršćanstvu, može se reći da se susreti ne moraju uvijek nužno odvijati samo u sklopu župnih prostora već i drugdje, odnosno u posebnim centrima ili čak obiteljima. U nadi kako će se naći obitelji koje bi bile spremne pružiti mogućnost da se u njihovoj kući može dogoditi slušanje Božje riječi, uz okupljanje više obitelji. Činjenica je da je kuća (dom, stan) mjesto življenja i nalaženja obitelji i prijatelja, gdje se može susresti čak i one osobe koje nikad neće doći u župne prostore. Ovo se mjesto prepoznaje kao mjesto najizravnijega suočavanja sa životom, problemima, radostima i teškoćama, rađanjem i smrću, zdravljem i bolešću, i drugim te ovdje valja osobito misliti na distanciranije obitelji, a poglavito na one koji su u nekoj posebnoj krizi, sve ovo se uočava i iznosi u

¹³⁵ Usp. *Isto*, 78.

samome Dokumentu a s obzirom na stanje u kojoj se nalaze obitelji kada nastoje živjeti kršćanskim životom. Nadalje se spominju i obiteljski susreti u manjim skupinama i u samim obiteljima, a koji ne bi smjeli prerasti samo u neslužbena druženja nego imati katehetsku i molitveno-liturgijsku dimenziju. Što se tiče stila susretanja, naglasak je na sudjelovanju. Tu se razgovara, komunicira, prenosi se iskustvo te otvara prostor za navještaj vjere sa strane voditelja. Takve skupine uvode u Crkvu, konkretno u župnu zajednicu, pospješuju bratskiji stil osobnih odnosa koji stimuliraju obiteljsku dimenziju Crkve. Poznato je da se vjera daleko više prihvaća putem iskustva kršćanina-svjedoka koji pripovijeda svoju vjeru. S druge strane, kršćanski roditelji imaju priliku postati misionari u sklopu onih obitelji u kojima neki član ne vjeruje ili je zahvaćen ravnodušnošću. Danas, kada se susrećemo s gorućim pitanjem demografske situacije, odnosno pada nataliteta, cilj je obiteljske zajednice promicanje među mladima i mlađim obiteljima optimističnijega ozračja prema braku i obitelji te posebice prema daru života, odnosno djeci. U to se očito ubraja i zalaganje, na svim društvenim razinama, za stambeno zbrinjavanje mladih obitelji i prikladniju pomoć zaposlenim roditeljima, i što se tiče skrbi za djecu, za starije i bolesne članove obitelji, a sve na tragu evanđelja života, što je došlo do izražaja na dvjema Biskupskim sinodama o obitelji (2014. i 2015.).¹³⁶

- b) **Karitativna zajednica** pozvana je više uočavati probleme s kojima se susreću pojedine siromašne i ranjene obitelji, bez obzira koliko su prisutne u crkvi, kaže se u Dokumentu te kao primjer navodi vjerske zajednice ili religiozne udruge koje ne pripadaju Katoličkoj crkvi, a koje se više približavaju obiteljima. Dakako, treba reći da svaki dobronamjernik može uvidjeti veliku zauzetost Crkve u njezinoj brizi za potrebite, ne gledajući tko je tko, vođene poglavito Isusovom ljubavlju prema svima. Dokument poziva da se na katehetskim susretima govoriti i o raznim inicijativama Caritasa na razini HBK, pojedinih biskupija i župnih zajednica. Na taj način, kako bi drukčije izgledala župna zajednica u očima onih udaljenih kada bi im u slučaju nekih neprilika (osobito bolesti ili smrti nekoga dragog člana, i dr.) došli oni koji je mogu predstavljati, sa željom da s njima porazgovaraju, podijele iskustvo boli i vide kako se može pomoći. Ovo bi bila specifična kateheza, koja smjera prema navještaju i svjedočenju Isusove blizine, a zadatak djelatnoga naviještanja milosrđa (duhovnim i tjelesnim djelima) Crkva shvaća kao živo srce evanđelja, koje na svoj način mora doprijeti do srca i uma

¹³⁶ Usp. *Isto*, 62.

svake osobe. Kristova zaručnica mora se ugledati na Sina Božjega, koji ide ususret svima bez iznimke.¹³⁷

- c) **Misijska zajednica.** Po ovom pitanju Dokument poziva na pomake u djelovanju misijskih zajednica i to u vidu djelovanja takvih zajednica u mjestima koja su raskršćanjena, pripremajući svojevrzne misionare/katehete koji će djelovati na širenju vjere. Taj misionarski duh bit će, kaže nadalje, prisutniji i u dočeku onih koji traže sakramente, premda često nemaju osnove vjere i našu motivaciju, radujući se što su ipak došli, zapravo smo mi (Crkva) trebali poći tražiti njih. Ne ostavljajući mjesta umjetnom rigorizmu pa ni odbijanju, sve dotle da dotični izgube volju da ikada više dođu, ali ni određenomu laksizmu koji olako umanjuje zahtjeve koji proizlaze iz prihvaćanja Isusova puta, jer vjernost čovjeku ne može biti na štetu vjernosti Bogu, zaključuje Dokument.¹³⁸

Na samom se kraju potrebno osvrnuti na temeljne metodološke postavke koje donosi Dokument a koje svoje uporište imaju u Isusovoj pedagogiji.

4.1.4. Temeljne metodološke postavke u katehizaciji

Svrha katehetski okupljanja, prema Dokumentu, jest omogućiti sudioništvo, što znači dijeljenje znanja, odnosno onoga što nekome Božja riječ govori, do čega se došlo promišljanjem ili čitanjem prikladne literature, zatim dijeljenje iskustva vjere unutar problema vlastitoga života.¹³⁹ Kod ovakvih okupljanja potrebno je biti dobro pripremljen kao voditelj a to podrazumijeva, navodi Dokument, da voditelj (svećenik ili župni animator) bude spreman na slušanje (oslušivanje), ne docirajući, te bude pozvan staviti se u tzv. empatijski odnos, poput Isusa u susretu s učenicima iz Emausa (usp. Lk 24,13-33), naspram onih susreta u kojima se često naglašuje moralizirajuća dimenzija, što lako stvara zasićenje i odbijanje, i otud vrlo sporo, negdje i gotovo nikakvo, zaživljavanje kateheze odraslih i nestajanje župnih skupina ili zajednica.¹⁴⁰ Kako bi se sve ovo ostvarilo i kateheza uistinu zaživjela potrebno je, navodi se dalje u Dokumentu, usvojiti Isusovu pedagogiju prisutnosti, suputništva i oslušivanja čovjekovih pitanja kako bi mu se pomoglo shvatiti da je u njegovu životu sâm Bog na djelu. Jer

¹³⁷ Usp. *Isto*, 63.

¹³⁸ Usp. *Isto*, 61 – 63.

¹³⁹ Usp. *Isto*, 76.

¹⁴⁰ Usp. *Isto*, 76.

samo slijedeći Isusov način naviještanja, odnosno Božju pedagogiju u susretu s čovjekom, kateheza promiče dijalog koji Bog s ljubavlju priprema sa svakom osobom koja postaje njegovo nadahnuće i norma; kateheza postaje njegov neumorni odjek, trajno tražeći dijalog s osobama.¹⁴¹ Dalje navodi što bi katehetska metodologija trebala sadržavati, ako se želi povoditi Isusovom načinom odgoja, a to je da uvijek ima na umu temeljne čimbenike: slušanje, učenje, sudioništvo, zalaganje i svjedočenje. Pored pozitivnih strana fleksibilnosti i prilagodljivosti, župne kateheze, ipak je potrebno imati osnovni okvir kako se katehetski susreti ili slavlja ne bi oslanjali samo na intuiciju te pretvorili uglavnom u druženja bez programirane navjesticeljsko-odgojne okosnice, uz opasnost da brzo dosade i izgube svrhu.¹⁴² Zato je potrebno naglašavati važnost takvoga djelovanja u kojemu će do izražaja doći kreativnost sudionika, kako ističe Opći direktorij za katehezu: „Sami pojedinci, posebice kada je riječ o odraslima, mogu efikasnije pridonijeti razvoju kateheze učinkovitije pokazujući shvaćanja i izražavanja poruke, kao što je: učiti radeći, upotrebu istraživanja, dijaloga, izmjene i sučeljavanja stajališta.“¹⁴³ Kada je dakle riječ o župnim katehetskim okupljanjima u župi, kako za djecu tako i odrasle, ona bi trebala prerasti u svojevrsna katehetska slavlja u kojima ima mjesta za ono što pojedinoga sudionika zanima, sve do oduševljavanja da bude aktivan član Crkve u konkretnoj biskupiji, odnosno župnoj zajednici.¹⁴⁴ Napominje se kako je ovdje riječ o okviru koji se može obogaćivati, ovisno o potrebi skupine tj. vjerničkoga katehetskoga kruga i situacije, a to znači drukčije u nekoj seoskoj odnosno gradskoj sredini.¹⁴⁵ Temeljna svrha katehetskih susreta, koju Dokument stalno naglašava, jest stvarati obiteljsko ozračje, odnosno izgrađivati stav da se sudionici osjećaju kao kod kuće, da to smatraju nečim svojim, gdje župna zajednica omogućuje opuštenije, stvaralački fleksibilnije načine susretanja što znači i diferencirane pristupe u katehezi.¹⁴⁶ S obzirom na način funkcioniranja župne kateheze još jednom se spominje model prema kojem se ona ostvaruje u dobnim skupinama, a dakako na još specifičniji način u posebnim ili živim vjerničkim krugovima. Taj je model nazvan „katehetsko slavlje“ („celebratio catechetica“), što je jedna od specifičnih novosti s obzirom na način odvijanja katehetskih susreta.¹⁴⁷ Ovdje napominje da već Opći direktorij za katehezu upozorava na problem sporedne prisutnosti slavlja u katehetskim susretima pa slijedom toga kaže: „Potreban je takav katehetski susret koji će put odrastanja u vjeri svakoga pojedinca, ali i zajednice, oblikovati više na način slavlja s temeljnim

¹⁴¹ *Isto*, 76.

¹⁴² *Usp. Isto*, 77.

¹⁴³ Citat kod: *Isto*, 77.

¹⁴⁴ *Isto*, 77.

¹⁴⁵ *Usp. Isto*, 77.

¹⁴⁶ *Usp. Isto*, 77.

¹⁴⁷ *Usp. Isto*, 77.

naglaskom na naviještanju i uzajamnoj komunikaciji Božje Riječi. Time se u katehezi, u ciljanoj stupnjevitosti, ima na umu ne samo poučna već i molitvena, slavljenička, te svjedočka i proročka dimenzija. To može pomoći da svaka od navedenih dimenzija apostolata vjernika, od komunikacije vjere ili osobnoga svjedočanstva sve do aktivnoga sudjelovanja u životu Crkve, postaje očitovanjem onoga što preporučuje toliko važna dimenzija u rastu u vjeri, to jest mistagogija: trajno ulaženje u aktivan i dinamičan život Crkve, Tijela Kristova, ne samo u slavljenju otajstava vjere, nego i u njihovu življenju.¹⁴⁸

S obzirom na sve rečeno možemo samo zaključiti kako je potrebna aktivna zauzetost svih članova Crkve kako bi se svi ovi zahtjevi koje Dokument pred nas stavlja mogli i ostvariti. Svaki član župne zajednice karika je u lancu koji čini mjesto okupljenih vjernika još uzvišenijim i ostvaruje onu Isusovu poruku koju nam upućuje gdje su dvojica ili trojica okupljena u Njegovo ime, tu je i On s njima.

I na samome kraju osvrta želimo istaknuti kako svu nadu polažemo u ostvarivanje onoga što nam je donijela Crkva u Hrvatskoj okupljena oko biskupa s obzirom na obnovu cjelokupne kateheze, a sve na veću slavu Božju, ispunjenije vjernike i sretniju budućnost.

¹⁴⁸ Citat kod: *Isto*, 77 - 78.

ZAKLJUČAK

Vjerski odgoj djece u današnjem suvremenom društvu pred roditelje stavlja veliki izazov. Ostaje nam pitanje kako u djeci pobuditi želju za nečim nematerijalnim i nevidljivim, u konačnici za Bogom, budući da su ona danas usmjerena samo na vizualno. Samo ono što mogu vidjeti i opipati za njih je stvarno. Tako je koncipiran i svijet u kojem živimo.

Iz istraživanja koje smo proveli možemo zaključiti da je roditeljima stalo svoju djecu odgojiti u vjeri ali isto tako usmjeriti ih prema uspjehu i znanju. Društvo u kojem živimo potiče tjelesnu i fizičku aktivnost a zanemaruje onu duhovnu. Dakle, gotovo sva briga vjerskog odgoja ostaje na roditeljima. Ovim smo radom pokušali prikazati na koji način današnji roditelji razmišljaju i u kojem smjeru idu kada je u pitanju vjerski i moralni odgoj. Možemo reći da kršćanski roditelji nastoje odgajati svoju djecu u vjeri te im važno da njihova djeca upoznaju i prihvate vjeru kao dio života. Isto tako, treba reći da današnji roditelji nastoje naći ravnotežu između zahtjeva suvremenog svijeta koji donosi svoje novosti s jedne strane i želje da svoju djecu odgoje kao odgovorne, moralne i vjerski usmjerene osobe koje će u svojem životu uvijek nastojati živjeti vjeru koju su naslijedili od svojih roditelja, s druge strane. Da bi u tome i uspjeli potrebno je najprije živjeti vjeru i slijediti moralne zahtjeve u vlastitom životu i djelovanju, uvidjeti da nije najvažnije ispuniti sve želje i prohtjeve djeteta nego ga naučiti da su strpljivost i žrtva vrijedniji od bilo koje igračke. Djeca su otvorena kutija koja skuplja sve ono što pred njih stavimo zato je važno tu kutiju napuniti vrijednim neprolaznim stvarima. Djeca uče promatrajući zato je važno neprestano gledati njihovim očima kada im nastojimo prenijeti ono što je važno. U radu smo predložili smjernice koje bi mogle biti putokazi prema dobrom odgoju u vjeri a navedene su i najvažnije vrline koje roditelji trebaju izgrađivati kod svoje djece kako bi ona izrasla u zrele i odgovorne osobe.

Zaključno možemo reći kako su roditelji pred velikim izazovima koji zahtijevaju puno truda i napora ukoliko žele živjeti autentičnim kršćanskim životom i na taj način svojoj djeci prenijeti vjeru i čvrste moralne stavove. Roditelji trebaju biti svjesni kako taj posao u najvećoj mjeri pripada njima i da su oni ti koji su prvenstveno odgovorni ako podbace u bilo kojem aspektu odgoja pa tako i u vjerskom. Ipak treba reći kako roditelji nisu sami, tu je vjera u Boga koja hrabri roditelje u odgoju, kao i Crkva, u kojoj i od koje roditelji mogu konkretno učiti kako istinski odgajati svoju djecu. Na tom tragu učenja od Crkve možemo zaključiti kako se ona uistinu trudi uvijek iznova sama sebe proispitivati o načinu na koji djeluje te čini li dovoljno po

pitanju svoje katehetske, navještajne i dijakonijske zadaće. Posljednji dokument naše Hrvatske biskupske konferencije nam svjedoči kako Crkva još nije odustala od nas u nadi da niti mi nećemo odustati od nje ne samo po pitanju odgoja djece u vjeri nego i svakog drugog aspekta ljudskoga života koji sa sobom nosi nedaće i probleme ali uvijek u nadi da će naša radost biti potpuna.

LITERATURA

1. ARAČIĆ Pero, DŽINIĆ Ivo, HLAVAČEK, Biljana, (ur.), *Kršćanski identitet i obitelj*, Biblioteka Diacovensia, Đakovo, 2011.
2. BADRIĆ, Marin, PRSKALO, Ivan, Participiranje tjelesne aktivnosti u slobodnom vremenu djece i mladih, u: *Napredak* 152 (2011) 3-4, 479 – 494.
3. BENEDIKT XVI., *Misli o obitelji*, Verbum, Split, 2011.
4. BENVIN Anton, Obitelj kroz povijest, u: *Bogoslovska smotra*, Vol.42 No.1 Ožujak 1972.
5. BIBLIJA, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1996.
6. FRIDL, Stjepan, Obiteljska molitva – uvođenje u osobnu molitvu, u: *Obnovljeni život*, 1984., 485 - 494.
7. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA: „*Da vaša radost bude potpuna*“ (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, Zagreb, 2016.
8. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, Kompendij Katekizma Katoličke Crkve, Verbum, Split, 2006.,
9. ILIŠIN, Vlasta, MARINOVIĆ BOBINAC, Ankica, RADIN, Furio, *Djeca i mediji*, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb 2001.
10. IVAN PAVAO II., *Pismo obiteljima*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1994.
11. JASPER, Juul, *Vaše kompetentno dijete*, Zagreb, Educa, 1996.
12. MURPHY, Ann i John, *Uspješno roditeljstvo*, UPT, Đakovo, 2008.
13. NIKIĆ, Mijo, *Psihologija obitelji*, Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb 2004
14. O BRIEN, Michael D., *Rat za duše naše djece*, Treći dan, Zagreb, 2009.
15. PAPA FRANJO, *Radost ljubavi, Amoris laetitia*, Posinodalna apostolska pobudnica, Dokumenti 171, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016.
16. PAPA FRANJO, *O odgoju*, Verbum, Split, 2015.
17. PAŽIN, Ivica, „*Da vaša radost bude potpuna*“ (Iv 15, 11). *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*. O radnom dokumentu Hrvatske biskupske konferencije i pozivu na javnu raspravu, u: *Katehetski glasnik*, 15 (2006)1-2, 105 – 110.
18. PIERLOT, Holly, *Tajna uspješnoga majčinstva*, Verbum, Split, 2014.
19. PONSARD, Christine, *Vjera u obitelji*, Verbum, Split, 2011.
20. STENSON, James B., *Roditeljski kompas*, Verbum, Split, 2016.

21. VULETIĆ, Suzana, Moralna odgovornost vjeronaučnog odgoja za humanističke vrednote. U svjetlu imperativa i sjeni primjera, u: *Katehetski Glasnik* 12 (2013.) 2-3., 67.-90.

Internetski izvori:

22. BARIŠIĆ, Marin, Uskrsna poruka 2017. , u: <https://smn.hr/poruke-2/uskrsne-poruke/2569-uskrsna-poruka-2017>, (20. lipnja 2017.)
23. M. BARIŠIĆ, Odgoj za vrijednosti, Poruka za početak školske i vjeronaučne godine, u Splitu, 1. rujna 2010., <https://smn.hr/poruke-2/poruke-za-pocetak-skolske-i-vjeronaucne-godine/617-nadbiskupova-poruka-prigodom-pocetka-nove-skolske-i-vjeronaucne-godine> (19. lipnja 2017.)
24. DOKLER, Ana, Odnos djece i medija nekada i danas (24. kolovoza 2016.), u: <http://planb.hr/odnos-djece-medija-nekada-danas/>, (20. lipnja 2017.)
25. GILLET, Tracy., Simplifying childhood may protect against mental health issues, , (03.04.2016.), <http://raisedgood.com/extraordinary-things-happen-when-we-simplify-childhood/> , (20.04.2017.).
26. GJURKOVIĆ, Tatjana, Uloga oca u odgoju djeteta, (20. veljače 2010.), u: <http://ordinacija.vecernji.hr/budi-sretan/sretno-dijete/uloga-oca-u-odgoju-djeteta/> (19. lipnja 2017.).
27. HOLCER, Jelena, Uloga oca u djetetovu životu, (9. srpnja 2014.), u: <http://www.sensaklub.hr/clanci/blogovi-strucnjaka/uloga-oca-u-djetetovu-zivotu> (19. lipnja 2017.).
28. http://www.hzzo-net.hr/dload/zakoni/06_procisceni.pdf (15. travnja 2017.).
29. LJUBETIĆ, Maja, Obitelj u povijesnom i suvremenom kontekstu (8. V.2006.), Web predavanje recenzirano 8.05.2006. i prema Odluci Znanstveno-nastavnog vijeća Filozofskog fakulteta na Sveučilištu u Splitu, donesenoj na sjednici 15.svibnja, 2006., postavljeno na www.ffst.hr (službenoj WEB stranici Filozofskog fakulteta u Splitu) https://www.ffst.unist.hr/images/50013806/Ljubetic_022006.pdf(27. I. 2017.)
30. MILJKOVIĆ, Dubravka, RIJAVEC, Majda, Stil roditeljskog odgoja i samopouzdanje (13. 08. 2010.),u: <http://www.centarzdavlja.hr/zdrav-zivot/majka-i-dijete/stil-roditeljskog-odgoja-i-samopouzdanje/>, (19. lipnja 2017.).

31. Položaj djeteta u porodici i društvu kroz historiju, u:
http://www.zehra.ba/zehra/index.php?option=com_content&view=article&id=339:poloaj-djeteta-u-porodici-i-drutvu-kroz-historiju-&catid=80:djeca-i-odgoj&Itemid=213,
(25. I. 2017.)
32. PRANJIĆ, Marko, Kontinuitet i diskontinuitet starogrčkih odgojnih sadržaja u hrvatskoj pedagoškoj praksi, Kroatologija : časopis za hrvatsku kulturu, 1(1), 228-253. <http://hrcak.srce.hr/60214>
33. ŠANKO, Robert, Što je povezujuće roditeljstvo?, (17. VI. 2016.),
<http://modernoroditeljstvo.com/povezujuce-roditeljstvo/sto-je-povezujuce-roditeljstvo/>

Dodatak 1

Kako bi opisali dobro odgojeno dijete? (Pitanje se odnosi na ponašanje djeteta i komunikaciju)

to je dijete koje zna koristiti izraze hvala, molim, izvoli i oprost
Dijete koje se zna snaći u svakoj situaciji, koje vjeruje u sebe i svoje sposobnosti, naravno,
uz kulturno ponašanje.

Dijete koje poštuje druge i sebe, ima samopouzdanja, povjerava se roditeljima.
Dijete koje kulturno pozdravi, lijepo se ponaša prema starijima, postuje autoritet.

Dijete je empatično ima osjećaj odgovornosti. Pošteno je i istinoljubivo.

Kada ponaša primjereno svojim godinama i situaciji.

Dijete koje empatično, ima samopouzdanja, uvijek spremno pomoći, poslušno i u
kommunikaciji odgovara na postavljena pitanja
pristojno ponašanje, otvorena komunikacija, dobar odnos s roditeljima
Odgojeno, razumno, emocionalno inteligentno.

Dijete koje zna pristojno komunicirati s odraslima i okolinom poštujući autoritete i pravila
lijepog ponašanja.

Odgovorno, ali prije svega empatično i sa osjećajem za tuđe potrebe.

Stabilno, samopouzdana

Ima razvijenu empatiju.

Dijete koje u komunikaciji s drugima nastoji ne vrijeđati, ne nanositi drugom bol. Ne mora
nužno biti mirno, poslušno i imati profinjen rječnik.

Sretno

Teško mi je na to kratko odgovoriti jer što je zapravo "dobar odgoj"?? Poštivanje,
pristojnost, iskrenost, empatija, brižnost, tolerantnost... prema ljudima koji to zaslužuju i
biljkama, životinjama, prirodi općenito. Ili prema određenim "stvarima" koje bi trebali
vrednovati iz nama poznatog razloga.

Samostalno dijete koje je pristojno u društvu, traži pomoć, razgovara o svojim osjećajima i
djelima. Ne boji se pogrešaka. Voli, smije se..

Teško je to opisati. Dobro odgojena djeca su pristojna kad porastu.

Pristojno, suradljivo, ima svoje mišljenje

Empatično, pravedno i iskreno.

Pristojan.

Koje poštuje okolinu i zna se ponašati u toj okolini, okruženju.

Dijete kod kojeg je roditelj razvio komunikaciju i empatiju prema drugima. Koje je
odgajano s poštovanjem njegovih osobnosti i potreba uz postavljene granice

Pristojno u ophođenju s drugima, koristi riječi hvala, molim, izvoli i oprost, pristojno kod
stola i u odnosu sa hranom...

Empatično, odgovorno. U komunikaciji i ponašanju su potrebne najmanje (poželjno što više)
osnova bontona. Količina komunikacije ovisi o karakteru djeteta.

asertivno

Pristojno i komunikativno

Empatično i pristupačno dijete

Pristojno i poslušno

Emotivno stabilno.

Da pozdravlja, da je kulturno, pristojno

Postuje pravila

Dijete koje poštuje starije, sudjeluje u igri bez inzistiranja na vlastitoj superiornosti, zna dijeliti. Dijete koje ima komunikaciju s ostalom djecom i odraslima

Dijete koje poštuje sebe i druge.

Sretno dijete

Razlikuje dobro i zlo (u skladu sa dobi) te se u skladu s tim i ponaša.

Pristojno i rječito

Dijete koje je pristojno. Pozdravi, pomogne, empatično,

Otvoren prema svima

Dijete koje zna verbalizirati svoje želje i potrebe bez drame, koje je spremno pričekati na ostvarenje svojih želja i zadovoljavanje potreba jer razumije da nisu i ne mogu biti dostupne istog trena kada ih zatraži. Dijete koje je svjesno želja i potreba drugih ljudi, koje uvažava tuđe potrebe, empatično je, odnosi se s poštovanjem prema svim ljudima i čuva svoje i tuđe stvari.

to je dijete koje zna koristiti izraze hvala, molim, izvoli i oprost

dijete koje je dobro i poslušno

Dodatak 2

*Zašto je važno da dijete ide na te aktivnosti?
radi razvoja samopouzdanja i vještina.
Zbog socijalizacije među vršnjacima!
Zbog fizičkog i društvenog razvoja
Zbog socijalizacije i interakcije sa drugom djecom.
Društvene aktivnosti potiču razvoj inteligencije i snalaženje u društvu.
Kako bi razvijalo emocionalnu inteligenciju.
zbog tjelesnog i društvenog razvoja
Da se druži , uči slušati starije, da ne bude doma samo.
Zbog povezivanja sa vršnjacima i socijalizacije.
Utječe na odgoj i izgradnju njega kao ličnosti.
Stvara krug prijatelja i radne navike.
U vrtić radi socijalizacije, stjecanja navika i pravila. Jaslice ne jer im je tada potreban dom
i bliska osoba
Koristit će mu u životu.
Gore sam zaokružila ne, jer smatram da se najranija dob odnosi na dijete od cca. 3 godine.
Inače mislim da je dobro da djeca pohađaju društvene aktivnosti u umjerenj količini, kako
bi razvijala svoje talente i socijalizirala se, ali ne do mjere da su preopterećena.
Socijalizacija, dio team-a
Socijalizacija, komunikacija
Socijalizira se, upoznaje druge, stekne radne navike.
Nije važno.
Zdravlja, druženja....
Zbog upoznavanja društva i snalaženja.
Socijalizacija djeteta, snalaženje u novim situacijama, razvoj osobnosti djeteta
Zbog razvijanja socijalnih i drugih vještina.
zabava i učenje
Socijalizacija
Radi prilagodbe
Zbog učenja.
Zbog socijalizacije
Zbog boljeg emotivno-socijalno-intelektualnog razvoja
Ne mora nužno pohađati društvene aktivnosti. Zašto forsirati dijete koje još nije spremno?
Da stvori radne navike, odgovornost i da nauči komunicirati sa drugima.
Zbog socijalizacije
Nije važno toliko da se bez toga ne može, ali pomaže u izgradnji djeteta.
Da vidi što mu se sviđa
Zbog toga da stekne sigurnost i samopouzdanje u ophođenju s drugim ljudima, da se od
malena privikava na to da je čovjek društveno biće, da upoznaje druge ljude, igra se,
pomaže drugima, da shvati važnost uvažavanja tuđih želja i mišljenja, ali i da nauči
komunicirati s ljudima i izboriti se za zadovoljenje svojih vlastitih želja i potreba.
radi razvoja samopouzdanja i vještina.
zbog tjelesnog i psihičkog razvoja*

Dodatak 3

Tko bi mogao pomoći roditeljima u vjerskom odgoju djece?

župa
Župnik
Župa
vjeroučitelj/župnik
Župska zajednica
Društvo
Svećenici i prijatelji vjernici
župnik i župski suradnici
vjerska zajednica
Niko, djeca trebaju sama u određenoj dobi odlučiti da li se žele prikloniti nekoj vjeri.
Crkva župnik
Svećenik i crkva
Svećenici koji nisu moralno iskvareni i koji se strogo drže moralnih i etičkih vrijednosti religije.
Članovi Crkve koji žive životom kojega propovijedaju, a ne Bozanić i slični njemu.
Crkva
Vrtić, škola, župa
Crkva.
Svećenik
Župa
Ostali članovi obitelji, vjeroučitelji, župna zajednica
Crkva, škola-vjeronauk
Svećenik.
župnik
Škola i crkva
Zašto bi im netko pomagao?!
Župa
Crkva
Župnik
Škola, vrtić.
pristupačan svećenik župe, prijatelji i rodbina
Cijela zajednica
Crkva i stručni ljudi u tom polju (vjerskom) radi pravilnog tumačenja događaja, postupaka i vrednota.
Župa
Župa
Svećenici
Okupljanja za mlade obitelji u župi pod vodstvom župnika/vjeroučitelja .
svećenik
svećenik
župa
župa

Dodatak 4

Što bi odgovorni u Crkvi mogli poduzeti kako bi se vjerski odgoj djece poboljšao?

organizirati dječja druženja / druženja s djecom

Igrom se približiti djeci, navest roditelje da dolaze sa djecom na misu, organizirati obiteljska druženja..

*Organizirati različite aktivnosti vjerskog sadržaja kroz igru, okupljanja roditelja u župi
Okupljati djecu na crkvene sadržaje, koji bi njima i na njihovom nivou bili zanimljivi: igre,
natjecanja, druženje uz glazbu, posjete prirodi u grupi...kako bi se Crkva približila djeci i
bila toplija, a s tim i pokazala što ona znači u životu ljudi.*

Otvoriti vrata" zupskih prostora. Djeca bi se trebala osjećati kao doma u tim prostorima.

*Nalaziti se I družiti. Isto I što se roditelja tice. Ako roditelji provode svoje vrijeme na
nekakvim aktivnostima u zupskim prostorijama I oni se osjećaju prihvaceno I osjećaju
sigurnost za svoju djecu.*

Organizirati dječje mise

Bolji i intenzivniji rad s mladima

*Organizirati okupljanja i druženja roditelja, animirati firmanike da se brinu za djecu dok se
roditelji družu. Osigurati prostor unutar župe i crkve gdje će se ta druženja odvijati
kompletan vjerski odgoj da bude u vjerskoj zajednici*

*Približiti djeci vjeru na prijemčiviji način, bez osuda određenih ljudi i radnji, govoriti o
vjeri više nego o crkvi i ne povezivati ovo dvoje nužno.*

Organizirati tjedne susrete za roditelje i djecu

*Manje nametati i kontrolirati nebitne stvari, približiti crkvu na suvremen način, poučavati
djecu o konkretnim stvarima, imati razumijevanja i učiti ih moralu i pomaganji a ne
staromodnim pravilima, čak ponizavati ih i tlcitati pro forme stvarima*

*Vjeronauk se mora vratiti u okrilje Crkve, budući da je vjeronauk u školi dvosjekli mač koji
jednako nanosi štetu i vjernicima i ostalima.*

Slusati propovjedi i naputke pape Franje i slijediti njegov primjer.

Organizirati susrete djece i uz igru i pjesmu približiti ih vjeri

*Prilagoditi se djeci danasnjice (brzi tempo, puno aktivnosti), učiniti im boravak u zupi
zanimljivim, privlačnim..*

*Osigurati roditeljima vjernicima materijale, slikovnice, radne bilježnice kojima se djeci na
doista prihvatljiv i razumljiv način može približiti Biblija i život vjernika kojemu je uzor*

Isus Krist. Cini se da toga ima dosta na trzistu, ali zapravo nema dovoljno kvalitetnog.

*Takodjer, organiziranje nekih edukativnih radionica za roditelje pod stručnim vodstvom
kako djeci od najranije dobi približiti vjeru, da je mogu razumijeti. Najbolje sa*

*stručnjacima poput psihologa koji razumiju razvoj dječjeg mozga. Meni, iako sam sama
psiholog sve to nedostaje.*

Biti dostupniji djeci zanimljiviji

Ništa

*Organizirati brojne aktivnosti kojima bi privukli djecu i držali ih zainteresiranima, a ne ih
samo skupiti i pričati im (jednosmjerna komunikacija) i tražiti da odrade poneku "radnu
akciju" uređenja krajolika crkve ili župnog stana.*

Gdje toga nema organizirati druženja za djecu s vjerskim temama.

*Više komunikacije, razumijevanja i tolerancije a manje nametanja.
vjeronauk maknuti iz škole*

Prilagoditi ga dobi, učiniti ga zanimljivijim kroz price

Prestat forsirati djecu i roditelje

Ne znam
Imati više razumijevanja, motiva, topline, a ne samo djelovati po svojoj špranci i strogim
pravilima
Smanjiti isključivost
Vjeronauk u školu
mogli bi biti jednostavniji i samim time bliži obiteljima i župi.
Prilagođavati učenje vjere po uzrastu djece i imati više osjećaja za djecu.
Ne znam
Izbaciti ga iz škole i vratiti u crkvu!
Ne znam.
Na misi za djecu govoriti jednostavnim jezikom
Više aktivnosti i okupljanja namijenjenih obiteljima, a pogotovo obiteljima s malom djecom
organiziranje dječjih kateheza kroz sve uzraste
organizirati dječja druženja / druženja s djecom
Organizirati susrete roditelja i njihovo produbljivanje vjere kako bi je znali prenijeti na
djecu

Prilog

Vjerski odgoj djece u suvremenom okruženju

Pred Vama je upitnik čijim ispunjavanjem sudjelujete u istraživanju koje je sastavni dio rada na temu: Izazovi kršćanskoga odgoja u suvremenom društvu. Cilj je rada utvrditi teškoće s kojima su današnje kršćanske obitelji suočene u vjerskom odgoju svoje djece.

Sudjelovanje u ovom istraživanju je anonimno i dobrovoljno. Nema pravih i krivih odgovora, a svako Vaše mišljenje je značajno i može doprinijeti kvaliteti ovoga rada. Unaprijed hvala na odazivu!

*Obavezno

1. Vaša dob *

Označite samo jedan odgovor.

- manje od 20 godina
- 20 - 29 godina
- 30 - 39 godina
- 40 - 49 godina
- 50 i više godina

2. Vaš spol *

Označite samo jedan odgovor.

- muškarac
- žena

3. Stupanj Vašeg obrazovanja * Označite samo jedan odgovor.

- osnovna škola
- srednja škola
- preddiplomski sveučilišni studij
- diplomski sveučilišni studij
- Viša od navedenih

4. Gdje živite? *

Označite samo jedan odgovor.

- U gradu
- U manjoj urbanoj sredini

5. Jeste li oženjeni/udana? * Označite samo jedan odgovor

- DA
- NE

6 Koliko djece imate? * Označite samo jedan odgovor.

- Jedno
- Dvoje
- Troje
- Više od troje

7. Koji oblik odgoja primjenjujete u odgoju svoje djece? * Označite samo jedan odgovor.

- Autoritarni (prema strogim pravilima)
- Autoritativni (čvrsta roditeljska kontrola uz emocionalnu toplinu)
- Permisivni (popustljivi)
- Indiferentni (slaba kontrola i emocionalna hladnoća roditelja)

8. Koji Vam je najvažniji uzor u odgoju? * Označite samo jedan odgovor.

- Moji roditelji
- Vlastiti instinkt
- Stručna literatura
- Koristim sve izvore koji će mi pomoći

9. Tko je najvažniji u odgoju djeteta? * Označite samo jedan odgovor.

- Majka
- Otac
- Oboje su jednako važni

10. Kako bi opisali dobro odgojeno dijete? (Pitanje se odnosi na ponašanje djeteta i komunikaciju)

11. Smatrate li da dijete treba pohađati društvene aktivnosti od najranije dobi? * Označite samo jedan odgovor.

- DA
 NE

12. Zašto je važno da dijete ide na te aktivnosti?

13. Koliko vremenski vaše dijete provede ispred nekog od suvremenih medija (televizor, računalo, mobitel) Označite samo jedan odgovor.

- manje od 30 minuta
 30 minuta - 1 h
 1 h - 2 h
 2 h - 4 h
 više od 4 h

14. Kontrolirate li sadržaje koje Vaša djeca gledaju/slušaju? Označite samo jedan odgovor.

- DA
 NE

15. Posložite vrjednote prema važnosti (od najvažnije do najmanje važne) * Označite samo jedan odgovor po retku.

	Znanje	Poštovanje	Marljivost	Samopouzdanje	Iskrenost	Tolerancija	Povjerenje
1	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

16. Što je po Vama važnije? *

Označite samo jedan odgovor.

- Odgojiti dijete čvrstih moralnih stavova
 Odgojiti dijete koje će imati znanje i biti uspješno
 Oboje je jednako važno

17. Koliko je važno "usaditi" moralne vrijednote djetetu od najranije dobi? Označite samo jedan odgovor.

- Vrlo važno
- Važno
- Nije toliko važno kao razviti tjelesne i psihičke
- Uopće nije važno

18. Smatrate li vjerski odgoj važnim? * Označite samo jedan odgovor.

- DA
- NE

19. Odgajate li svoje dijete u vjeri? * Označite samo jedan odgovor.

- DA
- NE

20. Tko je najvažniji u vjerskom odgoju djeteta? * Označite samo jedan odgovor.

- Obitelj
- Škola
- Župa

21. Što Vam je važnije da Vaše dijete učini nedjeljom? * Označite samo jedan odgovor.

- Napiše domaću zadaću ili ode na neku od aktivnosti
- Ode na Svetu misu
- Oboje je jednako važno

22. Molite li zajedno u obitelji? * Označite samo jedan odgovor.

- DA, svakodnevno
- DA, ponekad
- NE

23. Čitate li djeci biblijske priče? * Označite samo jedan odgovor.

- DA
- NE

24. Razgovarate li s djetetom o Isusu i Njegovoj važnosti za nas kršćane? * Označite samo jedan odgovor.

DA

NE

25. Smatrate li da je roditeljima potrebna pomoć u vjerskom odgoju djece? * Označite samo jedan odgovor.

DA

NE

26 Tko bi mogao pomoći roditeljima u vjerskom odgoju djece?

27. Što bi odgovorni u Crkvi mogli poduzeti kako bi se vjerski odgoj djece poboljšao? *

Pregled tablica, grafikona i slika

Tablica 1. Ispitanici po dobi	18
Tablica 2. Ispitanici prema spolu	18
Tablica 3. Ispitanici prema stupnju obrazovanja.....	18
Tablica 4. Ispitanici prema mjestu stanovanja	19
Tablica 5. Bračni status ispitanika.....	19
Tablica 6. Broj djece u obitelji	19
Slika 1. Obitelj prema načinu odgoja	22
Slika 2. Najvažniji uzor u odgoju djece	23
Slika 3. Najvažnije osobe u odgoju djece	24
Slika 4. Trebaju li djeca pohađati društvene aktivnosti od najranije dobi	26
Slika 5. Vrijeme koje dijete provede ispred nekog od suvremenih medija.....	29
Slika 6. . Roditeljska kontrola nad sadržajima koja djeca gledaju/slušaju.....	30
Slika 7. Ljestvica vrednota	31
Slika 8. Važnost odgoja za vrijednosti	32
Slika 9. Važnost usađivanja moralnih vrednota	33
Slika 10. Važnost vjerskog odgoja	34
Slika 11. Koliko roditelja odgaja svoju djecu u vjeri.....	36
Slika 12. Tko je najvažniji u vjerskom odgoju djeteta.....	37
Slika 13. Što vam je važnije da vaše dijete učini nedjeljom?	39
Slika 14. Zajednička molitva u obitelji	41
Slika 15. Čitanje biblijskih priča	42
Slika 16. Razgovarate li s djetetom o Isusu i Njegovoj važnosti za nas kršćane?	43
Slika 17. Smatrate li da je roditeljima potrebna pomoć u vjerskom odgoju djece?	44